

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

יום כיפור

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

שמעתי ממורי זלה"ה מִשָּׁל על בעלי תפלות בְּיָמֵי נוֹרְאִים, שְׁלֹא יִסְמְכוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי הָעוֹלָם רַק יִשְׁתַּדֵּל כָּל אֶחָד לְהִתְפַּלֵּל בְּכִנּוּהַ בְּעֶצְמוֹ. אָמַר מִשָּׁל, פֶּעַם אֶחָד הָיָה שְׁנֵי מַלְכִים גְּלַחְמֵי יָחַד, וּמָלְךְ אֶחָד הָיָה אֲדִיר וְתַקִּיף שֶׁהָיָה לוֹ גְבוּרֵי חַיִל מְלַבּוֹשִׁים בְּשָׂרְיוֹן וּמְשֻׁקְשָׁיִם וְכוּ', וְזֶה הִמְלִיךְ שֶׁכִּנְגְדוּ הֵלֵךְ לְמִצּוֹת אֲנָשִׁים גְּבוּרִים כְּאֵלוּ וְלֹא עָלְתָה לוֹ וְכוּ', עַד שֶׁאָמַר לְחִילוֹ שְׁלֹא יִסְמְכוּ עַל הַגְּבוּרִים וְכוּ' וּדְפַח"ח

(בן פורת יוסף)

אוצר פניני החסידות:

מאור עינים | אכילת המצוה של ערב יום פפור מעלה את אכילות הרשות של כל השנה א

מהר"י מברעלא | החלב והדבש שמתבאר לאדם ע"י אכילת היום התשיעי הוא מה שמתמעט ממנו ביום הקדוש ועולה לרצון בקרבן ב

אמרי נעים | ענין אכילת ערב יום הקדוש להמליץ בעדינו שהצטרכות הפרנסה מונעת את הדם מצרכי הנפש ב

בית אברהם | מצות אכילה בתשיעי קדי שייכלו לקום מצות תשובה מתוך שמחה ג

חשבה טובה | אין די להתפייס עם חברו בנתינת יד אלא בלב שלם ג

דרשות חתם סופר | בהעלותנו על דעתנו את הופעת השכינה בבית הנקנסת ביום הקדוש מתמלאים אנו ביושה ג

שער יששכר | נשמות הצדיקים באים לבית הנקנסת בעת אמירת כל נדרי להמליץ על עם הקדוש ולסייעו בעבודה ד

מחשף הלבן | רמז לתקון הוצאת ספר תורה בליל יום פפור וקנייתו בממון רב ה

דרך ה' | ביוה"כ מאיר אור שבכדי לקבלו נדרש נתוק גדול מגשמיות ה

ישמח משה | הנשמה הקדושה משולה לכנף יקר העתיד להיות מובא לפני המלך והתלכלך, שנוצר אמן מיוחד לנקותו ו

אוהב ישראל | בר"ה מתחיל האור וביו"כ מגיעים לכתר שהוא ישועת ישראל ו

רמתיים צופים | הקב"ה שמח שמחה גדולה בעת שמוחל עוונות ישראל ז

פתחי חותם | יום הפפורים מכפר רק עם תשובה, ודוי חרטה ובקיה, וקבלה לעתיד ח

בני יששכר | קבלת התפלה לפני ה' לרצון בקרבן תשובה כענף אכילה שנתנה של שבת ח

יטב פנים | ביום הפפורים שחל בשבת נמחלן אפילו עוונות חמורים ט

אוהב פישראל | ודויו של הכהן גדול בגד קהל ישראל פתח עבורם שגרי התפלה / ע"י הדוי נסתם פיות המקטרגים ט

קדשת לוי | הכהן הגדול בשבעת ימי הפרישה תפן את אשר פגמו ישראל בשבע המדות י

אור החיים | עוונות קלים נמחים על ידי השעיר לה' ועוונות חמורים נמחים ע"י השעיר לעזאזל יב

סוד ישרים | חיוב העמדת השעיר לעזאזל חי עד אחר גמר כל העבודות על אף שעתידו להשלח לארץ גזרה, הוראה על החשיבות העצומה יג

לפני הקב"ה | בעבודת ישראל אף בברור ניצוץ כל שהוא של קדשה שעדין לא נברר יג

אמרי פנחס | התעוררות תשובה אפילו לרגע אחד בלבד יש בה מעלה עצומה יד

תניא | יש להאמין שפאשר מתוידים ומבקשים מחילה הבורא יתברך סולח מינד יד

שפת אמת | יום פפור מאחד כל הנפשות ויש להאזין באחדות טז

אלף בינה | ביום הפפורים אף המקטרגים מלמדים זכות טז

שפתי צדיק | אף מי שנתרחק כל השנה ואין לו התעוררות תשובה, ביום הפפורים ביכלתו להגיע להתלהבות עצומה יז

לב דוד | תוכחת הרמב"ם | אדם גדול שלא רצה לומר ודוי ביום הפפורים באומרו שידע בנפשו שלא חטא יח

דרך המלך | התהפכות הנפש מבקיה לשמחה ורקוד אות על מסירות נפש פנימית להשתנות לפי רצון הבורא יח

לקוטי מוה"ר | אחר יום הפפורים שנקלחו עוונותיהם של ישראל שם ה' מתגדל יט

אמרי אמת | אחרי התשובה והמחילה ביום פפור מתעוררים כל המצוות שנוכחו בעבר על ידי העוונות כ

לקוטי שיחות | ויום טוב היה עושה בצאתו מן הקדש - המשכת הקדשה לכל השנה כ

אוצרות ראוני הדורות:

בגין אריאל | טעם אכילת ערב יום הפפורים קדי להרבות שלום בין איש לרעהו כא

כלי יקר | כשישראל שריים באחדות מתקבלת תשובתם כב

דרושי הצ"ח | בזמן הזה הקב"ה הוא הכהן המכפר לנו כב

שיח יצחק | ביום הפפורים מתנוצצת הארה מעין העתידה לבוא בעולם הבא כג

זקן אהרן | פפרת העונות בזכות המצוות שעתידיים לעשות כג

נחלי דבש | אף שלא הכין האדם שום זכיות מועלת תשובתו ביום פפור עצמו כד

ברכת יצחק | פפרת היום אף על המצוות שנועשו שלא לשמה כד

כלי יקר | לטהר נפשו קדם יום הפפורים מכל טמאות עוונותיו כה

יערות דבש | עקר התשובה אינה באמירת קליחות ופייסות כה

עוללות אפרים | מעשה החיט רמז לתקון המעשים שהם מלבושי הנפש כז

משך הקמח | ענש ההיעדר גשיית התשובה מלבד ענש מעשי העברות כח

נחלי דבש | ודוי על העברות שאין טבע התאנה מתגבר על האדם, ועל שתאות הפצר גובר כח

זעת תורה | דרך התשובה ביום הפפורים לצייר לעצמו כל חטאיו כבאותם המצבים שחטא כט

כד הקמח | ענין הגוף הליכני נפש בהמית, וענין הנפש ממחשבות נרות ל

לבושי בדים | המתענה ביום פפורים נעשה כקרבן, ועל פו תענה בלב שלם בלא מחשבות פגול לא

שפתי כהן | נגשים ישראל כמלאכי השרת קדי למלא בנות הבריה שנהנה כמלאכים בארץ לא

תקון משה | נעימות וערכות עניי התענית כענף שבת שבתון לב

דרשות מהר"ם שיק | תקיעת השופר לאחר תפילת נעילה באה להורות שתשאר הנפש חפשיית ממאסר יצר הרע ככל ימות השנה לב

סיפורי רבותינו לג

יומא דהיולא לו

דבר הלכה לז

ספרי ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה מט

יום כפור

תקנת השבין

רבי צדוק הכהן מלבליו זיע"א

ביום הכפורים שחל בשבת ההתעוררות הפנימית בלבבות ישראל היא ביתר שאת / אחר זכה לשמוע הבת קול 'שובו בנים שובכים' ביום הכפורים שחל להיות בשבת.

בת קול יוצא בכל יום שובו וכו', ההרהורי תשובה שנופלים בלב כל אדם מי שזוכה להיות לכוּבו פנוי לשמוע אותו קול המעוררו וכו'. וכפי הירושלמי דחגיגה (פ"ב ה"א), וכן הוא במדרש רות (ו ד) וקהלת (קה"ר ז טז), והובא גם בן בתוספות חגיגה (טו.), דאחר שמע בת קול זה מאחורי בית קדשי קדשים ביוהכ"פ שחל בשבת.

נראה דעקר תקף התעוררות זה הוא ביוהכ"פ, דאז הוא ההתעוררות הכל הלבבות דבנ"י, דכמעט אין אחד מישראל שלא יעלה בלבו אז איזה הרהור תשובה בלבו, והוא מאותו הקול שובו וגו' המפוצץ ויוצא מסוף עולם ועד סופו ונשמע לכל הלבבות מבנ"י אשר לא נטמעו עדין בין העמים לגמרי, דאפילו אחר שנגזר עליו חוץ וכו', מכל מקום שמע הבת קול, ולא לתנם שמעו, והינו שגם הוא התעורר, אלא שלבו התעהו לחשב כי חטא כל כך עד שאין התשובה מועלת לו עוד ומן השמים פותחין לבא להטמא על ידי השמיעה דחוץ מאחר וכו'.

ויוהכ"פ שחל בשבת – אז האתערוּתא ביתר שאת תקף ועז, על כן אז הגיע הבת קול גם לאחר, ומבית קדשי קדשים ששם הוא מקום הנפירה והסליחה לכל ישראל בכניסת כהן גדול לפני ולפנים וכו'. ואף על פי שבת קול המעורר לתשובה יוצא בכל יום, וכל שפן בעשרת ימי תשובה, וכל שפן בשבת, וכל שפן ביוהכ"פ, לא הגיע עדין שעת אתערוּתא ללב אחר, שנדחה כל כך, עד יוהכ"פ שחל בשבת, וגם זה כשרכב אחורי בית קדשי קדשים, שהמקום גורם גם כן להכניס קצת קדושה בלב ואיזה הרהור תשובה (אות יב):

ערב יום כפור

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשרנוביל זיע"א

אכילת המצוה של ערב יום כפור מעלה את אכילות הרשות של כל השנה

הגה לא כל האדם זוכה לזה להיות במדרגה זו להיות אכילתו נחשב קרוב שידבק את עצמו עם חיות המאכל, והוא על ידי שאין לו דעת באמור, כי אינו אוכל רק למלאות תאוותו ונשאר עם חיותו ועם חיות שנתוסף בו מן המאכל

כאלו התענה תשיעי ועשירי. ואפשר לומר, דהנה נודע דעקר התענית כאלו הקריב חלבו ודמו על המזבח במקום קרבן, שגם הקרבן לא היו מקריבין רק חלב ודם, ועל ידי התענית הוא מקריב, חלבו ודמו הנחמט בצומו הקריב על גבי המזבח. וידוע שאם הביא קרבן ונמצא בו פסול, או שהיה טרפה, היה צריך להביא קרבן אחר, ולקח אם חס ושלום היה האדם ממלא את בטנו באכילה ושתיה יותר מדרך התורה, או בהחלב והדם שבא מהפה האוכל שהוא חס ושלום פגול הוא, והוא כמו קרבן טרפה חס ושלום, ולכן צוה לנו השי"ת ברב רחמיו וחסדיו שביום התשיעי, יום אחד לפני יום הקדוש והנורא שצוה לאכול, ולקח ממילא כל הדם והחלב שבא מכת האכילה והשתיה של יום ההוא, הוא קדוש וטהור, וכיון שבא מכת של מצוה, ולקח שיף שפיר האוכל בתשיעי כאלו התענה תשיעי ועשירי, כי האכילה של תשיעי הוא גוף התענית של עשירי, שהחלב והדם שנתת באדם בתשיעי כאלו הקריבו בעשירי על ידי התענית:

למטה, הפך הצדיקים שעליהם נאמר 'צדיק אכל לשבע נפשו' (משלי יג כה), 'נפשו' דייקא, שהוא תוספות הקדשה בו בנפשו על ידי האכילה, שעל ידי דבוק בו יתברך, אלא שהן במדרגה התחתונה בלי דעת, ש'בלא דעת נפש לא טוב' (משלי יט ב), ואינו מוסיף שום קדשה בנפשו על ידי המאכל, ואפשר וקרוב לודאי שמרחיקו מן הבורא ברוך הוא.

ומפני שהשם יתברך הפך חסד וחושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, שיהיה עליה בצד מה לכל האכילות החיצוניות של כל ישראל, על כן קבע יום אחד בשנה, והוא ערב יום הכפורים, שמצוה לאכול ולשתות בו אפילו כשאוכל בכחינת חיצונית, שהוא למלאות תאותו, בערב יום הכפורים נחשב לו גם כן למצוה וכאלו התענה וכו', ועל ידי זה שיש פעם אחת מצוה באכילה חיצונית היא, על ידי זה יש עליה לכל אכילות חיצוניות לכל השנה, מאחר שגם בבחינה זו יש פעם אחת קרוב לקדשה, על ידי הכת של מצוה שעושה בערב יום הכפורים אפילו בבחינות המאכל יש קרוב לכל הבחינה ההוא מפל השנה (פרשת אמור):

אמרי נעם

רבי מאיר מדז'קוב זיע"א

ענין אכילת ערב יום הקדוש להמליץ בעדינו שהצטרכות הפרנסה מונעת את הדם מצרכי הנפש

אמרו ז"ל אין ארי נהם אלא מתוך קפה של בשר (ברכות לב). נראה על דרך שבארנו בגנח הפיוט 'בנפשו גבוא להמו', הינו כאשר רוצים לדון את ישראל בעסק

מהר"י מב'עלזא

רבי יהושע מב'עלזא זיע"א

החלב והדם של מצוה שמתרבה לאדם ע"י אכילת היום התשיעי הוא מה שמתמעט ממנו בתענית ביום הקדוש ועולה לרצון קרבן

איתא בגמרא יומא פ"א: תנא תנא חזי בר רב מדפתי כל האוכל בתשיעי

דקתיב 'גילו ברעדה', מתחלה שמחה, אחר כך זבא מזה לרעדה, שהוא מרירות, ולא מרה שחורה, ומכח זה יתפך מכת"ר, וכמוכא אחד מהטעמים שכל האוכל בתשיעי כאלו התענה תשיעי ועשירי, שהתשובה היא מצות עשה מן התורה כמו כל המצוות שצריכים לקיים בשמחה, והיות ויום הכפורים אסור באכילה ושתיה, לכן מצוה לאכול בתשיעי, שעל ידי זה יוכל להיות בשמחה ולקיים מצות תשובה משמחה:

חֲשֹׁבָה לְטוֹבָה

רבי חנוך העניך מאלקסנדר זיע"א

אין די להתפייס עם חברו בנתינת יד אלא בלב שלם

אמר על הפסוק (איכה ג מא) 'נשא לבבנו אל פנים וגו', הפרוש הוא, דהנה ביום הכפורים נותנים זה לזה הידים, ומרצים זה את זה בפה ובידים אכל לבם בל עמם. וזה פנות הפסוק (שם ג מב) 'נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת', משום שדבר זה הוא בין אדם לחברו ואין יום הכפורים מרצה עד שירצה את חברו. וזה פנות הפסוק 'נשא לבבנו אל פנים', פרוש בפעשה שאנו נותנים זה לזה את הידים, נשא לבבנו גם כן שיהיה בלב שלם, ודו"ק:

דרשות חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

על אף שלא שמנו אל לבנו בכל ימי אלול ראש השנה ועשית

הנפש עד כמה פגמו, אז 'יבוא לחמו', אשר דחק הפרנסה וצרכי ישראל המרבים וטרודים יום יום על פרנסתם, זאת הוא למליץ ישר מבלי יעשו על עסק הנפש, כי אין פנאי לעסק בצרכי הנפש. וזהו אין ארי נהם, כי ידוע אשר מלאך מיכאל שהוא מצד הימין הרומז אל פגי אריה שהוא מימין המרפכה, הוא עומד לנו למליץ ישר, והוא הנקרא ארי נהם. גם נוח"ם עולה מיכאל. ועקר טענתו הוא על ידי קפה של בשר, הינו מה שישאל צריכים יומם ולילה לדאג על הפרנסה, בזה הטענה עומד לנו למליץ. והוא הענין של מצות אכילת ערב יום כפור, להראות כלפי מעלה הצטרפות פרנסת ישראל, ובכח זה אר"י נוח"ם בעדינו לטובה:

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

מצות אכילה בתשיעי כדי שיוכלו לקיים מצות תשובה מתוך שמחה / השטן משתדל להכניס עצבות בלבות ישראל בערב יום הקדוש

הרה"ק אדמו"ר מקורבין ז"ל אמר, כי בערב יום הכפורים לפנות ערב מתרבה מרה שחורה ובכיות בקתי ישראל, כי השטן יש לו שליטה כל שס"ד יום כמנין דיליה, כמאמר חז"ל (יומא ב), וביום הכפורים אין לו שליטון, וכשפורש מהם ליום הנה משאיר להם מרה שחורה על יום הנה, שבזה לא יוכלו כבר להתעלות ועפב אותם מפדרגת עבודת יום הקדוש הנה. **אוי"ם** מי שהוא בר דעת, ידע כי העקר הוא להיות גם התשובה בשמחה, כמו

לו מים מגשמים או ממקומות אחרים הרי טוב ואם לא יתרח ויבש, הרי נמי הקדוש ברוך הוא שולח עזרו מקדש בזו הרגע, אם יזלו מים מעפעפניו הרי טוב ואם לאו חס ושלום יתרח ויבש.

כל נדרי

שער יששכר

רבי חיים אלעזר ממונקאטש זיע"א

נשמות הצדיקים באים לבית הכנסת בעת אמירת כל נדרי להמליץ על עם הקדוש ולסיעו בעבודה

מקבל מאבותינו הקדושים זי"ע ומבאר גם בספרי הצדיקים זי"ע, כי כליל כל נדרי באים הנשמות לבית הכנסת או לבית המדרש לתקן נפשותם או לסייע לתפלותינו. והנה מקורו במדרש ומובא במגן אברהם הלכות יוהכ"פ (תרכ"ו) דגם המתים צריכים פפרה, ולכך נקרא יום הכפורים (לשון רבים) לחיים ולמתים, והינו בע"כ לצדיקים אשר חפצם ביראת אלקים ובמצותיו, דלרשע אין מועיל (וכמ"ש שם בב"י ובמג"א), על פן באים נשמות הצדיקים אתנו פעת בכניסת יום הכפורים להמליץ בעדנו לטובה ולעורר אותנו לתשובה.

וזהו שגאמר 'כי ביום הזה' (נקרא הצדיק, במדרש בראשית ויקרא אלקים לאור יום אלו מעשיהם של צדיקים וכו') 'כפר עליכם וגו'', על ידי הצדיקים שבאים פעת אתנו להתפלל, וכמו שאמרנו עוד בערב ראש השנה בסליחות 'קומו ישגי מכפל לסעדי ומכחכם שחדו בעדי', פן יסיעו אותנו נשמות הצדיקים פעת לשוב אל ה' באמת.

להתקרב ולשוב, ובהעלותנו על דעתנו את הופעת השכינה בבית הכנסת ביום הקדוש והמצאונו במצב הלזה מתמלאים אנו בוושה, מסייע בידינו הקב"ה לשוב

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים. פרוש אי היה דעת לנבני ישראל לטהר עצמם לצרף [עצמם] מימי אלול ואילך ולמה נהיה כנזופים לאבינו ותברך שמו, ולמה לא נשוב אליו כי טוב אז מעתה והיה הקב"ה מסייענו לתשובה, היה זה חסד גדול ממנו ותברך שמו – אף יותר מזה, כי בעוונותינו הרבים רוח עושים בקרבנו, ועברו כל ימי אלול ור"ה וימי תשובה ולא שמנו אל לבנו לשוב אליו לטובתנו ולצרף עצמנו כי היא חיינו, כל זאת לא שמנו אל לבנו – אף עתה ברגע אחרונה עת בא אבינו שבשמים ותברך שמו לתפלותינו, סמוך לכניסת יום הכפורים, אנו בושים ונכלמים כי בא יבוא אבינו מלפנו ותברך שמו להיכל בית מקדש מעט ומצא פטמא כלנו וכבגד עידים כל צדקותינו, ואנו בושים ונכלמים ומתחרטים ומתודים עתה לא לצרף עצמנו כי קשה ערף אנתנו, אלא לפני אבינו שבשמים. כי בא יבוא פתאום השוכן אתם בתוך טמאתם. ואפילו הרי רבו רחמיו ומסייע ידי בעלי תשובה. והינו לפני מי אתם מטהרים, לא לפני [לפניכם] ולצרף עצמכם, אלא לפני אבינו שבשמים, ואפילו הרי מי מטהר אתכם אביכם שבשמים' ומסייע לנו לעורר לבנו.

ואמר עוד, 'מקוה ישראל ה' מה מקוה וכו'', רמז לנו שאיננו כמעין הנובע וכןהר שאינו פוסק, אלא התעוררות הלז הוא כמקוה מים מכנסים, שאם ימשכו

תקונו פגם שבועות ונדרים ואות ברית

וזהו שרמזו פאן 'לקח את ספר התורה הנה', 'לקח את ספר התורה הנה' עם הכולל גימטריא 'זה בערב כפור בקהיתר נדרים', דהינו הוי זהיר לקח ספר תורה אפלו בממון הרבה בערב כפור בעת התרת נדרים, וזהו 'לקח את ספר התורה הנה', דהינו קנה אותו אפלו בממון הרבה בעת התרת נדרים. ותדע שיש בו סגלה נפלאה לתקן את אשר פגם בנדרים ושבועות ואות ברית כאמור.

ונה שאמר ושמרתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם, 'ארון' רומז לפגם השבועה והנדרים, שהשבועה היא בארון, ומלת 'ארון' גימטריא 'נדר' עם שלש אותיותיו, 'ברית ה' רומז לאות ברית. וזהו ושמרתם אתו, דהינו לקחת ספר תורה בעת הזאת מתקן מה שפגמת בנדרים ושבועות ובאות ברית, וזהו 'מצד ארון ברית ה'', דהינו מתקן מה שפגמת 'מצד ארון' שהוא השבועה והנדר, ו'מצד ברית ה'' שהוא אות ברית כמשמעו:

וכידוע בספרים על מאמר חז"ל חסד שעושים עם המתים (הינו עבודת ה' שעושים עם נשמות הצדיקים שבאו לסייע בכחינת עבור נשמה) זהו חסד של אמת (פיון שבא ממקום גבוה וטהור מקור של אמת). ועל ידי זה נזכה לשנת גאלה וישועה במהרה בימינו:

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמז לתקונו הוצאת ספר תורה בליל יום כפור וקנינתו בממון רב

'לקח את ספר התורה הנה ושמרתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם והיה שם בך לעד' (דברים לא כו). אפשר לרמז על ערב יום הכפורים שמוציאין ספר תורה ואומרים עליו 'כל נדרי', ובמקום שמוכרין ספר תורה למוציאו בעת ההיא טוב לקנות אותו אפלו בממון הרבה, כי נטילת ספר תורה בעת ההיא יש בה תקונו גדול לעובר על נדרים ושבועות ולפוגם באות ברית, נטילת ספר תורה באותה שעה סגלה נפלאה לתקון השבועות ולתקון אות ברית. והטעם כי הנדר באמא והשבועה במלכות, ושניהם נקראו 'שם', והספר גימטריא 'שם', ומשום הכי פשיחבב ספר תורה ותהיה תשובה עם נטילת ספר תורה שהוא גימטריא 'שם', יבוא 'שם' ויכפר על 'שם'. וכן נמי אם פגם באות ברית, אות ברית יש בו 'שם', משום דחתום בו שם הנו"ה ושם שד"י ששניהם גימטריא 'שם', ואם פגם בו יבוא 'שם' ויכפר על פגם אות ברית שחתומים בו שני שמות שהם גימטריא 'שם':

מעלת היום

דרך ה'

רבי משה חיים לוצאטו זיע"א

ביוהכ"פ מאיר אור שבכדי לקבלו נדרש נתוק גדול מגשמיות

ענין יום הכפורים הוא, שהנה הכין האדון ברוך הוא לישראל יום אחד, שבו תהיה התשובה קלה להתקבל, והעונות קרובים להמחות, דהינו לתקן כל הקלקולים

שנעשו על ידיהם, ולהסיר כל החשך שנתגבר על ידיהם, ולהשיב השבים אל מדרגת הקדושה והקדוה אליו ותברך, שנתרחקו ממנו על ידי טטאתיהם. והנה ביום זה מאיר אור שפכחו נשלים כל זה הענין. ואמנם הוא אור שלקבל אותו צריך שישמרו ישראל מה שנצטוו ליום זה, ובפרט ענין הענוי, שעליה מתנתקים מן הגופניות נתוק גדול, ומתעלים במקצת אל בחינת המלאכים. ושאר כל פרטי הדברים, כפי פרטי התקוין:

השרת, וכדבר קל נעשה בו כחם ופגם, וגם צריך נקיון להביאו לפני מלך גדול ונורא שאין כמוהו, על כן איזה אמן נמצא לנקות דבר יקר כזה ונקיות כזה שצריך לפני מלך גדול כזה, הנספיקו כל רפאי גלעד, ומכל שכן האף נמצא דבר יקר המנקה שצריך לזה, הנספיק כל צרי גלעד. אב"ל הבטיחנו לבל נתיאש, כי לעמת זה שמוכא לפניו ותברך שהוא מלך גדול ונורא, הלא הוא בעצמו המטהר והמנקה, ואין לך אמן כמוהו ותברך, ולעמת שצריך דבר יקר שהאמן נקה, הוא ותברך כככול בעצמו הוא הדבר יקר, כי כככול בעצמותו הוא המנקה. וזה אמרו 'אשריכם ישראל לפני מי' דייקא 'אתם' דייקא מטתרים, רצה לומר לפני מלך גדול, וכגד חשוב פנשמתכם, לעמת זה 'ומי מטהר וכו'', ואומר (ירמיה יו ג) מקנה וכו' כנ"ל. ולכך סמוך המאמר הנ"ל למה שמוביא לפניו לפני ה' תטהרו, דהינו לפני ה' דייקא תטהרו דייקא, ולכך אמר תקנתי, והבן. והנה עוד יש מכון כזה כי לפני ה' ודאי תטהרו, כי מקנה ישראל ה', רק צריך התעוררות רב לבא לפני ה', והבן (פרשת אחרי):

שנעשו על ידיהם, ולהסיר כל החשך שנתגבר על ידיהם, ולהשיב השבים אל מדרגת הקדושה והקדוה אליו ותברך, שנתרחקו ממנו על ידי טטאתיהם. והנה ביום זה מאיר אור שפכחו נשלים כל זה הענין. ואמנם הוא אור שלקבל אותו צריך שישמרו ישראל מה שנצטוו ליום זה, ובפרט ענין הענוי, שעליה מתנתקים מן הגופניות נתוק גדול, ומתעלים במקצת אל בחינת המלאכים. ושאר כל פרטי הדברים, כפי פרטי התקוין:

ישומח משה

רבי משה מאוהעל זיע"א

הנשמה הקדושה משולה לבגד יקר העתיד להיות מוכא לפני המלך והתלכלך, שגורף אמן מיחד לנקותו, נחמתנו היא שפיון שהקב"ה בעצמו מטהרנו ביום הקדוש, מי אמן כמותו לנקות נשמתנו כראוי

'כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני ה' תטהרו' (ויקרא טו ל). בסוף יומא (פה): אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטתרים, ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים. על פי המבאר, כי דבר יקר, נקל בו הפתם והפגם במעט מן המעט. וגם מהמבאר כי אינו דומה הנקיון של הבגדים וצחצוחן המוכאין לפני הדיוט, כהמוכאין לפני מלך גדול, דלזה צריך אמן גדול, וגם צריך לזה דבר יקר המנקה היטב, ולא יועיל לזה המנקים הפשוטים כמו נתר ובורית. והנה ידוע כי נשמותינו חלק אלקי מפעל דבר יקר מאד, שרש גבוה מעל גבוה יותר ויותר ממלאכי

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א
בר"ה מתחיל האור וביו"כ מגיעים
לכתר שהוא ישועת ישראל

יש הרבה בחינות אור זו למעלה מזו, אשר כל אחד מאיר יותר מחברו, וי"ד מעלות, ואור התחתון יחשב לחשך נגד גדל אור הבהיר וגבוה ממנו. וכמו

למלך שרפואת בנו היא להוציא
התולעים מבטנו ושמח שמחה גדולה
בעת הוצאתם

ימים יצרו ולא אחד בהם (תהלים קלט טז) זה יום הכפורים לישׂראל, לפי שהיתה שמחה גדולה לפני הקב"ה, שנתנו באהבה רבה לישׂראל. משלו משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הזבלים ומשליכין אותו כנגד פתח בית המלך, וכשהמלך יוצא ורואה את הזבלים הוא שמת שמחה גדולה. לכך נדמה יום הכפורים שנתנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה. ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעוונותיהן של ישׂראל אין מתעצב בלבבו אלא שמת שמחה גדולה, לכך נאמר 'כה אמר ה' אלהים החרים ולגבעות לאפיקים ולגאות וגו'' (יחזקאל לו ד), באו ושמחו שמחה גדולה שאני מוחל להם לעונותיהם של ישׂראל (תנא דבי אליהו רבה פרק א).

ע"י התשובה והבטת הקב"ה
בעברות והפכים לזכיות / ענינו
שעיר המשתלח

שמעתי מאדמו"ר הרה"ק מפרשיסחא באור על דרך משל, לאדם שבגו חולה על התולעים, וכשיצא ממנו התולעים הוא בריא, ומרב שמחת האב מזה הוא יוצא לראות את התולעים המכאיבין, וזה מגדל אהבת בנו, וזהו ענין הזבלים. וסגם בזה הלשון, שבענין הנמשל היא העברות ומעשים ומדות רעות שמוציא מקרבו ושמח, ושוב אין כאן זבלים ודברים המאוסים רק שנעשו מזה מעשים טובים וזכיות וכו'.

וסיים דבריו הנה, שפאשר הקב"ה רואה אותם, אין כאן עוד תולעים כלל,

כן הנקטת ישׂראל כשהם דבוקים אליו יתברך ממש בדבקות אמתי אז מאיר להם אור המלך עליון, אור האין סוף המביהיק ומנהיר עיני חכמים, אבל חס ושלום כשהם נופלים ממדרגה זו והם נפדרים מדבקות העליון, אז נפסק חס ושלום האור עליון, אף לכל זאת נשאר אצלם הרשימו ועדין מאיר להם, אף מכל מקום נקרא חשכות נגד אור הדבקות שהוא אור עצום ונר.

והנה הפיטן יסד בהשיר 'כתרו ישועה', והפונה כי הוא יתברך מכתיר את עצמו בהישועה שעושה לזרע ישׂראל, זה הכתר שלו ומעטר את עצמו בזה שעושה צדקה ומושיע את עמו ישׂראל. והנה מראש השנה ועד יום הכפורים הוא יו"ד ימי תשובה, אשר זרע ישׂראל באים אז לידי דבקות וטהרת הלב, בכל יום ויום הם עולים במעלות מעולם לעולם, עד יום הכפורים שאז מאיר להם עולם הגבוה ונעלם, כתר עליון, ואז באה הישועה לישׂראל.

וזהו שאמר המדרש 'אורי בראש השנה', הינו שאז מתחיל אור העליון של האין סוף להאיר לישׂראל, על ידי שהם מטהרים את עצמם ומדבקים את עצמם לאביהם שבשמים, ואז מאיר להם האור יומם הארה הזכה בכל יום יותר, עד יום הכפורים בקנינת כתר, כתרו ישועה, וזהו 'וישעי ביום הכפורים' (פרשת אחרי).

רמתיים צופים

רבי שמואל משינובה זיע"א

הקב"ה שמח שמחה גדולה בעת
שמוחל עוונות ישׂראל / משל

השערים ננעלו חוץ משערי דמעה. וסופי תבות 'כי ביום הזה יכפר גימטריא ודוי וחרטה' עם הפולל, לרמוז דצריך ודוי וחרטה ובכיה.

צריך להתודות בסדר א' ב' ולבקש בלשונות מחילה סליחה וכפרה

ועוד, כי ביום ראשי תבות כ"ב, לרמוז דצריך להתודות בודוי אשמונו בגדנו הנתקן באלפ"א בית"א, דהחוטא פוגם באותיות התורה, לכן צריך לתקן בהם. והגה, בכל ודוי יום הכפורים צריך אדם לומר, מחילה, סליחה, כפרה, כנגד שלשה מינים, חטאים, עונות, פשעים. והגה, הכפרה מפרשת בגופה דקרא, דכתיב 'כי ביום הזה יכפר'. והמחילה רמוזה בראשי תבות 'מכל חטאתיכם לפני ה'הוה' תטהרו, ראשי תבות 'מחילת'. והסליחה רמוזה בסופי תבות 'כפר עליכם לטהר אתכם מכל', סופי תבות גימטריא 'בסליחת' וכו'. עוד, 'מכל' ראשי תבות מ'תענין לילוי כ'י'ומו:

יום הכפורים שחל בשבת

בני יששכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

קבלת התפלה לפני ה' לרצון בקרבן חשובה כענג אכילה ושתיה של שבת

אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין (שבת קיח). ראיתי בספר אחד קדוש מדבר, הינו כד איקלע שתי שבתות ביחד הינו דאיקלע יום הכפורים בשבת. ונראה לפרש שהוא על דרך ויחזו

כי מהעוונות נעשה זכיות. ודו"ק היטב בדבריו הקדושים. כי עבדיו ובני ביתו הינו הפתנים והצדיקים והמלאכים שעל ידם עושה מעברות זכיות, כי אין פח בשום נכרא לעשות זאת, רק הוא לבדו כל יכול, כי הוא אומר יעשה תשובה כמאמר (ילקוט תהלים כה) שאלו לחקמה וכו'. שאלו לנביאים וכו'. וענין הוצאות הזבלים הוא שער המשתלח, כמו שנגמר (ויקרא טו כב) 'ונשא השעיר עליו וגו'. ולשון של זהרית הוא לסימן שנעשה מן העברות זכיות, והוא חכה תרה, כי אין ספק שיום הכפורים מכפר בודאי בלא לשון של זהרית. וחלילה לספק בזה. אבל לענין הנ"ל היא חכה תרה שנודעת לישראל. וכן כתב בשו"ת מהרי"מ ז"ל:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יום הכפורים מכפר רק עם תשובה, ודוי חרטה ובכיה, וקבלה לעתיד

'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'. אפשר לומר, דהנה נודע עצם יום הכפורים שהוא מכפר על כל ימות השנה. באמת צריך האדם לשוב בתשובה שלמה, ולהתחרט על מה שעבר, ולקבל עליו שלא לשוב עוד לעשות שום דבר רע. וזהו שנגמר 'כי ביום הזה יכפר עליכם', ובמה דברים אמורים, אם תקבלו עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, שלא תשובו עוד לכסלה.

והגה, כי ביום הזה יכפר ראשי תבות 'בכיה', שצריך להרבות בכיה, ועקר קבלת התשובה היא הבכיה, כי כל

הויה' רחמים בלא יסורים, 'תטהרו' לגמרי,
והבן:

עבודת כהן גדול

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

ודויו של הכהן גדול בעד קהל
ישראל פתח עבודם שערי התפלה
/ ע"י הודו נסתם פיות המקטרגים

הגה כשהאדם הישראלי נכשל בחטאים
חס ושלום, ורוצה לשוב בתשובה
שלמה לפני ה' יתברך, עקר התשובה
הוא התרטה בלב ובודוי פה באמת, הינו
להתודות ולדבר ולגלות חטאיו קדם רבון
עלמין, ואז על ידי ודויו ודבורו בפה
נסתם פיות המקטרגים והמשטנים החיצונים
לבל יוכלו לקטרג ולהשטין עליו, לאשר
הוא בעצמו מדבר בעדו בהכנעה, לזה
אין להם פה לדבר, ועל ידי זה ה'
יתברך מרחם עליו ומכפר חטאיו, וכמו
שכתוב (משלי כח יג) 'ומודה ועזב רחם',
ועין בזה בזהר הקדוש פרשת פינחס דף
רל"א בסופו.

והנה זהו שגף כשיחטא איזה יחיד
מישראל, אמנם כאשר יחטאו רבים
מישראל חס ושלום, אז בודאי מן הנמנע
שיתחרטו ויתודו כלם כאחד בלב אחד,
אמנם בן כי אית צדיקא בדרא אשר
המה מקשרים את עצמם בכללות נשמות
ישראל שבדורם, והמה מתודים ומדברים
בעדם, ועושים בזה שני טובות לישראל,
אחת, כי על ידי החטאים והעוונות שעשו
בני ישראל רחמנא ליצלן אין דרך לעלות

את האלקים ויאכלו וישתו' (שמות כד יא)
ומתרגמין והיון תדן בקרבניהון דאתקבלו
ברצוא באלו אכלין ושתו, עד כאן. והנה
יום הכפורים הוא יום שאין בו אכילה
ולא שתיה, ואם בן אין כאן ענג שבת,
אבל כשמתקבלים הקרבנות של יום
הכפורים ברצון אם בן יש תענוג כמו
אכילה ושתיה, אם בן יש כאן שמירת
שתי השבתות, שבתות יום הכפורים בענוי
ושבתות שבת באכילה, וכן בגלותנו
'ונשלמה פרים שפתנו' (הושע יד ג), כאשר
נתבשר מן השם יתברך שנתקבלו ברצון
תפלותינו במקום הקרבנות לרצון לפני
י"י, ויען ויאמר סלחתי, אם בן יהיה
שבתות שתי השבתות ביחד הענוי והענג,
אז מזד נגאלין, בן יאמר השם יתברך
במהרה בימינו:

ייטב פנים

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א

ביום הכפורים שחל בשבת נמחלין
אפילו עוונות חמורים

בעמדי במקהלות ביום הכפורים שחל
בשבת עניתי ואמרתי על פי
דברי הטו"ז ריש הלכות שבת לפרש
מאמרם כל השומר שבת כהלכתו אפילו
עובד עבודה זרה וכו' מוחלין לו כל
עוונותיו, דודאי מיירי ששב מחטאו, אלא
דיש עברות חמורות דתשובה יום הכפורים
תולה בו, ועל ידי שמירות שבת מכפר
מיד. וזהו שגאמר 'כי ביום הזה' דייקא
שחל בשבת ושניהם חזו לאיצטרופי, על
בן 'כפר עליכם מכל חטאתיכם' דייקא,
אפילו פרישות ומיתות בית דין, לפני

ברוך הוא לאהב אותו, ועקר הגדלה הוא לעבד במדה הזאת את ה' ברוך הוא, וכהן גדול אשר צריך לעבד העבודה ולכנס לפני ולפנים בשביל כל ישראל לכפר עליהם צריך לתקן מקדם כל המדות, דהיינו באם חס ושלום פגם איזה אדם במדת גדלה פנ"ל, אז כהן גדול ביום ראשון לפרישתו מתקן המדה הזאת ומעלה המדה הזאת לעבודת הבורא ברוך הוא.

וכן מדת הגבורה אשר היא מורה על היראה, באם חס ושלום פגם בה אדם, הכהן גדול ביום שני לפרישתו מתקן אותה, דהיינו להיות עקר היראה מפני הבורא ברוך הוא. וכן במדת התפארת, דהעקר המדה הזאת לעבד את הבורא בכדי שיקים בנו 'ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט ג), ופסוק 'שמח ה' במעשיו' (תהלים קד לא), ובאם חס ושלום פגם בה איזה אדם במדה זו, דהיינו שהתפאר עצמו במעלה שלו, הכהן גדול ביום השלישי לפרישתו מתקן אותה ומעלה המדה הזאת להבורא ברוך הוא בכדי שיקים בנו 'ישראל אשר בך אתפאר'.

וכן במדת הנצח, פי עקר המדה זו לעבד בה את הבורא, דהיינו להרגיז היצר טוב על היצר הרע ולנצח אותו, ובאם חס ושלום פגם בה איזה אדם לעשות נצחון גשמי, אז כהן גדול ביום רביעי לפרישתו מתקן אותה. וכן מדת ההוד, באם חס ושלום פגם בה איזה אדם, הכהן גדול ביום חמישי לפרישתו מתקן אותה.

וכן מדת היסוד שהוא מורה על התקשרות, שעקר המדה הזאת לעבד בה את הבורא ברוך הוא, להיות קשור ודבוק בעבודת שלו ובתורה ומצוות, ולא להתקשר

תפלת כשרי ישראל השמימה, פי על ידי חטאם נסתמו האזניים בחשכות ואפלה, על דרך 'סכותה בענין לך מעבור תפלה' (איכה ג מד).

אכן על ידי הודוים והדבורים של הצדיקים המתודים עבור כללות ישראל, על ידי זה המה כמו המפכים בקרדמות ופוחתים דרך ושער מבוא התפלה עלות השמימה. וזהו הנה פונת ודויו של הכהן גדול ביום הכפורים 'אנא כו' חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל'. ועוד שנית פועלים הצדיקים בדבוריהם וכו' דהיינו בעד כללות ישראל, כי בזה נסתם פי המקטרגים והמשטנים החיצונים לכל יוכלו שוב לקטרג ולהשטין ולדבר סרה על זרע ישראל, לאשר כבר דברו הצדיקים דברים אלו. וזהו היתה גם כן פונת הכהן גדול בודויו ביום הכפורים לסתם פי המקטרגים שלא יוכלו עוד לקטרג ולהשטין על זרע ישראל וכנ"ל (פרשת מסעי):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדישוב זיע"א

כהן הגדול בשבעת ימי הפרישה תקן את אשר פגמו ישראל בשבע המדות

ענין הפרישה לכהן גדול קדם יום הכפורים שבעת ימים, יתבאר על בחינה זו, כי יש שבע מדות, גדלה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. המדה ראשונה היא גדלה, ויש אדם חס ושלום פוגם במדה זו, דהיינו שלקח גדלה לעצמו, ובאמת עקר המדה הזאת אשר היא מורה על אהבה צריך לעבד בה את הבורא

הוא בתחלה שוב אינו מחדש אותו בכל רגע ורגע, ולזה אין לו התלהבות לעבר את הבורא ברוך הוא, כי דבר תמיד אין תענוג כלל, ומחמת זה לפעמים נופל ממדרגתו, ואחר זה כשמתחיל לעבר את הבורא יש לו התלהבות גדול.

וזהו פרוש הפסוק 'יקוי ה', שהקדוש ברוך הוא נותן להם בכל עת ובכל רגע פת חדש, בכל רגע ורגע הם מחליפים כח מהקדוש ברוך הוא וזהו 'יחליפו פת', הפעלה הוא 'יעלו אבר', פי מלת אבר מורה על התלהבות, וכן פתוב בכתבי האר"י ז"ל, אלו שיש להם התלהבות כאלו שלפעמים הם נופלים ממדרגתם אז אחר זה בא להם התלהבות, וזהו 'פנשרים', פי נשר הוא לשון נופל, לשון אילן הנושר את פרוותיו במשנה, וזהו 'פנשרים', הרצון, אלו יש להם התלהבות תמיד ואין צריכין כלל לפל ממדרגתם, כיון שהוא על הבחינה זאת שהוא בכל רגע בריה חדשה.

וזהו הפרוש בגמרא שבעת ימים כו' ללשכת פרהדרין, ומפרש בגמרא למה נקרא שמה פרהדרין על שם שמחליפין כו', ויש בכאן דקדוק, פי לפי זה הטעם אינו דבר טוב, ולמה מכנה הלשכה זאת שיושב בו כהן גדול על זה השם. ונראה פי לפי הני"ל שכהן גדול צריך לתקן כל השבע מדות הני"ל, והאיך מתקן המדות השבע הני"ל, כשמצייר במחשבתו שכל עת ובכל רגע מקבילים כל העולמות ועולם התחתון חיות חדש מהבורא ברוך הוא, ומחמת זה יש לו לאדם אהבה גדולה ויראה גדולה לפני הבורא ברוך הוא, וגדל התפארות שיתפאר עמו הבורא ברוך הוא בכל עת, ושאר המדות הוא למעלה רק

עצמו לשום תאנה גשמית, ובאם חס ושלום פגם בה אינה אדם, כהן גדול כיום ששי לפרישתו מתקן אותה. וכן מדת מלכות, כהן גדול כיום שביעי לפרישתו מתקן אותה, באם חס ושלום פגם בה אינה אדם, וזה שכתוב (דה"א כט יא) 'לך ה' הגדלה כו'.

על ידי שידוע שהאדם שכל רגע הקב"ה נותן לו חיות מחדשת מתלהב לבו לעבודתו יתברך

ועל פי זה יבאר הגמרא (יומא ט:), ללשכת פרהדרין, ומקשה בגמרא מאי פרהדרין כו', עין שם, ובו יבאר הפסוק 'יקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר פנשרים' (ישעיה מ לא). פי האדם צריך להעלות על מחשבתו תמיד שכל רגע ורגע הבורא ברוך הוא ברב חסדיו וברב רחמיו נותן לו חיות חדש, וכל רגע ורגע הבורא ברוך הוא מחדשו, וזהו דאמרינן בגמרא 'כל הנשמה כו' (תהלים קנ ו) על כל נשימה ונשימה תהלל יי, דהיינו שכל רגע הנשמה רוצה לצאת ממנו, והקדוש ברוך הוא ברב רחמיו בכל רגע ורגע משגיח על האדם ומרחם עליו ואינו מניח להנשמה לצאת ממנו, ונמצא לפי זה כשאדם מעלה על מחשבתו תמיד הבחינה הזאת, הוא בכל רגע ורגע בריה חדשה ויש לו התלהבות לעבודת הבורא ברוך הוא, פי לדבר החדש והמחדש יש התלהבות, וכיון שהוא נעשה בכל רגע ורגע מחדש יש לו התלהבות גדול לעבודת הבורא ברוך הוא. ויש אדם שאינו מעלה על מחשבתו הבחינה אמתיית הזאת, ומעלה על מחשבתו שחס ושלום אין הקדוש ברוך הוא מחדשו בכל רגע ורגע, ומעלה על מחשבתו כיון שבא אותו הקדוש ברוך

לה' ועזונות חמורים נמחים ע"י

השעיר לעזאזל

השגיו שעירים נושאים כל זקמי תחלואי הנפש, השעיר שנושא עליו זדון טמאת מקדש וקדשיו, קבלו ה' ולא תעבו, אבל שעיר הנושא זממות כל העברות קלות וחסירות, צוה ה' שיאבדם ויכלם חוץ ממקום הקדש. וצוה שייסמך אהרן עליו את ידיו, שהוא שלוחם של ישראל, וכל אשר עושים שם הוא היה עושה, ששלוחו של אדם כמותו. ואמר ונתן אתם על ראש השעיר החי, באר הכתוב היטב הדבר, שבסמיכתו הוא נותן כל הטמאות המזממות ההם על ראשו. ואמר ונשא השעיר, מודיע פי ימצא בו בחינת המקבל לישא את הרע ההוא אל ארץ וגו'.

העזונות החמורים מאוסים לפני הקב"ה ונמחים רק ע"י השעיר לעזאזל / משל לכגד בו המלך המטוה מאד ששולחו המלך לכבוש אצל אחד מעבדיו הפחותים

והקב"ה הענין, משל למלך שבקר בגדי בגדי, וראה בהם בגדים נקיים וכתם בו, משפשו בו בידו ונתנו לבנו. וכשראה כגד מלכלך הרבה, נותנו לעבד אחד מעבדיו אשר לא ימאס הדבר המאוס. כן הדבר הזה, המלך הוא מלפנו יתורמם שמו, כשמביא לפניו קרוב, אם הוא בפרט וטהרת פתם כל שהו, שהם פתמי השגגה או פרט אחד של טמאת מקדש וקדשיו פנופר, לא תעב הקרובן אליו. אבל כל הזממה של כל העברות שעשו ישראל קלות וחסירות, הוא מאוס גדול, ואמר שיוליכוהו לעבד אחד מהרחוקים מהמלוכה, לצד היותו מהפחותים וקלי הערך, והוא ישבר ויאבד וימחה אותם, ואין זה אלא

להבורא ברוף הוא. וזהו פרוש הגמרא, שבעת ימים – אלו שבועה מדות, שמפרישין כהן גדול מביתו – הרצון בזה הכהן גדול מפריש עצמו מביתו זו גופו, מן המדות הגשמיות, מאהבה גשמית, ושאר מדות גשמיות להבורא ברוף הוא, ובכל יום יום משבעת הימים הוא מתקן מדה אחת כנ"ל.

וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת אחת ושנים - העלאת המדות לאחדות הבורא יתברך

והכך ביום הכפורים בשעת הזיה היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושנים כו' (יומא נג:), אחת בכל פעם, לפי שביום הכפורים הוא מעלה כל המדות אלו השבע להבורא ברוף הוא, אחת הוא הבורא ברוף הוא ואחת הוא מדה ראשונה שמעלה להבורא ברוף הוא, וכן אחת הוא הבורא ברוף הוא ושנים שני המדות שמעלה אותם להבורא ברוף הוא, וכן אחת ושלוש, כי אחת הוא מורה על אחדותו, עד אחת ושבע הוא מדת מלכות, בכל פעם הוא מזכיר אחת לעלות כל המדות לאחדות הבורא ברוף הוא, לעבדו בכל המדות. וזהו הפרוש בגמרא ללשפת פרהדרין, פי מלת פרהדרין הוא מלשון חלוף כמו דאמרינן בגמרא מה פרהדרין הללו כו', הרמז בזה שהחליף המדות והעלה אותן מן הגשמיות לעבדות הבורא ברוף הוא:

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

עזונות קלים נמחים על ידי השעיר

תְּפִיסָתָם הַאֲחֵרוֹנָה נְמִי יִקְרָה בְּעֵינָיו יִתְבַּרֵּךְ מֵאֲד. וּמֵרְאִים לָנוּ זֹאת בְּשַׁעִיר עֲזָאוֹל, שְׁעֵנִינוּ לְדַחֲוֹת אֶת כָּל הָרַע הַנִּמְצָא בִּישְׂרָאֵל וּלְשַׁלְּחוֹ אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, וּיְכַכֵּל זֹאת הוּא הַמַּצָּוָה שֶׁיַּעֲמֵד חַי עַד אַחַר גְּמַר כָּל הָעֲבוֹדוֹת, וְזֶהוּ לְהוֹרוֹת שְׁכָל זְמַן שְׁיֵשׁ עֲדִין מֵעַט טוֹב לְכַרֵּר מְאוֹתוֹ הָרַע אִין נַח לְהִשָּׁם יִתְבַּרֵּךְ לְדַחֲוֹת אוֹתוֹ לְגַמְרִי, וְלָזֶה הִנֵּה עוֹמֵד הַשַּׁעִיר וּמֵתַעֲכָב בְּשַׁלְּחוֹ עַד אַחַר כָּל הָעֲבוֹדוֹת, אַז נִגְמַר הַבְּרוּר בְּשַׁלְּמוֹת וּנְדַחְתָּ הָרַע לְגַמְרִי לַחוּץ, אֲכַל כָּל עוֹד שֶׁהִנֵּה מְעַרְבֵּב בּוֹ עֲדִין מֵה שֶׁהָיוּ יְכוּלִין לְהַכְנִיס מִמֶּנּוּ לְקַדְּשָׁה שֶׁהִנֵּה נִשְׁאַר בַּתְּפִיסָתוֹ יִשְׂרָאֵל, קָשָׁה מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבַּרֵּךְ לְהַפְסִיד זֹאת.

וְכֵן רוֹאִים בְּזֶה שֶׁהַכֹּהֵן הִנֵּה צָרִיף לְכַנוֹס פַּעַם שְׁנִית לְקַדֵּשׁ פְּנִימָה לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּף וּמִחֲתָתָהּ. וְלִהְבִּיבֵן זֹאת מְדוּעַ לֹא לְקַח בְּאֵמַת עִמּוֹ אֶת הַכֹּף וְהַמִּחֲתָתָה תִּכְף וּמִיָּד בַּעַת גְּמַר עֲבוֹדַת הַקְּטָרֶת בַּפְּנִים שְׁלֹא יִהְיֶה צָרִיף עוֹד הַפַּעַם לְכַנוֹס לְפָנָיו וּלְפָנֵים לְהוֹצִיא אוֹתָם. אֲלֵא זֶה הַכָּל לְרַמֵּז הַחֲכִיבוֹת וְהִיקָרוֹת שֶׁל תְּפִיסָתוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, פִּי הַגָּם שֶׁהַכֹּהֵן גָּדוֹל הִנֵּה מְכַרֵּחַ לְעֹזֵב אֶת כָּל תְּפִיסָתוֹ בַּעַת שְׁנוֹכְנֵס לְפָנָיו וּלְפָנֵים, כְּמוֹ שֶׁרָמְזוּ ז"ל בְּגִמ' שְׁלֹא יִתְקַן מִבְּחוּץ וְיִכְנוֹס, גַּם הַבְּגָדִי בְּד שֶׁלְּכַבֵּשׁ מוֹרָה שְׁלֹא יִהְיֶה רִשְׁאֵי לְכַנוֹס בְּשׁוּם תְּפִיסָתוֹ אֲדָם כָּלֵל, בְּכָל זֹאת צִוָּה הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ לְבַלְתִּי יִקַּח תִּכְף וּמִיָּד אַחַר הַקְּטָרָה אֶת הַכֹּף וְהַמִּחֲתָתָה, רַק יַעֲזוֹב אוֹתָם שֵׁם וְאַחַר כָּל עֲבוֹדָתוֹ יִכְנוֹס עוֹד הַפַּעַם לְפָנָיו וּלְפָנֵים, לְהוֹרוֹת שֶׁיִּקָּר מְאֹד בְּעֵינָיו הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ הַתְּפִיסָה שֶׁל הָאָדָם, וְחַפֵּץ בְּקִיּוּם הַיְוִדָּה כָּל מֵה שֶׁהוּא בְּאִפְשָׁרִי, וְכָל עוֹד שֶׁיִּתְכַּן שֶׁיִּתְעַכֵּב קִיּוּם הַתְּפִיסָתוֹ אֲדָם כֵּן הוּא כָּל רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ:

כְּנוֹתָן לוֹ שְׂרוֹת מְבֻזָּה לַעֲשׂוֹת. וְאַף עַל פִּי כֵן מַעֲלָה הִיא לוֹ, שֶׁחָשְׁבוּ הָאֲדוּן לַעֲשׂוֹת לוֹ דְּבַר מְמָה שֶׁהִנֵּה לְפָנָיו אֶל כְּבִית הַמִּקְדָּשׁ, וְנַעֲשֶׂה הַשַּׁעִיר הַהוּא בְּהַשְׂרָאָה עִם הַשַּׁעִיר הַמִּתְקָרֵב לְפָנָיו אֶל.

הַטַּעַם שֶׁאַף הַשַּׁעִיר לְעֲזָאוֹל מוֹכָא לְכִיִּת הַמִּקְדָּשׁ

וְטַעַם שֶׁצִּוָּה ה' עֲשׂוֹת כֵּכָה, וְלֹא אָמַר שֶׁיִּקְחוּ שַׁעִיר מִהַשּׁוּק וְיִשְׁלַחוּהוּ לְעֲזָאוֹל אַחַר שֶׁהַתּוֹדָה עָלָיו, הוּא לְצַד כִּי מִן הַנִּמְנַע שֶׁיִּתְקַבְּצוּ כָּל הַטְּמָאוֹת שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְיִבֹּאוּ עַל רֹאשׁ הַשַּׁעִיר, כִּי אִם בְּהִבְיָאוֹ הַשַּׁעִיר לְפָנָיו ה'. וְאַחַר שֶׁהוֹכָא לְפָנָיו ה', מֵאֵז מוֹכַח כִּי הוּא זֶה הַשַּׁעִיר שֶׁיִּשְׂאָ כָּל הַתַּעֲוֹב וְיִלָּף לוֹ אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, לְזֶה צִוָּה ה' לְהַגְרִיל, וְהוּא הַבּוֹחֵר יְבַחֵר אֶת הַשַּׁעִיר אֲשֶׁר יְבַחֵר, בְּתוֹבָנוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּכַעֲלֵי חַיִּים. וְיֵמָה גַּם לְמָה שֶׁאָמְרוּ הַמַּקְבְּלִים כִּי כִּמְה נִפְשׁוֹת וְנִיּוֹצוֹת בְּכַעֲלֵי חַי בְּלִתֵּי מְדַבֵּר, וְיֵמָה יִדַּע בְּלִתֵּי יִתְבַּרֵּךְ שְׁמוֹ. גַּם יֵשׁ סוּד בַּגּוֹרֵל (ראה זוהר ח"ב קפד:), וְהֵבֵן:

סוּד יִשְׂרָאֵל

רַבֵּי גֵרְשׁוֹן הַעֲנִיף מֵרֵאדוּן זִיע"א

חַיִּיב הַעֲמִידַת הַשַּׁעִיר לְעֲזָאוֹל חַי עַד אַחַר גְּמַר כָּל הָעֲבוֹדוֹת עַל אֵף שֶׁעֲתִידוֹ לְהַשְׁלִיחַ לְאֶרֶץ גְּזֵרָה, הוֹרָאָה עַל הַחֲשִׁיבוֹת הַעֲצוּמָה לְפָנָיו הַקּוֹב"ה בְּעֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל אֵף בְּבְרוּר גִּיּוּץ כָּל שֶׁהוּא שֶׁל קִדְשָׁה שְׁעֵדִין לֹא נִבְרַר

גְּדִיל הַנְּדִיבוֹת וְעֵצִם הַרְחֻמְנוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ עַל כָּל לְבוּשֵׁי יִשְׂרָאֵל, שֶׁאִפְּלוּ

תשובה

אמרי פנתס

רבי פנתס מקורין זיע"א

התעוררות תשובה אפילו לרגע אחד
בלבד יש בה מעלה עצומה / משל
לבן המלך המצוי בשביה ונתן לו
רגע אחד להתראות עם אביו

לְכַאוֹרָה מה מועילים בזה שְׁמַדְבְּרִים
לבני אדם מוסר ואחר כך הם
נוהגים כְּבְּרָאשׁוֹנָה. אף הַמְשַׁל לְבֵן מֶלֶךְ
שְׁנַפֵּל בְּשִׁבְיָה, וְהַמֶּלֶךְ הַשְּׂתוּקֵק עַל בְּנוֹ
מָאד, וְאִם בְּאַפְשָׁר לְהוֹצִיא אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ
לְגַמְרֵי מֵהַשְּׁבִיָּה מֵה טוֹב בְּיָדָיו מָאד,
וְאִם אֵין בְּאַפְשָׁר בְּכֹף אִם יָכוֹל לְהוֹצִיא
לְכָל הַפְּחוֹת עַל יוֹם אֶחָד או עַל שְׁעָה
אֶחָת לְהִרְאוֹתוֹ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, אֵף שְׂאֵחַר
כִּי מִכְרַח לְשׁוֹב אֶל הַשְּׁבִיָּה, מִכָּל מְקוֹם
אוֹתָהּ שְׁעָה גַם כֵּן חֲבִיבָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ
שְׂרָאָה אֶת בְּנוֹ עַל כָּל פְּנִים שְׁעָה אֶחָת,
כִּי הַנְּמַשֵּׁל, כְּשֵׁאֵי אֶפְשָׁר לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה
לְגַמְרֵי, עַל כָּל פְּנִים שְׁמַכְנִיסִים הַרְהוּרֵי
תְּשׁוּבָה עַל שְׁעָה אֶחָת גַּם כֵּן טוֹב:

תניא

רבי שניאור זלמן מלאדי

יש להאמין שפאשר מתודים
ומבקשים מחילה הבורא יתברך
סולח מיד

וְאִמְנָם להיות בלבם ההכנעה, היא בחינת
תשובה תתאה כנ"ל, וגם השמחה
בה' שתיהן ביחד, כבר מילתא אמורה
בלקוטי אמרים סוף פֶּרֶק ל"ד, כמו שכתוב
בזהר הקדוש חֲדוּהָ תְּקִיעָא בְּלִבָּי מִסְטָרָא

דא וכו', ובצרוף עוד האמונה והבטחון
להיות נכון לבו בטוח בה' כי חפץ חסד
הוא, ונתנו ורחום ורב לסלוח תכף, ומיד
שמבקש מחילה וסליחה מאתו? יתברך (כבר
וחמ"ד משה פשעי בפני טהרני וכל עוונתי מוח'
וכו'), בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם,
וכמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח תכף
שמבקשים 'סלח לנו כו' ברוך אתה ה'
נתנו המרבה לסלוח', והרי ספק ברכות
להקל משום חשש ברכה לבטלה, אלא
אין כאן שום ספק כלל, מאחר שבקשנו
'סלח לנו מחל לנו', ואלו לא היינו
חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד, כמו
שאנו מברכין 'ברוך אתה ה' גאל ישראל'.
והרי אפילו במדת בשר ודם כן, שצריך
האדם למחול תכף ומיד שמבקשים ממנו
מחילה ולא יהא אכזרי מלמחול, ואפילו
בקוטע יד חברו כדאיא בגמרא בסוף
פֶּרֶק ח דבבא קמא, ואם בקש ממנו ג'
פעמים ולא מחל לו שוב אין צריך לבקש
ממנו. והגעגעים שבקש דוד המלך ע"ה
מהם מחילה בעד שאול שהמית את
הגבענים ולא רצו למחול, גזר דוד עליהם
שלא יבאו בקהל ה' שהם רחמנים וכו',
כדאיא בפֶּרֶק ח דיבמות, ובמדת הקדוש
ברוך הוא על אחת כמה וכמה לאין קץ.

אצל הבורא יתברך אין הבדל לסלוח
פעם הראשונה לבין לסלוח בפעם
האלף

ומה שמשבחים ומברכים את ה' נתנו
המרבה לסלוח, 'המרבה' דייקא,
וכמו שכתוב בעזרא 'ורב לסלוח'. דהיינו
שבמדת בשר ודם אם יחטא איש לאיש
ובקש ממנו מחילה ומחל לו ואחר כך
חזר לסורו, קשה מאד שימחל לו שנית,
ומכל שכן בשלישית ורביעית. אבל במדת

בתשובה שלמה לפניך, דהינו שלא נשוב עוד לכסלה, וכן ביום הכפורים מבקשים 'יהי רצון מלפניך שלא אהטא עוד', מספיקין ומספיקין, כמאמר רז"ל (שבת קד.) הַבָּא לְהִטְהַר מְסִיעֵין אוֹתוֹ, הַבָּא דְיִיקָא, מִיד שָׁבָא, וְאִי לֹאֵת גַּם הַסְּלִיחָה וְהַמְחִילָה הִיא מִיד.

הַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת מְעַרְבֵת בְּשִׂמְחָה עֵילָאָה / הַכֶּרֶת הָאָדָם בְּחֻטְאֵיו גּוֹרְמַת לוֹ לְהַתְּגַבֵּר בְּשִׂמְחָה בְּכָל מְאֲרֵעַ

וְיָמָה שְׂכָתוּב (תהלים נא ה) 'וְחֻטְאֵי נִגְדֵי תְּמִיד', אֵין הַמְּכַוֵּן לְהִיּוֹת תְּמִיד עֲצָב נִבְזָה חֶסֶד וְשְׁלוֹם, דְּהָא כְּתִיב בְּתַרְיָה (פסוק י) 'תְּשִׁמְעֵנִי שְׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה וְכוּ' וְרוּחַ נְדִיבָה תְּסַמְכְּנִי וְכוּ', וּמְשׁוֹם שְׂצָרִיף לְהִיּוֹת כֹּל יָמָיו בְּתְשׁוּבָה עֵילָאָה שְׁהִיא בְּשִׂמְחָה רַבָּה כִּנ"ל, אֲלֵא נִגְדֵי דְיִיקָא, כְּמוֹ יֵאָתָּה תְּתִיצָב מִנְגַּד' (ש"ב יח יג), 'מִנְגַּד סָבִיב לְאֶהָל מוֹעֵד יַחְנוּ' (במדבר ב, ב), וּפְרַשׁ רַש"י מְרַחוּק. וְהַמְּכַוֵּן רַק לְכַלְתֵּי רוּם לְכַבּוֹ וְלְהִיּוֹת שְׁפַל רוּחַ בְּפָנָיו כֹּל הָאָדָם כְּשִׂיחָיָה לְזַכְרוֹן בֵּין עֵינָיו שְׂחָטָא נִגְדַּה, וְאֲדַרְבָּה לְעֵינָיו הַשְּׂמִיחָה יוֹעִיל זְכוּרֹן הַחֻטָּא בְּיָתֵר שְׂאֵת בְּכַדֵּי לְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה כֹּל הַמְּאֲרָעוֹת הַמְּתַרְגְּשׁוֹת וּבְאֹת, בֵּין מִן הַשְּׂמִים בֵּין עַל דְּיֵי הַכְּרִיּוֹת, בְּדַבּוּר אוֹ בְּמַעֲשֵׂה (וּו) עֲצָה טוֹבָה לְהַנְּצֵל מִכַּפֶּס וְכֹל מִינֵי קַפִּידָא (וכו'), וְכַמְּאָמַר רז"ל (שבת פח:) הַנְּעֻלְכִים וְאֵינָן עוֹלְבִין שׁוֹמְעִים חֲרַפְתָּם וְאֵין מְשִׁיבִים עוֹשִׂים מְאֲהָבָה וְשִׂמְחִים בְּיַסּוּרִים וְכוּ', וְכֹל הַמְּעַבִּיר עַל מַדּוּתָיו מְעַבִּירֵין לוֹ עַל כֹּל פְּשָׁעָיו (אגרת התשובה פרק יא):

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין הַפְּרָשׁ בֵּין פְּעַם א' לְאֶלֶף פְּעָמִים, כִּי הַמְּחִילָה הִיא מִמַּדַּת הַרְחָמִים, וּמַדּוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֵינָן בְּבַחֲיַנַּת גְּבוּל וְתַכְלִית, אֲלֵא בְּבַחֲיַנַּת אֵין סוּף, כְּמוֹ שְׂכָתוּב (איכה ג כב) 'כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו', וְלִגְבֵי בַחֲיַנַּת אֵין סוּף אֵין הַפְּרָשׁ כָּלֵל בֵּין מְסַפֵּר קֶטֶן לְגְדוֹל, דְּכּוֹלָא קָמִיָּה כְּלֵא מְמַשׁ חֲשִׁיב וּמְשׁוּה קֶטֶן וְגְדוֹל וְכוּ'.

הַהֶבְדֵּל בֵּין סְלִיחַת הַבוּרָא בְּכָל יוֹם לְבֵין הַסְּלִיחָה בִּיּוֹה"כ

וְיָבֵן מְעַבִּיר אֲשׁוּמֵתֵינוּ בְּכָל שְׁנָה וְשָׁנָה, וְכֹל הַחֻטָּאִים שְׂמַתוּדִים בְּעַל חֻטָּא מְדֵי שְׁנָה, אַף שְׁחֹזר וְעַבֵּר עֲלֵיהֶם חֲזוֹר וּמַתוּדָה עֲלֵיהֶם בְּיוֹם הַכְּפוּרִים בְּשְׁנָה הַבָּאָה וְכֵן לְעוֹלָם. וְיִכָּל שְׁנָה וְשָׁנָה לְאוֹ דִּיקָא, אֲלֵא כְּמוֹ כֵּן בְּכָל יוֹם וְיוֹם ג' פְּעָמִים מְבָרְכִים 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' חַנוּן הַמְּרַבֵּה לְסְלוּחַ', וְכַמְּאָמַר רז"ל (ברכות כו:) תְּפִלָּה כְּנִגַּד תְּמִידִין תְּקַנּוּה. וְתְּמִיד שֶׁל שַׁחַר הִיא מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת הַלַּיְלָה וְתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם עַל שֶׁל יוֹם, וְכֵן מְדֵי יוֹם בְּיוֹם לְעוֹלָם, אֲלֵא שְׁיֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת חֲמוּרוֹת, וְהַתְּמִיד שְׁהוּא קָרְבַּן עוֹלָה מְכַפֵּר עַל מְצוּוֹת עֲשֵׂה בְּלִבְדֵי, וְכֵן הַתְּפִלָּה בְּזִמְנֵי הַזֶּה עִם הַתְּשׁוּבָה כִּנ"ל.

מְדוּעַ אֵין בְּכַד מְשׁוּם אַחֻטָּא וְאֲשׁוּב

וְאֵין זֶה אַחֻטָּא וְאֲשׁוּב, כִּי הֵינּוּ דְיִיקָא שְׂבִשְׂעַת הַחֻטָּא הִיא יְכוּל לְכַבֵּשׁ יִצְרוֹ אֲלֵא שְׂסוּמָךְ בְּלָבוֹ עַל הַתְּשׁוּבָה, וְלִכֵּן הוֹאִיל וְהַתְּשׁוּבָה גּוֹרְמַת לוֹ לְחֻטָּא אֵין מְסַפִּיקֵין וְכוּ', וְאַף גַּם זֹאת אֵין מְסַפִּיקֵין דְיִיקָא, אֲבָל אִם דְּחַק וְנִתְחַזַּק וְנִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה מְקַבְּלִין תְּשׁוּבָתוֹ. אֲבָל אֲנוּ שְׂמַבְקָשִׁים בְּכָל יוֹם 'סְלַח לָנוּ' אֲנוּ מְקַדִּימִין לְכַקֵּשׁ וְהַחֲזִירָנוּ

שַׁבַּת אֲמֵת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

יום כפור מאחד כל הנפשות ויש להאזין באחדות

אֵלֶּף בִּינָה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ביום הכפורים אף המקטרגים מלמדים זכות

שְׁרִים רַפּוּנֵי חַנּוּם וּמְדַבְרֵךְ פֶּחַד לְבִי אָדָם לְחַבְרוּ אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עַד שְׁרִצָּה אֶת חֻבּוֹ כו'. דְּהֵנָּה כְּיוֹכ"פ נַעֲשִׂין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַחַד אַחַד כְּדַאֲתָא וְלוֹ אַחַד בְּהֶם זֶה יוֹם הַכְּפוּרִים. וְכִמוּ שְׂיוֹם זֶה מֵאֶחָד כָּל הַזְּמַיִם בֶּן מֵאָתְּדִין בּוֹ כָּל הַנְּפֹשׁוֹת, כִּי בְּאֲמַת הַנְּפֹשׁוֹת קְרוּבִין, רַק עַל יְדֵי הַחֲטָאִים בְּאֵרְחוּק וּפְרוּד כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ישעיה נט ב) 'עֲזוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מְבַדִּילִין בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם'. וְיֵשׁ עֲבֵרוֹת שְׂגוּרְמִין פְּרוּד בֵּין אָדָם לְמָקוֹם וְיֵשׁ שְׂגוּרְמִין פְּרוּד בֵּין אָדָם לְחֻבּוֹ. וַיִּתְּכֵן לְפָרֵשׁ 'מְבַדִּילִין בֵּינְכֶם' מִמֶּשֶׁ. וְגַם 'בֵּין אֱלֹקֵיכֶם' כִּנּוּל, וַיְצַרִּיכֵן לְתַמְנֵן ב' מֵינֵי פְּרוּד אֵלוֹ.

אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר לְלֵא תְּשׁוּבָה וְהֵנָּה כָּל יַעֲלֶה עַל דַּעַת אָדָם לֹאמַר, בְּיָוֶן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹם הַכְּפוּרִים מְטִיל כָּל עֲזוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל ס"מ, מֵעַתָּה אֵף אִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה כְּרָאוּי לֹא אֶכְפֵּת לָהּ, אֵין הַדְּבָר בֶּן, כִּי עַל זֶה אָמַר הַתַּנָּא (יומא פה:): הָאוּמַר אַחֲטָא וְיוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, כִּי יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר לְשָׂבִים וְאֵינוֹ מְכַפֵּר לְשֹׂאֵינָם שָׂבִים. לְכֵן בְּיוֹם הַכְּפוּרִים צְרִיךְ הָאָדָם שְׂיִתְעוֹרַר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כְּרָאוּי בְּיָוֶן שְׂיוֹם מְסַגֵּל הוּא לְתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ויקרא טז ל) 'כִּי בְּיוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם' וְכו'. וְלֵךְ נָא וּרְאֵה מַה שְׁכַתּוּב בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (ח"א רכ:), דְּבְּיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה נִפְתָּחִים סְפָרִים, צְדִיקִים גְּמוּרִים נִכְתָּבִים וְנִחְתָּמִים לְאַלְתֵּר לְחַיִּים וְכו', בֵּינְוֹנִיִּים תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים עַד יוֹם הַכְּפוּרִים, וְאִם לֹא שָׂבוּ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים נִשְׁאַרִים תְּלוּיִים עַד יוֹם אַחֲרוֹן שָׁל חַג.

וְזֶה שְׁאֵמְרוּ עֲבֵרוֹת שְׂבִין אָדָם לְחַבְרוּ, אֵינוֹ דוֹקָא גְזוּלָה וְכְדוּמָה, רַק עֲבֵרוֹת שְׂגוּרְמוֹ פְּרוּד בֵּין אָדָם לְחַבְרוֹ כְּמוֹ לֹא תִשְׁנָא כו' אַחֲדֵךְ כו' וְכְדוּמָה. וְעַד שְׁרִצָּה אֶת חֻבּוֹ פְּרוּשׁ שְׂיַחֲזֹר לְהֵיטֵר רוּצָה וְאוֹהֵב אֶת חֻבּוֹ כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ חז"ל (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד) וְאֵהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךְ זֶהוּ כָּלֵל גְּדוֹל בַּתוֹרָה. וּבְיוֹם הַכְּפוּרִים שְׂמֵתְכַפְּרִין הַעֲבֵרוֹת נַעֲשִׂין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַחַד, וְלִכֵּן זָכוּ לְלוּחֹת אֶתְרוּנוֹת בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, שְׂמֵקְדָם עַל יְדֵי הַחֲטָא כְּתִיב (שמות לב כה) 'כִּי פָרַע הוּא' וְנִתְפָּרַד הָאֶחָדוֹת. וְאַחַר כֵּן כְּשִׁירַד מִשֶּׁה מִן הָהָר כְּתִיב (שם לה א) 'וַיִּקְהַל מֹשֶׁה' כו' שְׂחֻרְוֵי הָאֶחָדוֹת. וְהַתוֹרָה תְּלוּיָה בְּזֵה הָאֶחָדוֹת כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (דברים לג ד) 'מוֹרָשָׁה קִהַלְתָּ יַעֲקֹב'. וְזֶהוּ שְׁאֵמְרוּ כָּלֵל גְּדוֹל בַּתוֹרָה:

תכף ומיד מה שעות. השני, ערב שבת קדש טרם יכנס לשבת קדש ינקה עצמו כראוי להקביל פני מלך. הג', ערב ראש חדש תקון מכל החדש. הד', ערב יום כפור. כי מי שכל כך מטבע שאף בשבת קדש אינו מתעורר יצרך הצלה כמו מזוטו של ים להעלותו בהתלהבות עצום, זהו ביום הכפורים.

ביוה"כ זבל החטאים נהפך לריח טוב של קטרת

בדאיתא בתנא דבי אליהו (פרק א) שנתן ברוך הוא יום כפור לישראל בשמחה רבה, משל למלך שראה עבדיו ובני ביתו מוציאין הזבלים ומשליכין נגד פתח בית המלך שמח שמחה גדולה. משמע דיום הכפורים מסייע שיתהפכו הזדונות לזכיות, דבכל השנה מושלת התשובה להשליכם במקום שלא יזכרו ולא יפקדו, ואותה התשובה שעל ידי יום הכפורים מתעלים הזבלים, ויש התקרבות להזבלים גופיה לפתח המלך שמתהפכים לתן ריח טוב. לכך דרש על 'מים יצרו' כו' שיש יום מיוחד שאינו דומה לכל ימות השנה, ומסים גאלתיך מספר מיתה ונתתיך בספר חיים, זהו הגאלה שהמעשים רעים עצמן מתהפכים לטוב.

ובן היה במזבח הקטרת במשכן. דתמה אור החיים למה לא נזכר צווי מזבח הזהב בין כל פלי המשכן, דגבי מזבח העלה כתיב (שמות כו.) ועשית את המזבח הידוע שאדם הראשון ואבות הקדושים הקריבו עליו, ועקרת יצחק אבינו ע"ה, אותה הקדשה נעתקה להמשכן שכאן השראת השכינה, מה שאין בן מזבח הזהב, עניני קטרת לא היה כלל מקדם, ואיתא ביומא (מד.) קטרת מכפר על לשון

יפחד שמא לא שב בתשובה שלמה וישמח בטוהרתו

וזהו שאמר 'שרים רדפוני חנם'. 'שרים' הם ס"מ וחיליו, בשאר כל ימות השנה רודפים אותי לקטרג עלי, ודיום הכפורים חוזרים ומלמדים עלי זכות ואומרים פי מה שהיו מקטרגים עלי בשאר ימות השנה הוא שקר, והאמת הוא שאני מנקה מעון. וזהו 'שרים רדפוני', דהינו, ס"מ וחיליו שרדפוני מעקרא לקטרג על עוני, עכשו ביום הכפורים אמרו 'חנם' היינו רודפים אותו, כי אין בידו עון. והנה 'רדפוני' גימטריא 'כפרים', לרמוז דעל יום הכפורים מדבר. 'ומדברך פחד לבי', דהינו, אף על פי ש'שרים' אמרו 'חנם' ואין בדי עון, 'מדברך פחד לבי', שאמרת 'האמר אמתא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר', כי יום הכפורים אינו מכפר רק לשבים, לכן איני בוטח על ס"מ שמלמד עלי זכות שאני נקי מעון, לפי ש'מדברך פחד לבי':

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילז' זיע"א

אף מי שנתרחק כל השנה ואין לו התעוררות תשובה, ביום הכפורים ביכלתו להגיע להתלהבות עצומה **במדרש** שיר השירים (פרשה א) 'שחורה אני' כל ימות השנה, 'ונאנה' ביום כפור. הלמוד אף למי שכל השנה הוא מרחק מדקקות השם יתברך, שמבאר בספרי יראים שיש ד' זמנים לתשובה. בכל לילה יפשפש, זהו ממארי דחושבנא, דאיתא בזהר הקדוש (ח"ג קעח.) שמתקן

לפי גדל חכמתו, שהרי מצינו שדוד המלך ע"ה נכתב עליו עון אשת איש, והיא היתה מגרשת מאורגה, ועוון הריגתו, אף כי היתה חביב מיתה, ועוון יציאת של המלך שאול אף כי היתה רודפו והיה חביב מדין מחתרת, וכן כל פיוצא בזה, לפי מה שהיא האדם בן משפטו ושאתו, ואף על דבר זה שדברת עתיד אמה לתן את הדין, עכ"ל.

ואחד הרואה ואחד השומע, דברות קדשו של אבי התעודה הרמב"ם קטרי תרציה משתרי, וארכובותיו דא לְדא נקשן, לתזות בנעם, את כל תקף דין שמים ויפיר חוב"ת גברא בסדר עבודה, לאלהינו מלך העולם. ואפילו איש חסיד שמפיר בעצמו שלא חטא, מי יודע כמה וכמה עברות, אשר לא עשה בפעל, אף לפי גדלו, יחשבו אף הם כאלו עשאם, ונגלו בספר השמים.

מוצאי יום כפור

דרך המלך

רבי קלונימוס קלמן מפיסצנא זיע"א

התהפכות הנפש מבכיה - ברנע האחרון של עת געילה - לשמחה ורקוד אחר אמירת 'לשנה הבאה בירושלים הבנויה' אות על מסירות נפש פנימית להשתנות לפי רצון הבורא

האיש ישראל, בשעה שמתפלל ואומר תהלות ותשבחות לה' ומרגיש בעצמו תשוקה לעקור חתיכה מן לבו ונפשו לה' עד שאומר כל עצמותי תאמרנה ה', כאלו היתה אומר - רבש"ע

הרע שבחשאי, ועקר להראות חבת ישראל שעל ידי גדל התשובה שנמש לבם נהפך הריח רע מהחטא לריח טוב פקטורת, שהתורה הקדושה באה לרמז גדל כח תשובתם, לכך לא כלל מזבח הזהב עם כלי המשכן:

לב דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

תוכחת הרמב"ם על אדם גדול שלא רצה לומר ודוי ביום הכפורים באומרו שידע בנפשו שלא חטא

אחי ראה גם ראה מה שמצאתי במקתב כמהר"ח סרגוסי מגני בניו של הגאון הקדוש מהר"ר יוסף סרגוסי רבו של הגאון הקדוש מהר"ר יוסף סרגוסי רבו של הגאון הרדב"ז יבוא שלום ינחונו על משפכותם הולך נכחו. וזה לשונו: שמעתי מהרב הגדול מרן כמהר"ר אברהם ספנדרי ששמע מפי סופרים איש מפי איש מפי הרמב"ם, שאדם גדול אחד לא היה רוצה לקרות ודוי יום הכפורים, כי ידע בעצמו שלא עשה דבר עברה, ולמה ידבר שקרים לפניו יתברך והוא חותמו אמת.

והשיבו הרמב"ם - אלו ידעת אמה הנלכב כמה חמר עבודת ה' יתעלה וכמה צריך לעבוד האלוה הנה, והיית מקיף העבודה הראויה והמכרת לאדון הנה, היית יודע בודאי שאין כל יום שאין אמה עושה כל האמור בודוי, ועוד נוסף כהנה וכהנה, וכל אדם נדון

זֶה שְׁקוֹרִין הָעוֹלָם אֶת מַחְרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים – שֵׁם ה', כִּי אַחַר יוֹם הַכַּפּוּרִים, אַז נִתְגַּלָּה בְּחִינַת שֵׁם ה'. וְזֶה שְׁנִצְטוּוּ תַכְף לְמַחְרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים עַל שַׁבַּת, כִּי לְמַחְרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים נִתְרַצָּה הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל וְהִזְהִירָם עַל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְאִזִּי הִקְהִילָם מִשָּׁה וְהִזְהִירָם עַל שַׁבַּת, כְּדִי שְׁלֹא יִטְעוּ לֹאמַר שְׁמֵלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן דּוֹחָה שַׁבַּת (כְּמוֹבַב בְּפִרְשׁ"י פֵּרֶשֶׁת וַיִּקְהַל). נִמְצָא שֶׁתַּכְף לְמַחְרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים הִזְהִירוּ עַל שַׁבַּת, וְשַׁבַּת שְׁמָא דְרַךְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (וְהוּא יִתְרוּ דֵף פ"ח). כִּי אַז, אַחֲרֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים, נִתְגַּלָּה בְּחִינַת שֵׁם ה'.

כִּי כְּשֶׁמְעַנִּישִׁין אֶת אֶחָד עוֹקְרִין אוֹתוֹ מִשְׂרָשׁ חֵייוֹתוֹ, כִּי אֶפִּילוֹ שְׂאָר עֲנָשִׁים נִקְרָאִים בְּחִינַת מִיתָה, כְּמוֹ שַׁכְתוּב (שְׁמוֹת ד') 'כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה (עֲבוּרָה זֵרָה ה.). שְׁנַעֲשׂוּ עֲנִיִּים. וְהַשֵּׁם הוּא הַחַיּוֹת, בְּכַחֲבִינַת (בְּרֵאשִׁית ב' יט) 'נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׂמוֹ'. וְיִשְׁמוֹ מִשְׁתַּף בְּשִׁמְנוֹ כְּכִיכּוֹל (יְרוּשְׁלַמִי תַעֲנִית פ"ב וּבְפִרְשׁ"י יְהוֹשֻׁעַ ז, ירמיה יד, וּבִילְקוּט יְהוֹשֻׁעַ ז). וְעַל כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל אֵיזָה עֲנָשׁ חַס וְשְׁלוֹם, נוֹגַע אֶת עֲצָמוֹ תְּבַרַךְ כְּכִיכּוֹל, כִּי עַקֵּר הָעֲנָשׁ נוֹגַע בְּהַחַיּוֹת שֶׁהוּא הַשֵּׁם, וְיִשְׁמוֹ מִשְׁתַּף בְּשִׁמְנוֹ כִּנְ"ל.

וְעַל כֵּן כְּשֶׁאָמַר מִשָּׁה 'וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא' (שְׁמוֹת ל"ב), וְהִשְׁיִבוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ 'מִי אֲשֶׁר חָטָא לִי אֶמְחַנְנוּ' וְכו' (שֵׁם) בְּקִשׁ מִשָּׁה שֶׁיַּעֲשֶׂה לְמַעַן שְׂמוֹ הַגְּדוֹל הַמִּשְׁתַּף בְּשִׁמְנוֹ. כִּי מֵאַחַר שֶׁשְׂמוֹ תְּבַרַךְ מִשְׁתַּף בְּשִׁמְנוֹ, נִמְצָא כְּשֶׁיַּעֲנִישׁ אוֹתָם נוֹגַע אֶת עֲצָמוֹ תְּבַרַךְ כְּכִיכּוֹל כִּנְ"ל. וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה (מַגִּלָּה י.) 'הוּא

אֶת כָּל עֲצָמוֹתַי אֲנִי נוֹתֵן בְּשִׁירָה וְזָמְרָה לָהּ'. זֶהוּ מִפְּנֵי שֶׁבְּאֵמַת חֲלָקִים מִמֶּנּוּ עוֹלָמִים וּמִתְהַפְּכִים לְשִׁירוֹת וְשִׁבְחֵי ה' עַד שֶׁחֲלָקֵי נִפְשׁוֹ מִשְׁתּוֹקְקִים לְעֲלוֹת לְמַעְלָה בְּשִׁירָה וְזָמְרָה.

וְזֶה עֲנִין הַמְּסִירַת נַפֶּשׁ הַתְּמִידִית שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל. כְּלוֹמַר, לְמוֹסֵר נִפְשׁוֹ בַּפֶּעַם אַחַת כְּשֶׁבָּא לִידֵי נְסִיוֹן – גַּם הַפְּחוֹת שֶׁבַּפְּחוֹתִים מִיִּשְׂרָאֵל מוֹכֵן, אֲבָל הָאִישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹבֵד אֶת ה' תְּמִיד, חֵי חַיִּים שֶׁל מְסִירַת נַפֶּשׁ, הוּא מוֹסֵר אֶת נִפְשׁוֹ לְגַדֵּל אֶת בְּנָיו בְּדֶרֶךְ ה', וְגַם בְּנָיו בַּעֲצָמָם מוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם לְלַמַּד תּוֹרָה, וּמִתְעַנִּים בְּעַנּוּיִם לְהִיּוֹת יְהוּדִים, זֶה מוֹסֵר אֶת נִפְשׁוֹ עַל מַצּוּה זו וְזֶה מוֹסֵר נִפְשׁוֹ עַל נְסִיעָה קָשָׁה שֶׁחֹשֶׁבָה לְמַצּוּה.

וּבְכַח"ל, כֵּל חַיּוֹת הָאִישׁ יִשְׂרָאֵל אֵינָה בְּסֵדֶר הַטְּבַע, בְּרַגְעַת הָאֲחִירוֹנָה שֶׁל יוה"כ בְּנַעֲלָה צוֹעֵק וּבּוֹכָה, וּבְרַגְעַת שְׁלֹאֲחֵרֵי, אַחַר שֶׁאָמְרוּ 'לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם' בְּכַר שִׁמְחָה וְרוֹקֵד, זֶהוּ מִפְּנֵי שֶׁכַּח חַיּוֹתוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל אֵינָה שְׁלוֹ, רַק חִמָּר עֲלִיוֹן הוּא, חִמָּר לְעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ כְּתָרִים לְחַיֵּי עֲלָמִין, וּבְכָל חַיּוֹתוֹ עוֹמֵד כְּכֹל רַגַע לְהַשִּׁיב חֲלָקֵי נִפְשׁוֹ וְלַעֲשׂוֹתָם תְּאָרֵי וְשִׁבְחֵי ה', וּכְפִי הַכְּתָרִים וְהַקְּדוּשׁוֹת שְׁנַעֲשׂוּ בֵּן מַצְבוֹ עֲתָה, וְנִתְהַפֵּף מִבְּכִיָּה לְשִׁמְחָה בְּקַל כְּפִי שְׁנַעֲשֶׂה לְמַעְלָה:

לְקוּטֵי מוֹהַר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

אַחַר יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׁנִסְלַחוּ עוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֵׁם ה' מִתְגַּדֵּל

לקוטי שיחות

רבי מנחם מנדל מליובאביץ זיע"א

יומים טוב היה עושה בצאתו מן הקדש - המשכת הקדשה לכל השנה

עבודת הנהן גדול ביום הכפורים היתה בתכלית והקדשה, ובפרט בכניסתו לקדש הקדשים, המקום המקדש ביותר (במקום), ביום הכפורים, היום המקדש ביותר בשנה, אבל הפונה אינה הפרישות מן העולם, אלא להמשיך קדשה בעולם, בלשון המדרש (שהויבא בתניא) לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

ומטעם זה תכף לאחרי סיום עבודת יוהכ"פ יוצא מיד לביתו, מן הקצה אל הקצה בלי שום ממצע בינתיים, כי זוהי תכלית כל עבודתו ומעמדו ומצבו המפלא בעת עבודתו ביוהכ"פ בקדה"ק, להמשיך קדשה זו גם בביתו.

וזהו גם תוכן היום טוב שעשה על שיצא בשלום מן הקדש, על דרך לשון חז"ל בנוגע לר' עקיבא שזכרנו בשלום ויצא בשלום, שכניסתו לפרדס היתה באפן שיצא בשלום, כיון שכניסתו לפרדס היתה בשלום, היינו לא בשביל היציאה מן העולם, אלא כדי שתהי' לו תוס' חיות בעבודתו למטה נשמה בגוף. וכן ככהן גדול, שלמרות גדל ההתעלות שלו ופרישותו מן העולם בכניסתו לקדש הקדשים הגה יצא בשלום. וזה בא לידי בטוי בכך שתכף ביציאתו מן הקדש יצא לביתו כדי להשלים פונת הבריאה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים דוקא:

אינו שש' וכו', כי נוגע בעצמו יתברך כביכול, כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. נמצא ששנתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל ביום הכפורים ואמר 'סלחתי כדברך, אזי כביכול נגדל שמו יתברך המשתף בשמנו כנ"ל. ועל כן נצטוו תכף אחר יום הכפורים על שבת כנ"ל, כי שבת שמה דקדשא בריך הוא כנ"ל, ועל כן קורין מקרת יום הכפורים שם ה', כי אחר המחילה והסליחה שנעשה ביום הכפורים נגדל שם ה', כנ"ל:

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

אחרי התשובה והמחילה ביום כפור מתעוררים כל המצוות שנכבו בעבר על ידי העוונות

איתא בשערי תשובה לרבנו יונה על פסוק (הושע יד ג) 'כל תשא עון וקח טוב', פרוש שעל ידי העברה אין המצוה נכרת, כדאיתא שעברה מכבה מצוה, ועל ידי שעושין תשובה מתגלים המצוות שפכו. וזהו 'קח טוב'. וזה דכתיב (קהלת ט ז) 'לך אכל בשמחה לחמך וגו' כי כבר רצה האלקים את מעשיך, ומה הלשון 'כבר', אולם הפרוש על המצוות שעשה מכפר ונתפכו על ידי העברות, וכשעושה תשובה חוזרין אלו המצוות. וזה 'כבר רצה' - המצוות שמכפר. כתיב (ישעיה נז יח) 'דרביו ראיתי וארפאהו וגו' ואשלים נחמים לו ולאבליו, ואיתא בזהר הקדוש שבשארם חוטא מתאבלין עליו הרמ"ח אברין, המצוות של החוטא הם באבליים, וכשהוא עושה תשובה נתקן זאת:

אוצרות גאוני הדורות

אכילת ערב יום הכפורים

בנין אריאל

רבי שאול ליושטאם זצ"ל

טעם אכילת ערב יום הכפורים כדי להקרבנות שלום בין איש לרעהו

בגמרא (ברכות ח:) כל האוכל בתשיעי כאלו התענה תשיעי ועשירי כו'. נראה לי באור ענין אכילת ערב יום כפור בדרך פשוט, דעקר התענית שיעלה לרצון לא די בעוני נפש מאכילה לחוד, וכמו שאמר הנביא (ישעיה נח ו-ז) 'הלא זה צום אבחרהו הטר אגדות מוטה כו' הלא פרס לרעב לחמד' כו', וזו היא מצות צדקה כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו:): אגרא דתעניתא צדקתא, וכף היו עושין בכל תענית צבור, ועוד אמרו (תענית יב:): בתענית צבור פלגא דיומא מעייגי במילי דמתא כו'. וגם ראוי להשתדל ביום התענית ולבקש השלום כדי שיהיו כלם באגדה אחת, ואפלו פושעי ישראל מצטרפין ביום התענית כמו שאמרו רז"ל (כריתות ו:): ולמדו מחלבנה שהוא אחד מסממני הקטרת דקה, וביום כפור דקה מן הדקה וכענין 'זבחי אלהים רוח נשברה' (תהלים נא ט), ומכל מקום סממני הקטרת היו צריכין פתישה בכל יום, ואמרו רז"ל ש'על ידי השפלת דעת האדם יכול להנצל מלשון הרע וכדאיתא בערכין (טו:): ומייתי קרא (משלי טו ד) 'וסלף בה שבר ברוח'. והיינו טעמא דערבה שחובטין אותה ויתבאר לפנינו, כי הערבה פיה חלק ומשוף ודומה לשפה. וגם יתבאר ענין 'קחו עמכם דברים' (הושע יד ג) רצה לומר דברי תורה כדי לכפור על לשון הרע, דאתי דבור ומבטל דבור, וכל תשא

עון היינו לפי שכלם בלשון הרע. וכן הקטרת מכפרת על לשון הרע, ולפי שיש ללמד מן הקטרת הנכתשת ונעשית דקה להשפיל דעתו, שהשפלת הדעת מגן מלשון הרע, לפיכך הקטרת מעשרת כי אין לחוש אם יעשיר פן ירום לכבו.

ובהיות כפרת יום כפור תלויה בכף, ש'הרי עברות שבין אדם לחברו אין יום כפור מכפר, וכתבו כמה גדולים וגם הרי"ף בעין יעקב שאם לא תקן האדם עברות שבינו לחברו אין יום כפור מכפר אף על העברות שבינו למקום (ונראה לי טעם נכון לזה יתבאר לקמן). וכל הדברים האלו וכיוצא בהם אי אפשר לעשותן בעצומו של יום כפור, אשר על כן הקדים הכתוב את יום שלפניו לעסק בו בגמילות חסדים לגמל את נפשו ואת נפשות אביניו לעשות עמהם צדקה וחסד ולרדף בו אחר השלום, ש'מנהגו של עולם בשעת מעשה השלום מתקרבין זה אל זה על ידי אכילה ושתייה, וכעין מה שאמרו בחלין (ד:): אין הסתה אלא באכילה ושתייה.

אכילת ערב יום הכפורים כאכילת

שלמים

ועוד נראה כי בעבודת יום כפור היו קרבים כל הקרבנות עולות וחסאות חוץ משלמים, והשלמים הם שלום בין מזבח וכהנים ובעלים, לכן אוכלים בערב יום כפור דהשלתן כמו מזבח, ואכילתן כמו אכילת שלמים שזוכים משלתן גבוה. ומתוך כך יש ללמד כמה גדול השלום, ולכן יש להשתדל הרבה ביום ההוא במעשה השלום בין אדם לחברו, וכל שכן לרצות את חברו במה שחטא

ותנוּעָה חִיצוֹנִית וּפְנִימִית, הַחִיצוֹנִית עַל יְדֵי כְּלֵי הַמַּעֲשֵׂה בְּכָל מְלֶאכֶה, וְהַפְּנִימִית בְּאֵה מִן הַחֵלֶב וְהַדָּם הַהוֹמִים אַחַר בְּקִשְׁת הַתְּאֻוֹת, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיט אֵינּוּ נָח כִּי אִם מִן הַחִיצוֹנִית, וּבַיּוֹם קָדוֹשׁ זֶה הוּא נָח מִשְׁתִּיחָם, כִּי אֵין גַּם אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה, עַל כֵּן נִקְרָא 'שְׁבִיט שְׁבִתוֹן'. [פר' אחריו]

נָגְדוּ, וְאָפְלוּ אִם חָבְרוּ חֶטָּא לֹא רָאוּי לְבַקֵּשׁ קַרְבָּתוֹ עִמוֹ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה רַב לְהֵיחָא טַבְחָא וְכַמָּה אַמּוֹרָאֵי דְהוּוּ מְהַדְרִי לְפָנֵים וּלְרִצּוֹת אֶת אַחֵרִים בְּעָרֵב יוֹם כְּפוּר (יומא פז.). [בית מועד, ליום הכיפורים]

כְּפֻרַת יוֹם הַכְּפוּרִים

כְּלֵי יָקָר

רבי שלמה אפרים מלונגטשין זצ"ל

כְּשֵׁי־יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִים בְּאִחְדוֹת מִתַּקְבֵּלַת תְּשׁוּבָתָם

דְּרוֹשֵׁי הַצֵּל"ח

רבי יחזקאל לאנדא

בְּזִמְנֵי הַזֶּה הַקַּב"ה הוּא הַכֹּהֵן הַמְּכַפֵּר לָנוּ

כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לְפָנָי ה' תְּטַהְרוּ (ויקרא טו ל). דְּהֵנָּה תֵינַח בְּזִמְנֵי שְׁבִיט הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קָדִים, שֶׁהָיָה לָנוּ שְׁעִיר פְּנִימִי וְחִיצוֹן וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְכָל שְׂאֵר עֲבוֹדַת הַיּוֹם, וְכַהֵן גְּדוֹל עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ וּמִתְנַדֵּה עַל הַשְּׁעִיר אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מֵה נַעֲשֶׂה אֲנִי בְּזוּזֵי דְבִזּוּזֵי כְּדוֹר יְתוֹם הַזֶּה, שְׂאִין לָנוּ לֹא קָרְבָן וְלֹא מִזְבֵּחַ וְלֹא בְּגָדֵי לְבָן וְלֹא בֵית הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא שׁוֹם מְגִינֵי שִׁיחָה מְלִיץ בְּיַנְיָנוּ לְבִין אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים, וְאַנְחָנוּ שְׁפָלִים וְנִבְזִים, וְאִם כֵּן הִכִּי חַס וְשְׁלוֹם אֲבָדָה תִּקְוָנוּ, וְנִהְיָה מְחַסֵּר כְּפָרָה חַס וְשְׁלוֹם.

אֲבָל הַקַּב"ה בְּרַחֲמָיו רָצָה לְרַחֵם עֲלֵינוּ, וְלָכֵן בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ יוֹשֵׁב כְּסֵא לְמִשְׁפַּט כְּסֵא רַחֲמִים, וְאַנְחָנוּ לְפָנָיו מִתַּחַטָּאִין כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לְפָנָי אֲבִיו, וְאֵלֵהֵיכֶם כֵּהֵן הוּא, וְהוּא בְּעֲצָמוֹ כֵּהֵן הַמְּכַפֵּר, וְלָכֵן אָמַר הַפְּסוּק 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם' עַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל, וְאָמַר 'מְכַל

חַז"ל דְּרָשׁוּ (יומא פה:): דְּוִקָּא עֲבָרוֹת שְׁלִפְנֵי ה', דְּהֵינּוּ שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר, אֲבָל לֹא הַעֲבָרוֹת שְׁבִין אָדָם לְחָבְרוֹ, עַל כֵּן נֶאֱמַר (ויקרא טו לג) 'וְעַל כָּל עִם הַקָּהָל יִכְפֹּר רָצָה לֹמַר דְּוִקָּא כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ קָהָל אַחַת לְהֵיחָת בְּאַגְדָּה אַחַת לְהֵיחָת שְׁכָם אַחַד לְעַבְדֵי אֶת ה', אִזּוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתָם, וְלֹא בְּזִמְנֵי שְׁחֵלֵק לָבָם. וְיָפִי שְׁמַדְרָךְ הַעוֹלָם שְׁבִיּוֹם כְּפוּר מְבַקְשִׁין מְחִילָה זֶה מִזָּה וְלִמְחַרְתּוֹ חוּזְרִים לְסוּרָם, עַל כֵּן נֶאֱמַר (שמות לה א) 'וַיִּקְהַל מֹשֶׁה לְמַחְרַת יוֹם כְּפוּר עָשֵׂה אוֹתָם קָהָל אַחַת כְּדֵי שִׁיחֵיו כֵּן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. וְלִפִּי שְׁכָל דְּבָרֵי רִיבוֹת נִמְשָׁכִים מִן הַעֲסָקִים שְׁבִין אָדָם לְחָבְרוֹ, עַל כֵּן יֵשֵׁב לְשִׁפְט אֶת הָעָם לְמַחְרַת יוֹם כְּפוּר, כִּי עַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה קָהָל אַחַת, וְכָל הָעָם עַל מְקוֹמוֹ יְבוֹא בְּשְׁלוֹם.

וּמִטְעָם זֶה נִקְרָא יוֹם זֶה 'שְׁבִיט שְׁבִתוֹן' (ויקרא טו לא), כִּי בְּטוֹל הַעֲסָקִים וְהַשְׁבִּיטָה סִבָּה גְּדוֹלָה אֶל הַשְּׁלוֹם, וְכַפֵּל הַשְׁבִּיטָה לְפִי שְׁכָל אָדָם יֵשׁ לוֹ הִמְיָה

לבין קונו בכל מעשיו אשר פעל ופעשה בכל ימות השנה, ולטהר עצמו מכל חטא ואשמה על ידי תשובה גמורה בתורה ודברי דברים ובכי ומספר בימים אלו הם כלל כל ימות השנה, וכמו שכתב האריז"ל (שער הכונות) 'שבו' הימים כל יום ויום נתקן בו מה שפגם באותו יום בכל ימות השנה, כי בימים אלו יש לאדם סיוע מן השמים לתשובה, והוא אור העליון המתנוצץ בנשמתו כמו שכתבתי למעלה.

וכף עשרה מאמרות של ימי בראשית הם משמשים בעשרה ימים שמראש השנה עד יום הכפורים, שכל שנה הוא חדוש הבריאה ממש בפנט, במה שחוזרים כל ימי השנה ונקללים בעשרה ימים אלו לעלות למעלה כמו שהוא חדוש הבריאה בכלל באף השביעי הנקללים בו כל השית אלפי שנין דהוי עלמא, ולכן כמו לעולם הקא באף השביעי אמרו (ברכות יז.) שאין בו לא אכילה ושתייה אלא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, כמו כן ביום הכפורים הוא מעין אותה הארה ממש, ולכן אין בו גם כן אכילה ושתייה, וכל ישראל הם מלאכי השרת נקיים וטהורים, כמו שאמרו במדרש (פרקי דרבי אליעזר פמ"ו) שאומר השטן לפני הקב"ה ביום הכפור יש לך עם אחד שהם כמלאכי השרת.

חטאתיכם' לשון 'אני ושלמה בני חטאים' (מלכים א' א כא), שהוא לשון חסרון, בעת שתהיו חסרים מכל אלה כמו בגלות הנה שאין לנו לא כהן, 'לפני ה' בעצמו ובכבודו 'תטהרו', והוא הפה המכפר עלינו. (דרוש ג)

שיח יצחק

רבי יצחק אייזיק חבר זצ"ל

ביום הכפורים מתנוצצת הארה מעין העתידה לבוא בעולם הקא

אחינו בית ישראל קומו מפרדמתכם, עורו והתעוררו נא לפני בא יום ה' הגדול יום הכפורים, שאז נפתחים שער רחמים גדולים, ושפע גדול מתפשט על נשמותיהם של ישראל מעין אותו האור שיתחדש לעתיד לבוא בעולם הקא באף השביעי, שאז זמן סליחת עונות לגמרי לכלל ישראל מיום תחלת הבריאה עד סופה, כמו שנאמר (ירמיה נ כ) 'ביום ההוא יבקש עון ישראל', וכתוב (יחזקאל לו כה) 'וירקתי עליכם מים טהורים כו', ומעין זה מתנוצץ בכל שנה ושנה, שכל מה שהיה בכל ימות השנה הם עולים ונקללים ביום הכפור שהוא תכלית השנה ונתקנים בו, כמו שכל מעשה שית אלפי שנין דהיה עלמא הכל עולה ונקלל באף השביעי להיות נתקן כל מה שנתקלקל בו, כידוע ליודעי חן.

אבל אי אפשר לשערים אלו להפתח כי אם על ידי הכנתנו מעצמנו מקדם, לכן בימים המקדשים האלו שהם ימי התשובה, ימי הבקור והחשבון, מחיב כל איש אשר נגע וראת ה' בלבו לקבץ איזה שעות בכל יום לעשות חשבון צדק בינו

זמן אהרן

רבי שלמה אוהב

כפרת העונות בזכות המצות שצתידים לעשות

כי ביום הנה כפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא

נחלי דבש

רבי אריה ליב מקארד - בעל ה'לב אריה' עמ"ס קליו

אף שלא הכין האדם שום זכיות
מועלת תשובתו ביום כפור עצמו

ב'י"ל ב' פְּרַשְׁת רָאָה שְׁנַת תַּקְעִיג בָּא
לי בתלום באור הפסוק (ויקרא טז

ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם כו', והוא
כי אם ישים האדם אל לבו עת המשפט
שלו לפני המלך, אזי יראה להכין לו
מליצים וזכיות להתרצות פני אדונו, מה
שאינן כן אם לא הכין לו מקדם ופתאום
יבוא לפני המלך למשפט, אין לו שום
זכות ומעש להצטרף.

ואו"ם הוא תבדוף ברב רחמיו וחסדיו,

אף שלא הכין לו שום זכיות
מקדם ורק ביום המשפט שב בתשובה
שלמה פראוי, אזי יש לו רב זכיות, כי
כל חטאיו ופשעיו נעשים לו זכיות,
כמאמר רז"ל (יומא פו:). וזה שאמר 'כי
ביום הזה גופא לכו, אף שלא הכין לו
מקדם ובא ביום ההוא לכו, עם כל זה
יכפר עליכם לטהר אתכם, והטעם 'מכל
חטאתיכם לפני ה' תטהרו', והוא שלפני
ה' שהוא שם מלא רחמים, לכה אף מכל
חטאתיכם עצמם על ידי זה תטהרו לפניו,
ונחשבים להם כזכיות לגדל רחמיו וחסדיו.

ברכת יצחק

רבי יצחק שוויגן זצ"ל

כפרת היום אף על המצות שנעשו
שלא לשמה

הקשה בזהר (ח"ג ק:) למה נקרא יום זה
הכפורים הלא יום 'כפור' הנה
די. ולענד' לתרץ, דיש לנו שני מיני

טו ל). יש לדיק אמרו לשון מקור 'לטהר
אתכם', שהנה לו לומר 'ויטהר אתכם'
כמו שאמר 'כפר', ומהו זה שחזר לומר
'לפני ה' תטהרו'.

תשובה, הנה אמרו חז"ל שהקב"ה מרבה
להיטיב עם ישראל השבים אליו,
שמצד מצות ומעשים טובים שהם עתידין
לעשות כאלו עשאו, וזהו אמרו 'כי
ביום הזה במה שאתם עושים מצות
היום לשוב אל ה', 'יכפר עליכם' במה
שעתיד 'לטהר אתכם' לעתיד כשתעשו
המצות. וחזר ואמר 'לפני ה' תטהרו',
כלומר הגם שמדת בשר ודם היא שלא
לדון אלא לפני מעשיו של עכשו, הקב"ה
דן אתכם כפי ערכו לפניו, דהיינו שלפניו
יתברך העתיד הוא הנה לפניו יתברך,
ולגבי דידיה יתברך כאלו עשיתם, ונהו
'לפני ה' תטהרו', כלומר מה שהוא
לכם עתיד 'לטהר' בערך 'לפני ה',
'תטהרו', שהקב"ה מחשבו כאלו כבר
הנה בהנה.

עוד ירצה 'כי ביום הזה יכפר עליכם'
וגו', כי הוא יתברך מצד המחשבה
טובה שיש לאדם ביום הפפורים לעשות
לעתיד, ומזכה אותו בשביל העתיד. ונהו
'כי ביום הזה יכפר עליכם' במה שאתם
באים להטהר, והוא דבר עתיד לבוא
'לטהר אתכם' אחר כך, עם כל זה ביום
הנה מחשיב לכם כאלו עשיתם, אף שיהיה
לכבדכם שלם להטהר בתשובה שלמה
לעתיד, ונהו 'לפני ה' תטהרו' שהוא בוחן
לבות וכליות. [פר' אחרי]

טמאת העוון, לכך נאמר 'לפני ה' תטהרו' ו'לפני' משמש לשון קדם, וגדולה מזו מצאתי בספר הזהר (ח"ב ב פ:א) על פסוק (ויקרא יט לב) 'מפני שיבה תקום', שקדם זמן השיבה יקום האדם משנת תרדמתו לשוב אל ה', קל וחמר לשון 'לפני', והיינו לפני בא יום ה' הגדול והנורא תטהרו על ידי התשובה, ואמר כן יטהר ה' אתכם על ידי הפקרה.

התשובה פנימית מעמקי הלב

והזהיר עוד על התשובה הפנימית הלבבית שהיא לפני ה', פי הדבר המסור ללב אינו נגלה פי אם לה' לבדו, שלא יהיה מן הצבועים הצמים ומתענים ומרבים תחנונות כדי שיהיו מחזקים לצדיקים והוא דור טהור בעיני הבריות. ומצאתו הפנימית לא רוחץ, לכך נאמר 'לפני ה' תטהרו'. (פר' אחרין)

יערות דבש

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

עקר התשובה אינה באמירת סליחות ובפיוטים

ובן עלינו הדבר לשוב בתשובה, ובפרט קצת גורם, פי ימים אלו ימי משפט וצדק באו, וקול תרועה נשמע ראוי לחפש בתשובה למאד. והעקר, כי לא תלוי בתשובה שהוא בעיני העולם הרבות אמירת מחזור פיוטים וסליחות, אף כי ספר תהלים וכדומה, ותענית, ועם כל זה גוף עוון בידם, ואין זה המבקש ותשובה הנרצית.

ראש השנה זמן תשובה על חטאי בין אדם למקום

והיום הזה אשר תמכתי תדומתי בעקר דרוש זה בהחזקת אמת ושלום,

עברות, עברות בלא תעשה, וגם עברות בעשה, דאנחנו עושים המצות בפניות בלא בונה, לא בדחילו ולא ברחימו, רב תפלות של כל השנה המה ממש פסולי מקדשין. לכן באו שני שעירים, אחד לעזאזל שנושא עליו את כל עונות בני ישראל ופשעיהם לכל חטאתם, ושעיר אחד אשר עלה עליו הגורל לה' וכהן גדול צעק 'לה' חטאת', הוא היה מכפר על המצות שנספלו, שהקרבנו אכל לא לרצון היו. לכן 'כפורים' לשון רבים, שיום הזה על עברות ועל המצות.

לכן אמרה תורה (ויקרא טז ל) 'פי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם', וגם 'לפני ה' המצות והתפלות שעשינו לפני ה', 'תטהרו'. ומצויים אנחנו לעשות תשובה על עברות ועל עברות של מצות עשה, כמו שאמר בקהלת (יב יד) 'כי את כל מעשה אלקים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ועד רע', רצה לומר גם על דבר טוב של מצות ומעשים טובים גם כן יבוא במשפט, לכן נקרא 'יום הכפורים' בלשון רבים. (פר' אחרין)

מצות התשובה

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל

לטהר נפשו קדם יום הכפורים מפל טמאת עוונותיו

'לפני ה' תטהרו' (ויקרא טז ל). פי אין יום כפורים מכפר כי אם לשבים (שבועות יג), וקדם שיכפר עליהם ה' חזב כל אדם לטהר עצמו מכף רגל ועד ראש מפל

נחַדל מעֲשֶׂק יְדִינוּ, וְזֶהוּ רְמִזוּ בַּמֶּאֱמָר הַנִּבְיָא (הושע ו ב) 'יַחֲנִינוּ מִלִּמִּים' אֵלּוּ תְּרִי מִיָּמִים, אָבָל 'בְּיָוֶם הַשְּׁלִישִׁי', שֶׁהוּא יוֹם הַכַּפּוּר שֶׁהוּא תַּכְלִית הַנִּרְצָה 'יִקְמְנוּ וְנַחֲזֶה לְפָנָיו', כִּי זֶהוּ עֶקֶר הַתְּשׁוּבָה.

עֲבֹרוֹת שְׁבִין אָדָם לַמָּקוֹם בְּקַל הָאָדָם
מִתְחַרֵּט עֲלֵיהֶם, אֲךָ לֹא כֵן עַל
עֲבֹרוֹת שְׁבִינוּ לַחֲבֵרוֹ

וְלִכְּפֹי אָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ, אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּךְ הִיא, וְאָמַר הַקַּב"ה תְּשׁוּבָה שֶׁלְכֶם הִיא. וּפְרוּשׁוֹן שֶׁל דְּבָרִים, כִּי בְּאֵמַת הוּא הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי, כִּי עֲבֹרוֹת בֵּין הָאָדָם לַמָּקוֹם בְּקַל הָאָדָם מִתְחַרֵּט וְעוֹשֶׂה עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה וְנוֹחַ לוֹ לְשׁוּב, אָבָל עֲבֹרוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ זֶהוּ שֶׁשָּׂקָה, בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים קָשָׁה לְפָרֵשׁ, וּבִכְפֻרֵת קִנְיָה וְשִׁנְאָה, כְּאֲשֶׁר אֲמַרְתִּי פְעָמִים רַבּוֹת אִם יָבֹא אָדָם לְשֶׁאֵל לְחֶכֶם מֵאֵן דְּהוּא שֶׁקָּרָה לוֹ טְרַפּוֹת בְּבִיתוֹ אוֹ חֲמוּץ בְּפֶסַח וְהוּא יוֹרָה לוֹ לְהַשְׁלִיכוֹ לַנֶּהַר, אֲךָ שֶׁהוּא הַפֶּסֶד מְרַבָּה לֹא יִצְפָּצֵף פֶּה לַנֶּגֶדוֹ כִּלְל, וְאֵלּוּ יְדִין בֵּין אִישׁ לְרַעְהוּ וְיְדִין לְתַן לַחֲבֵרוֹ יו"ד זְהוּבִים, הֵלֵא לְלֶךְ בְּפִלִּילִים וְיִתְרִים נֶגֶד הַדִּין וְיִשְׁמַר לוֹ אִיבָה. וְהַשְׁעָם הוּא, כִּי זֶהוּ שֶׁהוֹלֵךְ לְאֵבוֹד וְטְמִיז אֵינוֹ מְקַפֵּיד כִּלְל וּמְקַרְבֵּן לְמִי שֶׁנִּתְּן תּוֹרָה, אָבָל בְּזֶה שֶׁמְגִיעַ הַדְּבָר לַחֲבֵרוֹ בְּזוֹ קִנְיָתוֹ גְּדוּלָה עַד שֶׁשָּׂקָה לוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל הַדִּין.

וְכֵן תְּמִיד עַל עֲבֹרוֹת שְׁבִין אָדָם לַמָּקוֹם יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים הֵן לְהַתְחַרֵּט, וּבִכְפֻרֵת מִיָּמִים אֵלּוּ מִי תְּשׁוּבָה וּמִי חֲפָץ לֵה' יִשׁוּבוּ לֵה' עַל מַעְלָם אֲשֶׁר מַעְלוּ נֶגֶד ה', אָבָל לֹא נֶגֶד בְּגִי אָדָם כִּי בְּמָה נִחְשָׁב אֲצִלָּם. וְאֲף שְׁבִימִים אֵלּוּ אֲפֹשֶׁר שֶׁקָּטָה הַמַּחְלָקַת וַיְדַבֵּר זֶה לְזֶה, וַיִּבְקְרֵבוּ יָשִׁים

כִּי שִׁפְתַּי שֶׁקָּר וְלִשׁוֹן רְמִיָה הוּא נוֹתֵן כַּח לְעֵשׂוֹ וְסִטְרָא אַחְרָא לְעֵשׂוֹת חֵל בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים. וְיָמִים אֵלּוּ הֵם מְחַלְקִים עַל ג' אָפְנִים, כְּמֶאֱמָרָם (קה"ר ט ג) בְּעָרְבֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְתוֹר שְׁלִישׁ, וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלִישׁ, וְכֵן בְּיוֹם הַכַּפּוּר, וְהֵינּוּ עַל שְׁלוֹשֶׁה חֲלָקֵי עֲבֹרוֹת, הַתְּשׁוּבָה בְּעָרְבֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה עֲבֹרוֹת הַמִּדָּה בְּמוֹתוֹת, אֲשֶׁר אָדָם יַחֲמַד וְאוֹהֵב לְרַדֵּף אַחַר הַתְּאֵנָה וְכַדוּמָה, וְזֶה יִמְעַט בְּתַעֲנִית בְּעָרְבֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּכַטְלוֹ חֲמַדַּת זְמַנִּי, בְּרֵאשׁוֹתוֹ כִּי הִגִּיעַ יוֹם הַדִּין הַנּוֹרָא, וְכִי יִקְדַּד הַשָּׁם עֲלָיו לְדַעַת מַעֲשָׂיו מִה יִשִּׁיב, וְאִיךָ לֹא יִשְׁלִיךְ רַב הַחֲמַדָּה. וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה יִתְחַרֵּט אִישׁ עַל כָּל אֲשֶׁר חָטָא נֶגֶד ה' בְּשִׁמְעוֹ קוֹל שׁוֹפֵר הַיְתַקַּע וְלֹא יַחֲרִיד, וְיִמְלִיךְ ה' בְּמַלְכוּיוֹת זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, מִי הוּא אִישׁ נָכוֹב אֲשֶׁר לֹא יִלְכַב בְּלֵב שְׁלֵם לְהַתְחַרֵּט וְלִגְמַר בְּלִבּוֹ לְשִׁמְר וְלְעֵשׂוֹת כְּפִי הַתּוֹרָה וְחֲקִיָה הַיְשָׁרִים וְצַדִּיקִים.

עָרַב יוֹם הַכַּפּוּרִים זְמַן רִצּוֹי וּפְיוּס
בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ

אָמְנָם עֲדִין עֲבֹרוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ קִטְטָה וּמַחְלָקַת וְשִׁנְאָת חֲנָם, שְׁוֹא יְדַבֵּר אִישׁ אֶת רַעְהוּ וּבְלִבּוֹ יָשִׁים אָרְבוּ, וְכִמּוֹ כֵן גְּזַל וְעֵשֶׂק וְכַדוּמָה, כְּלוֹ עֲדִין טְמוֹן בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים אֲצִלָּנוּ, עַד בּוֹא יוֹם צוּם הַנִּבְחָר, כִּי בְּעֵשְׂרָה יָמִים יִפְשָׁפֵשׁ אִישׁ, וַיִּבְעָרֵב יוֹם כַּפּוּר יִרְצָה חֲבֵרוֹ בְּרִצּוֹי דְּבָרִים וְכִסְף, וְיִסִּיר קִנְיָה וְהַמַּחְלָקַת וְכָל דְּבָר פֶּשַׁע בֵּין אִישׁ לַחֲבֵרוֹ, כִּי יוֹם כַּפּוּר הוּא רוֹמְזוֹ עַל יוֹם הַמִּיתָה, וְלָכֵן לּוֹבְשִׁים לְבָנִים הַכֹּל מַעֲנִיגֵי מִיתָה, כִּי הוּא מְרַמֵּז לְכָף וְזֶהוּ תַּכְלִית הַנִּרְצָה. וְזֶהוּ שְׁלִישׁ אַחְרוֹן שְׁנִמְחַל בְּיוֹם הַכַּפּוּר. וְזֶהוּ בְּסוּף יוֹם הַכַּפּוּר בְּתַפְלַת נְעִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן

הרעבתנים, ומה שאמר לכבוד היום אמר כמתנצל.

על כן לבי אומר שהאיש ההוא היה נכר ומפרסם לחסיד עולם, כי על כן תארוהו 'בח'ט', כי ביום קדוש כזה כל איש מישראל עושה מעשה ח'ט, הן בתפירת הבגדים חדשים הן בתקון הבגדים הישנים, ככה המה המעשים טובים נמשלו לבגד מעשה הנפש כמו שנגאמר (איוב כט יד) 'צדק לבשתי וילבשני', וכן 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים' (קהלת ג ט), וכן 'יהלבש אתך מחלצות' (זכריה ג ד). והעונות שהאדם מסגל בהם בכל השנה קורעים מעליו לבוש צדקה זה, וביום כפור אשר הונף ואשר הורם לתקן את אשר ענת, צריך הוא לתקן ולתפר את אשר קרע בכל השנה, כמו שנגאמר בתקון חטא אדם הראשון (בראשית ג ט) 'ויתפרו עלה תאנה', בדבר שקלקל בו נתקן.

וקרעים אלו באים בסבת תרדמת הזמן שהאדם ישן, זהו שאמר (משלי כג כא) 'וקרעים תלביש נומה', ותפירה זו היא בקריעת הלב, כמו שנגאמר (יואל ב יג) 'קנעו לבבכם ואל בגדיכם', רצה לומר כשהלב קרוע ומרתח אז ממילא בגד של זה מעשים טובים תפור, וכמו שאמר (קהלת ג ט) 'עת לקרוע ועת לתפור', שקריעת הלב הוא בעצם תפירת הבגד הנזכר, ועל דרך שאמר רז"ל (מגילה לא:) סתירת זקנים בגזן, והוא סתירת הלב, הוא בעצם בגזן הפית הגאנזשי. זה שאמר (תהלים נא יב) 'לב טהור ברא לי אלהים רוח נכון חדש בקרבי', דהיינו או לתפר הבגד הישן אם לא נתקלקל לגמרי, או לעשותו חדש מכל וכל, ועל זה בא הרמז בלבוש לבן שלובשין ביום קדוש זה, והוא דומה

ארבו בעונותינו הרבים כתר זעיר עד יעברו ימים אלו ואז נראה מה לעשות, ומכל שכן שאין מוציאים מתחת ידם הגזל ועשק ורבית וכדומה, ובאמת הן הן הדברים המעפכים התשובה בכל אופן כאשר אמרתי.

עקר התשובה על חטאי האדם לחברו

זהו מאמר כנסת ישראל, התשובה שלך היא, הרצון מה שעבדנו למלך ועשינו נגד המצות הנוגעים לך, וזהו עקר התשובה כי יודעת כנסת ישראל כי כזה רב ישראל מגדר התשובה, אבל הקב"ה השיב התשובה שלכם היא, היינו כמה שנוגע לכם בין איש לרעהו, זהו תכלית ועקר התשובה, כי באלה חפץ ה', ומקפיד יותר על המרי הזה שהוא טיב בני אדם משיקפיד על עברות הנוגעות לו, כי הוא חפץ חסד הוא, ולכן עקר תשובה כזה.

עוללות אפרים

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל

מעשה החיט רמז לתקון המעשים שהם מלבושי הנפש

מהצעה זו נעמד על כונת רז"ל, כי ספרו לנו אבותינו כי פעל נפעל בימי קדם בחיט אחד שקנה דג וכו' שקנה בעל פרחו דג שוה זהוב בחמשה זהובים, ולא עוד אלא שקנאו מיד השוטר כו'. מעשה זה נזכר בכל הספרים, ולא ידעתי מה קול המלה הזאת, ומדוע כל קרית ספר הומה על המעשה הגדול ההוא, ומי יהיה לנו ערב בדבר שלא היה מן

(יומא כ.) 'השטן' בגימטריא שס"ד, ונקל לעשות תשובה, ובדרך קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים ולהיות אהוב למקום, ואם חלילה לא עשה תשובה יוכל להיות הענש על ה'חשבון', היינו העדר עשיתו התשובה, כמו שיענש על כל חטאיו, ואפשר יותר מהם, והאחרון הכביד.

וכאשר ברך ברכת 'שהחנינו', שזה באמת שמחה אמיתית שהקב"ה נתן יום סליחה לכל פשעי בני אדם להסיר מעליהם השטן, ויאות לברכו ולהודות לשמו על גדל רחמיו מצדו יתברך, אולם אם לא שב אדם מדרכו הרעה, מוטב לו שלא היה יום הקדוש הזה, ומוטב לו שנהפכה שליטתו על פניו בערב יום הקדוש הזה, כי היום הזה הכפיל עוד ענשו לבלי קץ בענש 'חשבון' העדר התשובה, על זה ידו כל הדוים, השיבנו ה' ונשובה אליך באמת ובתמים.

ממש לשבירת הלוחות שנתקנו ביום זה וקבלו לוחות חדשות, ועל הדרך שבאנו בראש השנה במאמר קצ"ו עין שם.

ואם בן ה'חט' זה הוא בנוי לאיש חי רב פעלים שדקדק כל כך באכילת יום זה להכניע יצרו ולקחו ביותר משויה, לפי שכלל מצוה אין לה ערך פי לא יערכנה כסף, ולקחה מיד השוטר בהרבותו מהר ומתן, כי בזמן שאנו בחוצה לארץ צריכין אנו לקנות מן האמות בדים כמה מצות להרשות אותנו בהם פנודע. ועל דרך ההלצה ירמו דג זה למצות הבאות בתורה שנמשלה למים, וממנה תוצאות כל המצות, כמוצא הדג מן המים. ולפי שזענו מעגלותיה, לא תדע שכר כל מצוה בפרטות, כי לא ידע אנוש ערכה, לפיכך לא יחושו השלמים להוסיף חמישיתיו על כל מצוה, אף על פי שבנגלה נראה ערכה זהוב, יוסיף עליו עד חמשה כמעשה החיט ברג זה.

נחלי דבש

רבי אריה ליב מבארד

ודוי על העברות שאין טבע התאנה מתגבר על האדם, ועל שתאות היצר גובר

באמירת יהודי שאנחנו אומרים 'סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שנה לנו' שאין לו באור כלל, גם מה זה הפרט שפרט תחלה על פי א' ב' וחסר וכלל אותם ביחד.

ואולם יש עברות שהם קשים על האדם להחזיק, ותאות היצר גובר על האדם לעבור, אבל באמת יש אינה עברות שאדם עובר במה שאין תאות היצר מחיב

משך חכמה

רבי מאיר שמחה כהן זצ"ל

ענש ההעדר עשית התשובה מלבד ענש מעשי העברות

'דין וחשבון' (אבות פ"ג מ"א), פרש הגר"א 'דין' על העברה שעשה, ו'חשבון' על המצוות שהיה יכול לעשות בעת שעשה העברה. ולפי זה תסמר שערות אנוש ביום הכפורים, דקנימא לן (יומא פה:) דעם תשובה מכפר גם על חמורות, ובלא תשובה גם על קלות אינו מכפר, אם בן כמה גדול ה'חשבון' שביום שנענה בו גם היחיד, ואין השטן שולט עליו, כמאמרם

וּכְבֹר עֲמֵד בְּעֵינַי זֶה הַגָּאוֹן רַבִּי יִשְׂרָאֵל סְלֵנְטֵר וְצ"ל, וְהִיזָה אוֹמֵר הָרִי סוֹד שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים הֲלֹא עָקְרוּ עֵינַי הַתְּשׁוּבָה, מֵעַתָּה אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְהִתְקַיֵּם כָּל תְּשׁוּבָה, אַחֲרֵי שֶׁכָּל הַיּוֹם הַנְּהוּוּ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּתַעֲנִיתוֹ וְתַפְלָתוֹ, בְּמַצַּב אַחֵר לְגִמְרֵי מִן מַצַּב הַחֲטָאִים שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם, וְרַב יְהוּדָה (יומא פו:). הֲלֹא מְחַוֵּי כִּי תְּשׁוּבָה צְרִיכָה לְהִיטּוֹת בְּאוֹתָהּ אֲשֶׁר וּבִאוֹתוֹ פֶּרֶק וְכוּ'. וְהִיזָה הַגְּרִי"ס וְצ"ל אֶמְנָם אוֹמֵר, כִּי אֵין בְּאֵמַת כְּלוּם עֲצָה אַחֲרָת, וְצְרִיף הָאָדָם אֶמְנָם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים גּוֹפֵא לְצִיר עֲצָמוֹ מִכָּל חֲטָאָיו שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם, הַחֲטָאִים בְּכָל אֶפְנֵיהֶם, וְלִחְשַׁב עֲלֵיהֶם אֵיךְ הָיָה עוֹשֶׂה עֲבָדוֹ אִם לֹא יְבוֹאוּ נִגְדוֹ אוֹתָם הַחֲטָאִים עֲצָמָם, בְּאוֹתָם הַמַּצְבִּים עֲצָמָם כְּבִשְׁעַת הַחֲטָא, וְדוֹקָא עַל כְּגוֹן כָּל זֶה יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָתוֹ, יְתוּדָה וּיְכַטֵּל אֶת הָרַע בְּכָל פֶּרְטִיו.

וְנוֹרָאִים הַדְּבָרִים וְדָאֵי, כִּי יִתְכַן, שְׁבִיּוֹם הַכַּפּוּרִים, וּבְאֵמַצֵּע שְׂמוּנָה עֲשֶׂרָה, צְרִיף הוּא הָאָדָם בְּמַחְשְׁבָתוֹ לְטַפְס בְּכָל בְּצֵת הַטְּנוּפוֹת שֶׁל הַחֲטָאִים. וְאִם כִּי רַב מְאֹד הַסִּפְנָה לְצֵאת מֵהֶם נִקִּי לֹא כָּל לְכַלּוֹף, אֶמְנָם כֵּן, אֲבָל מָה נַעֲשֶׂה, אֵין עֲצָה אַחֲרָת לְתְּשׁוּבָתוֹ, לֹא בְּהַחֲלִטוֹת וּבְכַלּוֹת לְהִתְחַזֵּק מִכָּאֵן וּלְהִבָּא בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת יִתְקַיֵּם תְּשׁוּבָתוֹ, הֲלֹא צְרִיף הוּא דְּוִקָא לְכַטֵּל אֶת עֲצָם הָרַע שְׁלוֹ, הָרַע כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּכָל פֶּרְטִיו וּבְכָל מַצְבִּיו, כִּי עַל כֵּן וְדָאֵי הֲלֹא מְכַרַח לְהַעֲבִיר נִגְדוֹ אֶת כָּל הָרַע מֵאֵז לְכַטְלוֹ. וְזֶהוּ בְּאֵמַת אֲשֶׁר אָמְרוּ חַז"ל (ר"ה כו:). 'בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּמָה דְּכִינִיף אֵינִישׁ דְּעִתִּיהָ טְפִי מַעֲלִי, וּבִיּוֹם הַכַּפּוּרִים כְּמָה דְּפָשִׁיט אֵינִישׁ דְּעִתִּיהָ טְפִי מַעֲלִי', 'פָּשִׁיט אֵינִישׁ דְּעִתִּיהָ' הֵינִי

כָּלל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם ו"ל (פירוש המשניות כלאים פ"ט מ"ח) גְּבִי שֶׁעֲטָנָז שֶׁהִיא נְלוֹז וּמְלִיז לְאָבִיו שְׁבַשְׁמִים כְּמָה שֶׁאֵין הִטְבַּע הַתְּאֵנָה מְחִיב עַל זֶה. וְכֵן בְּמִצְוֹת שֶׁהֵם טוֹבִים לְאָדָם, כְּגוֹן עֲנַג שֶׁבֶת בְּסֵעוּדָה שְׁלִישִׁית, אוֹ מִצְוֹת סְכָה, שֶׁהֵעֵם פּוֹרְצִים כּו'. וְהִנֵּה אוֹתָן עֲבֵרוֹת שֶׁהִטְבַּע הַתְּאֵנָה מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם יֵשׁ לוֹ אֵינָה הַתְּנַצְלוֹת, אִף שֶׁבְּאֵמַת אֵין זֶה הַתְּנַצְלוֹת גְּמוּר, כְּמֵאֵמֶר רַז"ל (קידושין ל:). בְּרֹאשִׁי יִצֹר הָרַע וּבְרֹאשִׁי לוֹ תּוֹרָה תְּכַלִּין, וְאוֹלָם אוֹתָן עֲבֵרוֹת שֶׁאֵין טְבַע הַתְּאֵנָה גּוֹבֵר אֵין לוֹ שׁוּם הַתְּנַצְלוֹת, וּלְכַף אַחֵר שֶׁפֶרֶט כָּל הָעֲבֵרוֹת חוּזֵר וּמִתּוֹדָה עַל דְּבַר קִשָּׁה מְזֵה.

וְהוּא כִּי הַמְקוֹנֵן (איכה ג מב) בְּרַב צִעְרוֹ אָמַר כְּמִתְרַעַם עַל מְדוּתָיו נִחְנָנוּ פְּשַׁעְנוּ וּמִרְנִינוּ כִּי זֶה דְּרַכְנָנוּ עַל יְדֵי יִצֹר הָרַע, וְיֵאֵתָהּ לֹא סְלַחְתָּ כְּדְבָרֶיךָ. וְזֶה שֶׁאֵמֶר 'סִרְנוּ מִמְצוֹתֶיךָ וּמִמְשַׁפְטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁנָה לָנוּ', כִּי בִשְׂאָר עֲבֵרוֹת הֵם שׁוּיִם וְשִׁיכִים לָנוּ עַל יְדֵי יִצֹר הָרַע, אֲבָל אֲנַחְנוּ סִרְנוּ אֶפְלוּ מִמְצוֹתֶיךָ הַטּוֹבִים לְאָדָם וְאֵינָם קָשִׁים עָלֵינוּ, וְזֶה לֹא שָׁנָה וְשִׁיף לָנוּ, כִּי בְּזֶה אֵין תְּאֵנוֹת הַיִּצֹר גּוֹבֵר. וּבְאֵמַת אִף אוֹתָם שֶׁתְּאֵנוֹת הַיִּצֹר גּוֹבֵר, 'כִּי אֵמַת עֲשִׂיתָ' הוּא הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת אֵמַת וְהוּא תְּכַלִּין לַיִּצֹר הָרַע, וְאִף עַל כֵּן 'הִרְשַׁעְנוּ'.

דַּעַת תּוֹרָה

רַבִּי יְרוּחֵם הַלֵּוִי לֵיבוּבִיץ וְצ"ל

דְּרַךְ הַתְּשׁוּבָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים לְצִיר לְעַצְמוֹ כָּל חֲטָאָיו כְּבִאוֹתָם הַמַּצְבִּים שְׁחָטָא

ולגדל הלב, ויבא אדם מזה שישפח את השם, וכענין שכתוב (הושע יג ו) 'שבעו ויגרם לבם על בן שכחוני', וכינין שהיום ההוא מיחד לכפרת העונות ולדיני הנפשות, אין ראוי שיתעסק אדם בדבר שיוכל למנע ממנו הכפרה ההיא ולקבע את נפשו, ולכך נצטוינו בענוי הנפש ביום המקדש ההוא.

הוא שאמר הכתוב (ויקרא כג כז) 'ועניתם את נפשתיכם', ובאה הקבלה לרבותינו ז"ל (ירושלמי יומא פ"ח ה"א) בענוי זה שהוא ענוי של רעבון ממה שכתוב (דברים ח ג) 'ויענף וירעבך', שאם לא כן הייתי אומר שהענוי הזה הוא שיענה אדם את עצמו ביגיעה רבה ועמל כבד, כגון טעינת הקורות והדברים הכבדים וזולתם כי זה בכלל ענוי הנפש כיון שאין הכתוב מבאר מניעת האכילה אלא שמזהיר על הענוי פעמים רבות, ואומר (ויקרא טו לא) 'ועניתם את נפשתיכם', 'תענו את נפשתיכם' (שם טו כט) 'כי כל הנפש אשר לא תענה', ואין באחד מהם כתוב אסור האכילה בפירוש, אבל הקבלה לרבותינו ז"ל היא גר מאיר אל עבר פנינו שבארנו לנו הענוי הזה, ואמרו כתיב הקא 'ועניתם' וכתיב היום 'ויענף וירעבך', מה היום ענוי דרעבון אף הקא נמי ענוי דרעבון. והועילו אותנו בגזרה שזהו שאין להבין ענוי זה בטעינת הדברים הכבדים, שאם כן הנה לו לומר ועניתם את גופכם, אבל עתה כשאמר 'ועניתם נפשתיכם' הוא כולל ענוי הגוף והנפש, ענוי הגוף מן הרעבון כמו שבאר בקבלה, וענוי הנפש ממחשבות רעות, כלומר שיענה נפשו מן המחשבות והרהורים, כי הם קשים על נפש השכלית יותר מן העברה עצמה. [ערוך תענית]

דצריך הוא להרחיב בדעתיה את כל החטא עם כל תועבותיו וטנופיו.

מצות היום

כד הקמה

רבי בסני בן אשר

ענוי הגוף להכניע נפש הבהמית, וענוי הנפש ממחשבות זרות

וידוע כי מעלת הצדיק על הרשע אינה אלא בהכנעת הנפש הבהמית ובהתגברות הנפש השכלית, ועקר התורה כלה ויסודה הוא שישבר אדם תאוותיו ויכניעם וישיבם עד דקא, עד שייבאם בשעבוד הנפש השכלית. והעושה זאת ומגביר שכלו על תאוותו ומשבר ומכניע הנפש הבהמית שלו הוא הנקרא צדיק. ועל זה אמר שלמה בכתוב (משלי יב י) 'יודע צדיק נפש בהמתו', למדך הכתוב כי יקרא צדיק כל מי שמכניע נפש בהמתו, כלומר נפש הבהמית שלו, ומלת 'יודע' מלשון (תהלים קלח ו) 'וגבה ממרחק יידע', וכן (שופטים ח טז) 'וידע בהם את אנשי ספות'.

ודבר ידוע שהסבה הגדולה שבהכנעת הנפש הבהמית הוא התענית, כי האדם בטבעו פשיחוסר לחמו רגע שהוא צריך אליו והרסו כחותיו, וכאשר יצום ויתענה, הפך הבהמית תשש והחמר מדלדל, ובאותה שעה נהל עליו אור השכל ויכונן אל האמת, ותהיה עבודתו רצויה ותפלתו מקבלת. ולכך צותה התורה ביום דין הנפשות להתענות והוא יום הכפורים, לפי שהמאכל והמשקה סבה לגסות הטבע

לבושי בדים

רבי זדינה טיאה וייל זצ"ל

המתענה ביום כפורים נעשה כקרבו,
ועל כן יתענה בלב שלם בלא
מחשבות פגול

'אף בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם, ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה' וכל מלאכה לא תעשו' וגו' (ויקרא כג כז-כח).
וקשה דהנה ליה למימר מתחלה וכל מלאכה לא תעשו' ואחר כך ויהקרבתם אשה לה' כמו שאמר בראש השנה ובפסח ושבעות וסכות, ולמה שנה הפתוב, דהא מלאכה אסור אף בליילה אבל קרבן זמנו ביום לכה הקדים מלאכה לקרבן בכל מקום. **ונראה דרמז בנה כי המתענה הוי כאלו עצמו נקרב לה' במעוט חלבו ודמו הנמעט בצומו, לזה אמר הפתוב ו'עניתם את נפשתיכם' ויהיה התענית בלב שלם בלי מחשבה זרה, שלא יהיה פגול ולא ירצה בחוץ למקומו, כלומר במחשבות חוץ לבית הפנסת מענין עסקיו, או בחוץ לזמנו שיעלה ברעיונו מה שיעשה לאחר שיעבר יום כפור, ואם תעשה כן הוי אז קרבן לה' את גופכם עצמכם. (דרוש כב)**

וכן אותיות 'בראשית' בא תשרי, ופרוש 'תשרי' כמו תשרי ותשבק, שהוא לשון סליחה פפרה, ואדם הראשון נכרא בתשרי וקטא ונקנס לדין ויצא בדימוס (פרוש בנצוח) שנתכפר לו חטאו. וכבר אמרנו פונת הכריאה שיהיו כמלאכים בארץ אף על פי שיהיו בחיריים פרוש בעלי בחירה, ולפי שקטא ולא נעשה רצון הבורא ברוך הוא, צוה שיום בשנה נהיה כמלאכים ובנה התקנים הפונה, שיום בשנה חשוב שנה.

ונלמד מהמרגלים שנאמר (כמדבר יד לד) 'יום לשנה', ומדה טובה מרבה ממדת פרענות. וכן במסכת תגינה (ה:)
אמר על רב אידי דהנה אזיל תלתא ירחי בארקא, והנה קרי יומא חד, והדר אזיל תלתא ירחי בארקא, והנה יתיב בבייתה יומא חד, והוי קרו ליה רבנן בר פי רב דחד יומא, עד דאמר להו רבי יוחנן במטותא מינף לא תעניש רבנן, נפק ודרש 'ואותי יום יום ירשון' (ישעיה נח ב) וכי ביום דורשין ובלילה אין דורשין, אלא לומר לך כל העוסק בתורה יום אחד כאלו עסק כל השנה בלה, וכן בפרענות הוא אומר 'במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה, וכי ארבעים שנה חטאו והלא ארבעים יום חטאו, אלא לומר לך שכל העובר עברה יום אחד בשנה ואינו חוזר בה מעלה עליו הפתוב כאלו עברה כל השנה בלה, ע"כ.

לזה צוה הקב"ה שיום בשנה נהיה כמלאכים בלא אכילה ולא שתיה ובלא שנאה ותחרות, ובנה תשלם הפונה האלהית, ועל זה צותה התורה בהרבה מקומות 'אשר אנכי מצוה היום' (דברים ד מ), 'ינדעת היום' (שם ד ט), שהוא על היום הידוע שהוא יום הכפורים. (פרי אחרי)

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן וייל זצ"ל

נעשים ישראל כמלאכי השרת כדי
למלא פונת הכריאה שנהיה כמלאכים
בארץ

והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וגו' (ויקרא טז כט). צוה הקב"ה בעניי בחדש הזה, לפי שבתשרי נכרא העולם,

תקון משה

רבי משה פולק זצ"ל

נעימות וערבות עגוי התענית כנגד שבת שבתון

פי ביום הזה יכפר עליכם וכו' לפני ה' תטהרו שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם (ויקרא טו ל-לא). נראה לי כי באור פני מלך חיים, ועל ידי כן כל אדם מרגיש בעצמו קדשת היום ומקבל התענית בשמחה, ולא יעלה על דעתו אכילה ושתיה כעין גנהה מזיו השכינה, וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה (במדבר ב כה) בפסוק (שמות כד יא) 'ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו' היה להם ענג כאלו אכלו ושתו. וזה שאמר 'פי ביום הזה וכו' לטהר אתכם מכל חטאתיכם' שהם המבדילים וחוץ צים בינינו לבין אבינו שבשמים יתברך, ועל ידי שיטהרנו השם יתברך נזכה לאור פני מלך חיים, ממילא 'שבת שבתון הוא לכם ועניתם' וכו', כלומר התענית ערב ונעים עלינו כשבת שבתון.

בכל עת' (תהלים קו א), דתכלית הימים הקדושים צריך שתהיה לא לכד על אותן הימים, אלא צריך שתפעל עלינו גם על לאחר ראש השנה ויום הכפורים על כל השנה כלה, ודבר שהיה בכלל עבודת ה' ויצא מן הכלל בתרון הכשר, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל בלו יצא, ואם ישם האדם נגד עיניו וזכרונו את ימי המשפט, אז על ידי זה ישמר דרך הצדק כל השנה. וזה שאמר 'אשרי שמרי משפט' שכל עת זוכרים את ימי המשפט, ועל ידי זה 'עושי צדקה בכל עת'.

ובפרט ביום כפורים שנעשו טהורים מכל חטא ועון ופשע, ראוי לן לומר כאשר אמר הממשיל משלים (שיר השירים ה א) 'רתצתי את רגלי איככה אטנפם', פי רק על ידי גלולי הגוף והיצר המטמאין והמאסרין את נפש האדם חוטא, ורק על ידי תשובה ויום הכפורים נעשה הנשמה חפשי כמו שאמרנו, ואין לה בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה (אבות פ"ו מ"ב).

והיינו בצאת יום הכפורים אנו תוקעין בשופר לסימן החפשי והחרות ודרור הנפש, ולהשיב לנגד עיניו שינאה שישאר הנפש חפשי, ולא יעשו כמו שנאמר והוכיח אותם על ידי ירמיה בירמיה ל"ד שיקבלו עליהם את היובל ושלחו את העבדים חפשי ושוב תפסו אותם תחתיהם, ושלח ה' את דברו על ידי הנביא להוכיח אותם, כך עתה תראו את זה.

תקיעת שופר לאחר תפילת נעילה

דרשות מהר"ם שיק

רבי משה שיק זצ"ל

תקיעת השופר לאחר תפילת נעילה באה להורות שתשאר הנפש חפשית ממאסר יצר הרע בכל ימות השנה, המנהג לתקע בשופר לאחר תפילת נעילה, וכבר כתבו הפוסקים (או"ח סי' תרכג ס"ו) טעמים למנהג הזה. ונראה עוד להסביר על פי מה שפרש הבינה לעתים (דרוש ב) 'אשרי שמרי משפט עושי צדקה

ספורי רבותינו

להשפיע על אותו בחור שיאות לבקשתם ויבוא לחוג עמיהם את החג. כאשר שמע ה'חפץ חיים' את בקשתם שלח לקרא לאותו בחור, ושאלו לסבת סרובו לחוג עמיהם את החג.

נענה הבחור ואמר לרבו ה'חפץ חיים': "הרי במיוחד עזבתי את ביתי כדי לבוא לכאן, לראדין להיות במחיצת רבנו. ואם כן, קשה לי מאד לעזב את הרב, לעזב את החברים, לעזב את הכל וללכת מכאן, בזמן שאחרים עשו מאמצים רבים דוקא לבוא לכאן. כיצד אוכל לעשות כן?"

"אבל אתה הרי נמצא בישיבה כל השנה?" - שאלו רבו ה'חפץ חיים' - "ואם כן, מה אכפת לך לעזב ליום אחד את המקום ולצאת להיות עם האנשים הללו?" ואולם, הבחור המשיך לעמוד בסרובו, ושקנע את ה'חפץ חיים' שבכונה לא נסע לביתו לימים הנוראים אלא הגיע לכאן, כדי שלא להחמיץ את ההזדמנות לשהות במחיצת רבו. וכיצד יעזוב את הישיבה?

נענה ואמר לו ה'חפץ חיים': "אינני יכול לטעון כנגדך ולהכריח אותך לעשות דבר כנגד רצונך. עשה מה שלבך חפץ אבל עליך לזכור, כי האדם לא נוצר להיות רק בשביל עצמו בלבד, אלא גם עבור הזולת, ואולי דוקא בשל כך זוכים לכל טוב מאת השי"ת."

לשמע הדברים הללו לא הסס הבחור אפילו לא רגע נוסף, והסכים לצאת מראדין אל העיירה הסמוכה להיות שם ביום הכפורים. או אז הרעיף עליו רבו ה'חפץ חיים' ברכות לרב, וסיים בדברי

ולאחיו יאמר תזק...
בימים הנוראים בהתקדש שנת תרע"ה, לאחר פרץ מלחמת העולם הראשונה ביום ה' לחדש מנ"א תרע"ד, התכנסו ובאו רבים מתלמידי ישיבת ראדין, ואף רבים מבוגרי הישיבה לעיירה ראדין, כדי לשהות בימים הנוראים במחיצת רבם מרן הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זי"ע, ה'חפץ חיים". כדי להתעודד ולהתחזק דוקא בימים טרופים אלו של ימי הרת עולם.

ימי ראש השנה חלפו על הבחורים מתוך אימת יום הדין במחיצת הגאון ראש הישיבה, אשר היה לבחורים כאב רחום וחנון, אבל לקראת התקדש היום הקדוש, יום הכפורים, הגיעו לישיבה כמה בעלי בתים מהעיירה הסמוכה ובקשתם בפניהם: מבקשים הם מאחד מבחורי הישיבה כי יבוא לעיירה שלהם כדי לשבת עמיהם ביום הכפורים. הלה ישמש כבעל תפלה, ואף ידרש לפניהם דברי כבושין קודם תפילת 'כל נדרי'. כתמורה זאת הבטיחו לבחור אשר יסכים גם הטבה חמירת גדולה, דבר שבשביל בחור ישיבה בשנים ההן לא היה דבר של מה בכך.

הם הסתובבו בבנין הישיבה, ואת הבחור הראשון שנקרה למולם בקשו כזאת, אלא שאותו בחור סרב לבקשתם, באומרו כי במיוחד הגיע לכאן, לעיירה ראדין כדי לשהות במחיצת רבו בימים הנוראים, ואינו חפץ לעזב את השהות העילאית בישיבה במחיצת ה'חפץ חיים' בימים אלו.

משראו הללו כי הבחור מסרב, נכנסו לחדרו של הגאון מרן ה'חפץ חיים' כדי לבקש ממנו שיאיל הוא בטובו

כִּשְׁהוּא יוֹרֵד לִפְנֵי הַתְּבָה לְתַפְלַת "כָּל נְדָרִי"
בְּקוֹל בּוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁלֹאֲחֵר
הַתְּפִלָּה אֵינּוּ נֹחַ מִהַתְּלַהֲבוֹתוֹ, וְאוֹמֵר תְּהִלִּים
בְּקוֹל חוֹצֵב לְהַבּוֹת.

לְפַתַּע, בְּאֲמִצָּה אֲמִירַת הַתְּהִלִּים הַסְּתוּבָב
רַבִּי נִפְתְּלִי לְעֵבֶר אוֹתוֹ אָדָם וְאָמַר
אֶת הַפְּסוּק: "בְּזֹאת יִדְעֵתִי כִּי חִפְצָתָ בִּי
כִּי לֹא יֵרִיעַ אֵיבִי עָלַי" (תהילים מא, יב), וְאָף
תִּרְגַּם וְאָמַר: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, בְּזֹאת יִדְעֵתִי
כִּי חִפְצָתָ בִּי, יוֹדַע אֲנִי כִּי מַעֲשֵׂי רְצוּיִים
לְפָנֶיךָ, כִּי לֹא יֵרִיעַ אֵיבִי עָלַי, זֹאת אִם
לֹא תָבוֹא כָּל רָעָה שֶׁהִיא לְאֵיבִי בְּגִלְלִי..."
אוּ אֲזַי הִבִּין אוֹתוֹ מִשְׁפִּיל לְמִי מִתְּכוּן הַרְבֵּי
בְּדַבְּרָיו, שֶׁלֹּא רַק שְׁאִינוּ נוֹקָם בּוֹ, אֲלֵא
שֶׁהוּא אֵף מְבַקֵּשׁ כִּי לֹא יֵאָנֶה לוֹ כָּל רַע.
נִגְשׁ אֵלָיו לְאַחַר אֲמִירַת הַתְּהִלִּים וּבִקֵּשׁ
אֶת סְלִיחָתוֹ לְעֵינֵי קֹהֵל וְעֵדָה. רַבִּי נִפְתְּלִי
סָלַח לוֹ, וְאָז שָׁאַל הַמְּשַׁכֵּיל אֶת רַבִּי
נִפְתְּלִי: 'כִּיצַד הֵייתֶם מְסַגְּלִים לְאַחַר שְׁתֵּית
הַיַּיִן לְעַמּוּד עַל הַרְגָלִים, לְעַבּוֹר לִפְנֵי הַתְּבָה
וְלוֹמַר תְּהִלִּים בְּכֹנֶה עֲצוּמָה?' עָנָהוּ רַבִּי
נִפְתְּלִי: "חֲזוּ"ל אוֹמְרִים פֶּתַח קִשָּׁה יַיִן מְפִיגוּ.
זֶה אֲמוּר לְמִי שֶׁפּוֹחַד מְבַשֵּׂר וְנָדָם, אֲבָל
מִי שֶׁפּוֹחַד מֵהַקֵּב, הֵרִי שֶׁהִפְחַד מִפְּנֵי ה' **מְפִיג**
גַּם אֶת הַיַּיִן הַחֹזֵק בְּיוֹתֵר" (צַדִּיק הַחַסֵּם)

חז"ל האומרים (אבות פ"ה משנה יח): "כָּל
הַמְּזַכֵּה אֶת הַרְבִּים אֵין חֲטָא בָּא עַל יָדוֹ".
(חכמי ישראל)

מאי משמע תשובה אמתית?

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, בראותו
יהודים עושים "כפרות" עם תרנגול,
מסובבים אותו מסביב לראשם, אף אינם
יודעים מאי משמע "כפרות" ומאי משמע
עשית תשובה באמת, היה רגיל לומר
בצחות, כי זאת היא פונת הפסוקים במקלות
איכה (יש פרק ג):

"אני הגבר ראה עני" - התרנגול ["גבר"
הוא תרנגול] אומר בשעת ה"כפרות":
אני התרנגול רואה את בעל הבית שלי,
"אתי נהג וילך" - הבעה"ב מנהיג אותי,
"חשך ולא אור" - הוא מובילני לשחיטה.

"אף בי ישב" - אבל אם הוא חושב כי
ע"י זה הוא שב בתשובה, "יהפך ידו
כֵּל הַיּוֹם" - אֲפִילוֹ אִם יִהְפֹּךְ אוֹתִי בְּיָדוֹ
וְיִסּוּבֵב אוֹתִי כָּל הַיּוֹם סָבִיב רֵאשׁוֹ. לֹא
יֹעִיל לוֹ, כִּי הַעֵקֶר הִיא עֲשִׂית הַתְּשׁוּבָה
בְּאֲמִתּוֹ. (דברי מוהר"ם)

יין קשה - פחד מפיגו

קִדְשַׁת הַיּוֹם שׁוֹרְפֶת אֶת הַמַּאֲכָלִים...
שָׁח וְאָמַר הַרְה"ק רַבִּי חֲנָה מְקַאֲלוּשִׁין
זי"ע (נינו של הרה"ק רבי חיים
מציאנו זי"ע, ה"דברי חיים"): קִדְשָׁתוֹ שֶׁל
הַרְה"ק רַבִּי אוּרֵי ה'שָׁרְף' מְסַטְרִלִּיסק זי"ע
הֵיטָה כָּל כֶּף גְּדוֹלָה, עַד שֶׁהַמַּאֲכָל וְהַמְּשַׁקָּה
שֶׁבְּקָרְבוֹ הָיוּ נִשְׂרָפִים מִמֶּשֶׁ, וְלִכֵּן נִקְרָא
בְּשֵׁם "הַשָּׂרָף". וְעַד כִּדֵּי כֶּף עֲצוּמָה קִדְשָׁתוֹ
- סֵפֶר פֶּעַם רַבִּי חֲנָה זי"ע:

אחד מהמשפילים כבד פעם את הרה"ק
רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע בשנית
י"ש בערב יום הכפורים, משום שחפץ
היה שרבי נפתלי ישתה לשכרה ח"ו, ולא
תהא דעתו צלולה להתפלל תפילת כל
נדרי. רבי נפתלי הסכים ושתה כוס אחר
כוס. אבל מה גדלה היתה תדהמתו של
אותו משכיל, בראותו את רבי נפתלי

בְּעָרַב יום הכּפּוּרִים הִיָּה ה'שָׁרְף' אוֹכַל בסְעוּדָה הַמִּפְסָקֶת הַרְבֵּה מְאֹד, וְאַחַר הַסְעוּדָה עוֹד אָכַל הַרְבֵּה אֲגָסִים, וְגַם שָׁתָה הַרְבֵּה שִׁכָר דְּבָשׁ (מַעַד), עַד שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ כַח לִילֵךְ לְבֵית מִדְרָשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל מֵרַב אֲכִילָה וּשְׁתִּיה. וְלָכֵן הֶצְרַף לִילָךְ כִּשְׁהוּא נִסְמָךְ בְּשֵׁתֵי יָדָיו עַל יְדֵי שְׁנֵי גְבָאִים. וְאוּלַם, בְּהִגִּיעוֹ לַפֶּתַח בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שָׁם אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, וְקָרָא בְּקוֹל גְּדוֹל: "מָה נוֹרָא הַמְּקוֹם הַזֶּה", וְרָץ אֶל הַתְּבָה, וְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהְבוֹת בְּקִדְשָׁה כַּל הַלֵּילָה וְכָל הַיּוֹם מִבְּלִי לְזוּז מִן הַמְּקוֹם. כִּךְ שָׁכַל מָה שְׁאָכַל וּשְׁתָּה בְּעָרַב יוֹהֲכֵ"פ" וְשָׂרְף בְּקִרְבוֹ מֵרַב קִדְשָׁתוֹ. (אִמְרֵי קִדּוּשׁ)

אָלָא שְׂדוֹן מְנוּאֵל לֹא הִפְסִיק לְזַעַק, וְקָרָא: "הַשְּׁלֶשֶׁת! הַשְּׁלֶשֶׁת שֶׁל הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב! הַשְּׁלֶשֶׁת הַנִּמְשָׁכֶת עַד דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה [לְדוֹן מְנוּאֵל הָיָה כְּתַב יְחִסִּין הַמַּגִּיעַ עַד לְדָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה]. הַאִיף יָכוֹל אָנִי לְהִסְפִּים לְנִתּוֹק הַשְּׁלֶשֶׁת הַזֹּאת?" לְאַחַר מִכּוֹן קָרָא בְּקוֹל "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" וְקִפֵּץ לְתוֹךְ מִדּוֹרֵת הָאֵשׁ.

מוֹסִיפִים וְכוֹתְבִים רוֹשְׁמֵי הַדּוֹרוֹת: אֶחָד מִן הַנוֹכְחִים בְּטָקֶס הַהוֹצָאָה לְהוֹרֵג, הַנְּצִיחַ אֶת הַמַּעֲמָד הַמִּיָּחָד וְהַנוֹרָא הַזֶּה בְּנַעֲיָמָה, וְהִיא נִתְקַבְּלָה לְאַחַר מִכּוֹן בְּכָל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל כְּגִוּוֹן הַמְּרִטִיט שֶׁל תְּפִלַּת 'כָּל נְדָרִי'.

הַנְּעִימָה מִתְחִילָה תוֹךְ שֶׁהִיא מִבִּיעָה אֶת רִגְשׁוֹת הָאֲנוּסִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר מִתְאַסְפִּים בְּחִדְרֵי תַת קַרְקַעִים לְתַפְלוֹת הַיּוֹם הַקְּדוּשׁ. לְאַחַר מִכּוֹן הַמְּנַגֵּינָה נַעֲשִׂית רוֹעֶשֶׁת יוֹתֵר, סוֹעֶרֶת, זֹאת לְאוֹר חִפּוּשֵׁי קַלְגָּסִי הָאֵינְקוּוִיזִיזְיָה אַחַר יְהוּדִים מִתְחַבְּאִים. לְאַחַר מִכּוֹן נִשְׁמָעוֹת אֲנַחוּתֵיהֶן וְאֲנַקוּתֵיהֶן שֶׁל הָאֲנוּסִים שְׁנַתְּפִסּוּ, וְאַחַר כִּךְ הַהוֹלָכָה אֶל הַמּוֹקֵד, זַעֲקַת ה'שְׁלֶשֶׁת' שֶׁלֹּא לְהִתְנַתֵּק מֵאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, וְלִבְסוֹף הַקְּרִיאָה הַגְּדוּלָה שֶׁל 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל' עַל הַמּוֹקֵד.

יֵשׁ הָאוּמְרִים, כִּי מְנַגֵּינַת כָּל נְדָרֵי הַשְּׁתַּנְּתָה בְּמִשְׁפַּח הַשְּׁנִים. בְּזִמְנֵים קְדוּמִים הָיוּ לָהּ נַעֲמִימוֹת שׁוֹנוֹת, וְרַק לִפְנֵי כַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה נִתְקַבַּל הַגְּוֹן הָאֲחִיד בְּכָל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר נִתְחַבֵּר בְּמִקּוּרֵי בְּגִרְמִינָה. מִצִּיּוּה שִׁיטָה נוֹסֶפֶת הַנוֹקֶטָה, כִּי אֶת

מְנַגֵּינַת "כָּל נְדָרִי" מִנּוּן?

נַעֲיָמָה נִפְלְאָה לָהּ לְתַפְלַת כָּל נְדָרֵי. מִי חִבֵּר אֶת הַמְּנַגֵּינָה הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת? רוֹשְׁמֵי הַדּוֹרוֹת מְסַפְרִים עַל כִּךְ אֶת הַסְּפּוֹר הַנִּפְלְאָה וְהַנוֹדֵעַ הַבָּא: בֵּין מְקַרְבֵּיו שֶׁל פְּרִדִּינָנְד מֶלֶךְ סְפָרַד הָיָה אֶחָד בְּשֵׁם דּוֹן מְנוּאֵל, שֶׁהָיָה בַעַל מַעֲמָד מְיָחָד מְאֹד בְּמִדְיָנָה. דּוֹן מְנוּאֵל זֶה הָיָה אֶחָד מִן הָאֲנוּסִים הַנִּסְתָּרִים, אֲשֶׁר נִתְּגַלָּה לְבִסּוּף עַל יְדֵי מַרְגְּלֵיהַ וּשְׁלִיחֵיהַ שֶׁל הָאֵינְקוּוִיזִיזְיָה. בֵּית הַדִּין גָּזַר עָלָיו שְׂרָפָה עַל הַמּוֹקֵד, בְּשָׁל הַיּוֹם הַיּוֹדֵי.

בְּטָקֶס הַהוֹצָאָה לְהוֹרֵג נִכַח גַּם הַמֶּלֶךְ עֲצִמוֹ, אֲבָל בְּרַגַע הָאֲחֵרוֹן הַבִּיעַ הַמֶּלֶךְ אֶת רְצוֹנוֹ לְחַן אֶת הַחוּטָא, בְּתַנְאֵי שִׁבְעֵי חֲרָטָה בְּפִרְהֶסְיָא, וְיִשְׁבַע כִּי מֵהַיּוֹם הַזֶּה וְהִלְאָה יְהִיָּה נֶאֱמָן לְאַמְנֵה הַנוֹצְרִית. לְרַגַע הַרְהַר דּוֹן מְנוּאֵל, אֲבָל לַפֶּתַע פָּנָה אֶל הַמֶּלֶךְ וְהַחֵל לְזַעַק: "הַשְּׁלֶשֶׁת! הַשְּׁלֶשֶׁת! כִּיצַד

מנגינת כל נדרי המציא רבי יצחק ממסינה
(איטליה) כאשר היה בספרד.

ויש אומרים כי את המנגינה המיוחדת של
'כל נדרי' חבר רבנו המהרי"ל זצוק"ל
ממאגנצא. אלא שהמהרי"ל כידוע לא היה
ש"ץ ולא התפלל לפני התבה בליל יום
הכפורים. ואולם, עם כל זה אומרים כי
המהרי"ל כידוע היה פ"טן גדול, ואף שלא
התפלל לפני התבה, אבל את המנגינה של
'כל נדרי' הוא זה שחבר. (מנהגי דור ודורשיו)

תשובה מתוך שמחה ורקודים

פעם, בערב יום כפור, בעת שבית מדרשו
היה מלא בהמוני חסידים שבאו
לתפלת "כל נדרי", נכנס הרה"ק רבי מאיר
מאפטא זי"ע בסערה לבית המדרש והכריז
בקול גדול: "יהודים יקרים. הבה נפיס את
התורה הקדושה שפגמנו בה כל השנה,
ולא קימנו את מה שכתוב בה". דבריו
הקדושים עוררו את העם לתשובה, וכלם
געו בבכייה רבה במשך זמן רב.

לאחר שאמר את דבריו נכנס לביתו.
וכחלוף שעתים נכנס שוב לבית
המדרש, וכאשר מצא את הקהל כשעדין
כלם בוכים, הרים את קולו בשנית ואמר:
"יהודים יקרים! לא לכך התכונתי. עלינו
לשוב בתשובה אל השי"ת מתוך שמחה
ולא מתוך עצבות". ותקף ומיד החל לומר
"האדרת והאמונה" בקול שמח.

השמחה וההתלהבות בבית המדרש היתה
כה גדולה, עד שכל הקהל החל
לרקוד משך שעה ארוכה. רק לאחר מכן
נגש הרה"ק רבי מאיר לפני התבה ופתח
בתפלת "כל נדרי". (אמונת צדיקים)

תפלות לשם שמים!

כאשר עוב הרה"ק רבי מנדלי מויטבסק זי"ע
את העיר מינסק (שכּן היה נקרא
כידוע המגיד מינסק, וגרש ממנה מפני
רדיפות שונות), ובא להתגורר בעיר רדישקביץ
הסמוכה לעיר ווילייקא, הגיע לשם בערב יום
הכפורים, ואז נכנס לבית המדרש הגדול של
העיר כדי להתפלל את תפלות היום הקדוש.
בבאו, חרדו האנשים לקראתו, שכן נודע
היה בשערים כגאון וקדוש, ושמש
בית הכנסת הוליכו והושיבו במקום מכבד
בכתל המזרח, משם פמוכן יכל לראות
את בעלי התפלות בתפלתם.

לאחר תפילת ערבית בליל יוהכ"פ ספר,
כי ראה את הש"ץ דשם כשהוא
יורד לפני התבה לתפלת "כל נדרי",
וקווצותיו סדורות לו תלתלים על ראשו.
ולא עוד, הוא הבחין כי הש"ץ בכל עת
התפלה אינו נותן עיניו במחזורו, אלא
נושא עיניו לכל עבר, ובפרט לעבר עזרת
נשים, לראות האם הוא ותפלתו מוצאים
חן. אז אמר רבי מנדלי: "הבטנו עליו עם
לב נשבר שלנו, כי נשגב מבינתנו להבין
מדוע הצרכנו להתפלל עם כזה בעל-תפלה".
ובאומרו זאת, נשבר לבו של רבי מנדלי,
והוא פרץ בבכייה גדולה, ולא פסק מלבכות
עד לאחר תפילת נעילה.

כשבקשו ממנו לדרוש בבית מדרש, עלה אל
הבימה ופתח את דבריו בדברי
הנביא ירמיהו (וי, ט) "עקב הלב מכל ואנש
הוא מי ידענו". כאשר הלב כל כך עקש
ופתלתל, שאלו הם בעלי תפלותיו, ולא עוד,
אלא ואנש הוא, המחלה כה אנושה ומסכנת,
אזי יהיה מי שיהיה, אפילו אני הקטן
שגרשתי מהעיר מינסק והגעתי לכאן, יכול
לומר ולהודיע זאת ברבים. (בסוד קדושים)

הרה"ק רבי ישראל (הופשטיין) ז"ע

המגיד מקו'ניץ, בעל "עבודת ישראל"
יומא דהילולא - י"ד תשרי

"קר מפז" על התורה ועל הפטרות שנושטמו מספר עבודת ישראל, "גאלת ישראל" על המהר"ל מפראג, "שארית ישראל" על מדרש רבה ותהלים, "אבות ישראל" על מסכת אבות, "גבורת ישראל" על הגדה של פסח. "בית ישראל" על מסכתות רבות בש"ס, מסדר מועד ונשים. "מגיד מישרים" על מסכת שבת. "עגונת ישראל" על פסק הדין של העגונה משנת תק"ס. "אור ישראל" על תקוני זהר, "גזר ישראל" על זהר, "נר ישראל" - פרוש על ספר "לקוטי רב האי גאון", "רמזי ישראל" על "ספר התמונה" המיוחס לרבי נחניאי בן הקנה, ו"הגהות לספר רזיאל הפלאה".

מתלמידיו:

הרה"ק רבי איתמר מקונק'ינולה, הרה"ק רבי אלעזר מטרונג'רד, הרה"ק רבי יהודה ליב מזקל'קוב, הרה"ק רבי יחזקאל מקונ'מיר, הרה"ק בעל חדושי הרי"ם מגור, הרה"ק רבי ישעיהו מושקאט מנ'שא, הרה"ק רבי ישכר בער, הסב"ק מראדושיץ, הרה"ק רבי משה מזאלושין, הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ, הרה"ק בעל "מאור נפש" מקראקא, הרה"ק הקדוש מפרשיסחא, הרה"ק רבי בונים מפרשיסחא, הרה"ק רבי שלום, "השר שלום" מבעל'א, הרה"ק רבי אשר ישעיה מרופשיץ, ועוד.

שמע בני מוסר אביך...

בהיות המגיד הקדוש, הרה"ק ר' ישראל מקו'ניץ ז"ע, בעל "עבודת ישראל", ילד קטן בן שבע למד בישיבתו של הגאון רבי יחזקאל זצ"ל אבד"ק אוסט'רוב'צ'י. כל לילה היה נשאר לבדו בבית המדרש והוזה בתורה הקדושה. פעם, באחד הלילות מלילות החנה לא הניחו אביו רבי שבתאי ללכת לביהמ"ד ללמוד, שכן חשש שמא ישחק עם הנערים בקלפים. אבל המגיד רצה מאד ללמוד ונבית אביו לא היו ספרים. אז הבטיח לאביו כי ידליק בביהמ"ד נר של שלשה "גדולים" (מין מטבע קטנה שהיתה אז בפולין), וכאשר יכבה הנר לאחר שלש שעות יחזו מיד לביתו. כן ידע האב כי הג'ד לא שיחק בקלפים בביהמ"ד ורק למד כל העת.

המגיד הקדוש הלך לביהמ"ד ללמוד, אבל מלאכי מעלה נהנו מאד מלמודו, ואז התרחש עמו "יס חנה"; לא היה בנר לדלק אלא שלש שעות, ונעשה לו נס, והנר דלק עד אור הבקר. נראות האב כי בנר לא שב בשהה שהבטיח, הבין כי עבר על דבריו. כאור בקר שב המגיד לביתו ואז נשפב על המטה דרכו. כאשר ראהו האב, נגש אליו, הוכיחו ואף נקפו על שבער על דבריו.

לאחר שנים אמר המגיד: אלו הייתי אומר לאב כי למדתי

המגיד מקו'ניץ (רבי ישראל הופשטיין) נולד בעיר אפטא לאביו רבי שבתאי פורק ספרים' בשנת תצ"ו בעקבות ברכתו של הבעש"ט ז"ע שגם אמר לקרא לילד כשמו; ישראל. עוד בצעירותו נודע כעלוי. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את הרבנית מרת רויזע"ה, בתו של אחד מהיהודי פשיסחא ואז התישב בפשיסחא מקום מגורי חתנו. למד אצל הרה"ק רבי שמאל שמעלקא מניקלשבורג ז"ע, שאמר לו לנסע למעור'טש. שם למד אצל המגיד ממעור'טש ז"ע. אחר פטירת המגיד ממעור'טש נעשה לתלמידו של הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק ז"ע, והיה אחד מארבעת התלמידים שיורשו את חותמו של הרבי ר' אלימלך, בקבלו את כחו שבעל.

לאחר תקופה עבר לקו'ניץ שבפולין, שם נתפרסם שמו ושמעו לשם ולתהלה כאחד מגדולי האדמו"רים שבפולין. המגיד העיד על עצמו שלמד כשמונה מאות ספרי קבלה לפני שהתחיל ללמוד אצל המגיד ממעור'טש. הוא נקרא "המגיד מקו'ניץ", על שום דרשותיו הרבות, שכן היה מגיד מישרים בעירו קו'ניץ, ודרשותיו הלהיבו לבבות שומעיהו. לצד היותו מגיד מישרים פנה לראש ישיבה, וקרום לחמשים שנה הרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים. רב ימיו היה המגיד ידוע חלי, אבל עם כל זאת היה מתגבר פארי בעבודת ה' ובפרט בעת תפלתו, בבחינת עבודה שבעל זוהי תפלה.

בעת מלחמת נפולאון בשנים תקע"ג-תקע"ה, צדד המגיד בנצחונו של נפולאון, ולא עוד, אלא גם עשה פעולות שמימיות לקרוב הגאלה עם כמה צדיקים מחבריו, אף לא עלתה בידם וכלם נסתלקו בפרק זמן קצר באותה שנה. ביום פגור האחרון לחייו פעל המגיד גדולות ונוראות, אף בחלה ביתו, ונסתלק בערב שעות תקע"ה, ומנו"כ באה"ה הק' בבית העלמין בקו'ניץ שבפולין.

ילדיו:

בנו בכורו רבי מאטיל זצ"ל שנסתלק בחייו על פני אביו. בנו השני הרה"ק רבי משה אלקיים בריעה ז"ע מקו'ניץ, ממלא מקומו של אביו. בזו"ר חתנו של הרה"ק רבי יהודה ליב מאניפול ז"ע בעל "אור הגנוז", מתלמידי הבעש"ט, ובזו"ש חתנו של הרה"ק רבי אליעזר ז"ע מליז'ענסק, בנו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע. בתו הראשונה הרבנית לזה פעריל ע"ה, אשתו של הרה"ק רבי אביעזרי עליג שיפרא ז"ע ורבה של גרעניץ, אמו של הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ז"ע, ה"ש"ר ממונג'נצ'א, ובתו השנייה, אשת הרה"ק רבי יחזקאל הלוי זצוק"ל בן הגה"ק רבי יהודה זצוק"ל אבד"ק וואלין.

ספריו:

"עבודת ישראל" על התורה, "תהלות ישראל" על תהלים,

הרה"ק רבי ישראל (הופשטיין) זי"ע

המגיד מקוֹז'ניץ, בעל "עבודת ישראל"
יומא דהילולא - י"ד תשרי

בית ישראל. משום כן, דבר אחד אני שואל ממך, רבש"ע. גם אתה למען בני ישראל תאמר רק את שתי התבות "סלחתי כדברך"?

ושמא תאמר שאינך יכול לאומרם ואינך יכול לסלוח פי אין צדיקים בדור, הרי יש לך גרימנוב את רבי מנחם מנדל מרימנוב, ואם תאמר פי אינך יכול לומר פי חסר העולם אורים ותמים, הרי יש לך בלובלין את החוזה, המאיר כמו אורים ותמים. ושמא תאמר פי חסרים לך בעלי תשובה, הרי אני מוכן לעשות תשובה עבור כל בני ישראל. ובמסותא ממך, מבקש אני ממך רבש"ע, אמר "סלחתי!" קך פכל ושלש המגיד את דבריו. לאחר מכן נותר לשבת בדבקות עילאָה רגעים מספר, ואז לפתע, פתח המגיד הקדוש וקרא בקול גדול ונבועימה קפה "ויאמר ה' סלחתי כדברך". לאחר מכן המשיך בתפלת מעריב.

לאחר יוכ"פ, כששמע הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע את הספור הזה, אמר: "אני מאמין באמונה שלמה, פי המגיד מקוֹז'ניץ שמע אכן מפי הקב"ה בעצמו כיצד הוא אומר 'סלחתי', כמו שמשנה רבנו שמע, ואלוא זאת לא היה ממשיך להתפלל".

גם ה'חוזה' מלובלין זי"ע בהיותו בבית מדרשו, הרגיש בתפלה חוצצת זו שהתפלל המגיד בבית מדרשו קוֹז'ניץ, וכבר לאחר תפילת מעריב בליל יום פפור, אמר: "מי יתן פי תפנה היום ונתבשר בגשורות טובות מקוֹז'ניץ, שכן החולה השוכב על מטתו הרעיש בתפלתו את כל העולמות".

תורה כל הלילה, היה אבי מאמין לי, שכן ידע כי מעולם לא שקרתי. אבל לא רציתי להציל את עצמי על ידי כבוד התורה ואף להנות ממך, ולכן הספמתי לסבל פצעים נאמנים, ולא אמרתי מאומה.

בראיה בעלמא קני

הרה"ק רבי צבי אלימלך זי"ע מדינוב, ה"בני יששכר" שבת פעם גרימנוב, ואז שמע פי הרה"ק רבי מנחם מנדל זי"ע "א מרימנוב אומר בסעודה שלישית: יצא פרוז בשמים, שכל מי שחי בדורו של המגיד הקדוש מקוֹז'ניץ ולא ראהו, עתיד לתן על קך את הדין.

שמע זאת בעל ה"בני יששכר", ומיד עם צאת השבת, נטל את תרמילו וכתת את רגליו עד שהגיע לקוֹז'ניץ. שם מצא את המגיד הקדוש כשהוא שוכב על מטת חליו והמון חסידים מקיפים אותו סביב, עד שלא יכל להתקרב. מה עשה? טפס על אדן החלון והגיביה את עצמו עד שראה את פני המגיד. הרים המגיד את עיניו אליו, חנף ואמר לו: "בראיה בעלמא קני".

סליחה לכל פלל ישראל

בליל יום פפור תקע"ה, בשנה האחרונה לימי חייו, פאשר הגיע המגיד מקוֹז'ניץ לאמירת הפסקא "ויאמר ה' סלחתי כדברך", הרים את ראשו ואת עיניו, והחל להתרצות בדברים לפני הקב"ה על גאלת עמו בית ישראל. וכה היו דבריו: "רבש"ע, רק אתה יודע את חלשתי גופי, עד פמה התאמצתי להתפלל לפניך, ואת כל זה עשיתי לא למעני אלא למען עמך

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

י"ג תשרי

רבי שמואל ב"ר מנחם מנדל מליובאוויטש (מהר"ש)
רבי מנחם מנדל ב"ר יחזקאל פאנעט מדעש
(ב' אבני צדק ומעגלי צדק)
רבי ישראל ישראל ב"ר אברהם יעקב מסדיגורה

י"ד תשרי

רבי שלום שכנא מפרוהוביטש ב"ר אברהם המלאך
רבי ישראל ב"ר שתי הופשטיין המגיד מקוֹז'ניץ
(ב' עבודת ישראל)
רבי מרדכי ב"ר יחיאל מיכל גולדמן מזווילה

י' תשרי-יום כיפור

רבי נפתלי חיים ב"ר מאיר מדז'יקוב
רבי משה יצחק ב"ר נפתלי אלימלך גווירצמן אדמו"ר מפשוורסק
רבי אברהם יהושע העשיל ב"ר יוסף מאיר טווערסקי
אדמו"ר ממכנובאקא

י"א תשרי

רבי מנחם מנדל ב"ר דוד מבוהוש

י"ב תשרי

רבי אברהם ב"ר דב בער ממעזריטש (אברהם המלאך)
רבי יחיאל מיכל ב"ר משה מזווילה

האם ראוי לחולה להתחבר לאינפוזיה מערב יום כפור כדי להימנע מאכילה?

מציווי התורה (ויקרא יח ה) 'אלה הדברים אשר יעשה אותם אדם וחי בהם', למדו חכמים שפקוח נפש דוחה את כל מצוות התורה. וכן שנינו שמי שאחזו ביום הכפורים בולמוס, שהיא מחלה הנובעת מערב, ואם לא יאכל יסתכן, מותר לו לאכול ואין נוהג בו איסור האכילה ביום הכפורים. לא רק היתר שנינו כאן אלא מצווה. והוא הדין לשאר החולים שיש בהם סכנה או שמגיעת האכילה עלולה להביאם לידי סכנה.

למרות שהותרה לחולים האכילה, הגמרא מצריכה ביולדת, במידת האפשר, לאכול פחות מהשיעור שעל אכילתו חייבים כרת, שהוא (לחומרא) כ-20 גרם מזון או 30 סמ"ק משקה, בפרק זמן של כדי אכילת פרס, שהוא לכל היותר 9 דקות. אף שגם אכילה פחות מהשיעור אסורה מן התורה, מכל מקום איסור זה קל יותר, ויש להעדיפו במידת האפשר.

הראשונים והפוסקים חלוקים אם הגבלה זו אמורה גם בחולים שכבר באו לכלל סכנה. למעשה דעת רוב הפוסקים שגם חולים אלו יאכלו במידת האפשר פחות משיעור, אולם הגר"ח מבריסק הורה כדעת הרמב"ם, שמי שכבר בא לכלל סכנה יכול לאכול ללא הגבלה, וההגבלות נאמרו רק למי שבמצבו הנוכחי אין סכנה, ורק אם לא יאכל יסתכן לפי אומדן הרופאים.

הזנה דרך אינפוזיה, להכרעת גדולי הפוסקים, אינה חשובה אכילה ואינה אסורה ביום הכפורים. משכך דנו הפוסקים אם מי שהותר לו לאכול ביום כפור, ראוי לו להתחבר בערב של יום לאינפוזיה כדי לחסוך את הצורך לאכול ביום הכפורים. ניתן להניח שלכל הדעות ראוי לעשות כך, ובפרט לדעת רוב הפוסקים הסוברים שהאכילה לא הותרה באופן מוחלט אפילו במקרה סכנה, והיכול לאכול פחות מהשיעור לא יאכל כשיעור. אם צריך לאכול פחות מהשיעור במידת האפשר, ודאי צריך במידת האפשר להימנע לחלוטין מהאכילה.

אולם למעשה דעת רוב הפוסקים, ובפרט מבני עדות המזרח, שאין צורך לפעול לחיבור לאינפוזיה, אם משום שדעת החולה אינה מתיישבת במלואה באכילה שכזו, ואם משום שיש לחשוש שאנשים יטעו ויסברו שזו דרך האכילה המותרת היחידה. אולם דעת אחד הפוסקים שאכן חולה שעדיין לא הגיע לכלל סכנה אלא שאם לא יאכל יסתכן, מוטב שימנע את אפשרות הסכנה על ידי חיבור לאינפוזיה. גם לדעתו, מי שכבר בא לכלל סכנה רשאי לאכול דרך פיו, כשם שהותר לו לאכול מאכלים משובחים, ורק בשיעור האכילה ניתנו ההגבלות האמורות.

מקורות: יומא פה: פג., כריתות יג.; רמ"א יומא פ"ח סי' יג ור"ן ג. ד"ה מתני' צפרקין; חידושי הגר"ז על הרמב"ם הלכות שביעת עשור; שו"ת שמש מרפא אר"ח סי' יט; אחיעזר ח"ג סי' יט; דובב מישרים ח"ג סי' פה; אגרות משה אר"ח ח"ג סי' 5 וחי"ד סי' קא; שבט הלוי ח"י אר"ח סי' לא; שבות יצחק ח"ג פ"י סי' י

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

ביום הזה יכפר עליכם

הכל נדרי' האחרון בחיי המגיד מקאזניץ

אמר הרב הקדוש מרוז'ין: האמינו באמונה שלימה כי מסתמא כאשר המגיד זיע"א התפלל הלאה ערבית, שמע מפיו של הקב"ה הכרוז יוצא 'סלחתי כדברך', כאשר שמע משה רבינו ע"ה. ולולא זאת לא היה מתפלל ערבית... ומהפלא כי הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א הרגיש הדבר, כי אז בליל יום הכפורים אמר אחר תפלת ערבית: מי יתן כי יפנה היום ונתבשר בשורות טובות מקאזניץ, כי החולה השוכב על מטתו הרעיש כל העולמות. ('בארות המים', ספורי קודש, אותיות יט-כ).

לימוד זכות שנשמע בבית מדרשו של הרה"ק מברדיטשוב

שנה אחת ביום הכיפורים שפך הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א דמעות כמים בתפלותיו והפיל תחינתו לפני הקב"ה, וניכר היה כי דבר מה מטרידו מאד. אך באמצע תפילת נעילה השתנו פניו וניכרו בו אותות של שמחה. לאחר ההבדלה במוצאי היום הקדוש סיפר הרה"ק מברדיטשוב לחסידיו שבשמים היה קטרוג גדול ח"ו על עם ישראל ולא מצא שום לימוד זכות שיהיה אפשר לבטל את הקטרוג רח"ל, והנה באמצע תפילת נעילה שמע שתי נשים משוחחות בעזרת הנשים ואחת מהן אמרה לחברתה: בטוחה אני כי שמע ה' את תפילותינו וכתב אותנו לחיים טובים. שאלה אותה חברתה: הכיצד את בטוחה בזה כל כך. השיבה הראשונה בתמימות אמתית: היתכן אחרת. הלא אפילו אם היינו עומדים לפני שודד דרכים ומורבים לפניו בתחנונים במידה כזו שעשינו היום בתפילותינו בודאי היה מרחם עלינו, וכיצד בעל הרחמים שהוא אבי חסד טוב ומטיב לכל לא ישמע לתפילותינו. כאשר נשמעו דברי האשה בשמים, סיים רבינו, עשו רושם עז והצליחו לבטל את הקטרוג ('אוצר המועדים' מעשי צדיקים, עמוד א).

אם אין אמונה שלימה שיום הכפורים מכפר הרי זה חטא

שאל הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' מגור זיע"א, אודות מה שאומרים תיכף במוצאי יום כפור 'לח לנו איבינו כי חטאנו', הלא כבר נתכפרו כל העוונות ביום הכיפורים, ועוד הוא נמצא בבית התפילה ואימתי חטא. ותיריך שיעקר הוא שאיש ישראל צריך להאמין שיום הכפורים מכפר, ובאם חס ושלום יש לו איזה ספק ספיקא אם נתכפר, הוא חטא. ועל זה אנו מתפללין שיסלח לנו על זה, אולי חס ושלום אין לנו אמונה שלימה שיום הכפורים מכפר לגמרי מכל חטא אשמה ועון (שיח שרפי קודש ערי"ב).

רבותינו גדולי ומאורי החסידות הרבו בהתבוננות במעלת היום הקדוש, יום הכפורים, בו זוכים בני ישראל כי הקב"ה יכפר

בשנה האחרונה לימי שני חייו של המגיד הקדוש מקאזניץ זיע"א, כאשר התפלל 'כל נדרי' לפני העמוד, אזי קודם 'ויאמר ה' סלחתי כדברך' עמד המגיד הקדוש ואמר: רבונו של עולם, גודל גבורתך מי יוכל לספר ולמלל, כי לא ידע איש גבורתך זולתך, כמאמר החכם 'לו ידעתיו הייתי', וגודל חולשת גופי לא ידע גם כן שום אדם זולתך, והראיה כי מנהגי בכל שנה ושנה להתפלל מדי יום ויום לפני התיבה, ובשנה הזאת לא עמדתי לפני התיבה בכל יום כמנהגי. הלא ידוע לך, רבון כל עולמים, כי הסיבה היא מחמת חולשת גופי, ואשר בכל חודש אלול הדאי שתא עמדתי לפני התיבה בכל יום בתפלה ובתחנונים, הנה, רבון עלמין, הלא ידוע לך גם כן כי לא עשיתי זאת למעני ורק למען עמך בית ישראל. אה, אם כן הוא, אחת שאלתי מאתך יתעלה, מה זאת כי עלי נקל הדבר לקחת עול בניך בני ישראל עם חולשת גופי ליגע את עצמי בעבודה ותפלה על עמך בית ישראל, ולך ה' עם הגדולה והגבורה קשה עליך לומר השתי יתבות 'סלחתי כדברך'. והוסיף עוד לדבר: רבון כל עולמים, אולי תאמר כי מסיבת חסרון הצדיקים עלי תבל תמנע לומר 'סלחתי כדברך', הלא יש לך ברימנאב הרב רבי מענדילי מפריסטיג, אשר יעמוד כנגד כל צדיקי הדור. ואפשר מפאת חסרון האורים והתומים תמאן באמירת השתי יתבות 'סלחתי כדברך', הלא בלובלין יש לך הרב רבי איציקל, המאיר כהאורים ותומים אשר היה נקבע בלבו של אהרן הכהן הגדול. ואפשר תאמר כי יחסרון לך בעלי תשובה עלי תבל, הנה אנכי עם חולשת גופי מוכן אנכי לעשות תשובה בעד כל קהל ישראל ונא ובקשה ממך אמור 'סלחתי', והיה מכפיל דבריו שלש פעמים, ואחר כך צוה להנועמי זמירות לשיר בקול נעים גילה ורגן, ופתח את פיו הקדוש וקרא בקול גדול: 'ויאמר ה' סלחתי כדברך'.

דברי הרה"ק מרוז'ין והחווה מלובלין אודות מעשה זה

והנה המספר הדברים הללו היה מילידי רימנאב, מפורסם לאיש חסיד ותלמיד חכם גדול, ר' הירשלי איטשעס ז"ל שמו, והוא היה מסתופף בצל הרה"ק רבי מענדל זיע"א מפריסטיק אשר מנוחתו כבוד ברימנאב, ולעת זקנתו היה מחשובי מקורביו של הרה"ק רבי צבי הירש הכהן זיע"א מרימנאב, וסיפר עוד כי היה בסאדיגורא, בבית הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א, ושאל אותו הרה"ק מרוז'ין להגיד לו איזה סיפור מרבר המגיד מקאזניץ, כי הגידו לו אשר הוא זכה להיות אצלו בצל קדושתו. ואמר הרב ר' הירשלי הנ"ל: עוד יש פה איש חסיד אחד אשר היה עמו בצוותא חדא בקאזניץ לעת האות, נקרא לו למען ישמע אם בל אשנה דבר, ושניהם ספרו המעשה לפניו. וכאשר סיימו הסיפור,

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה', דהיינו אפילו בדבר שלא תוכלו לעשות בעצמכם רק שהשי"ת צריך לגמור גם כן טהרה.

זוהי הכונה בדברי רבי שיום כפור מכפר אף לשאינם שבים

ונוראים הם דברי הרה"ק המאור עינים זיע"א (פרשת האזינו): איתא בש"ס (יומא פה) דרבי סבירא ליה דיום הכפורים מכפר בין לשבים בין לשאינם שבים, ולכאורה, איך אפשר שרבי יהיה סובר שיום הכפורים מכפר אף לשאינם שבים, הלא אמרו רז"ל (ביק ג.) כל האומר הקדוש ברוך הוא וותן וכו'. אך נראה, דודאי בלא תשובה אינו כלום. אך הפירוש הוא על פי מה שאמרו רבותינו זכרונם בברכה בזוהר הקדוש וכו' אמרו כלהו חובני תליין בתיובתא לבר מהאי. וזה שאמר אף לשאינם שבים, ר"ל, אף לאותן שאינם מקבלים אותם בתשובה כל השנה וכו', ביום הכפורים מקבלים אותם.

דברי הצדיקים אודות חידושו של המאור עינים

קבלה בידינו שמשמים הסיכמו עמו, כפי שהביא בספר 'סיפורים ומאמרים קורים': ואמר על זה אדמו"ר הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זיע"א, בשם צדיקים, שאמרו כי כשאמר זאת זקנו הרה"ק רבי נחום, תיכף אמרו אז בעולם העליון: "הלכה כרבי נחום", ומאז והלאה פוסקים שם בעולם העליון על ענין זה כהרה"ק רבי נחום זיע"א.

והוסיף על דא הרה"ק מסאטמאר זיע"א בספרו 'דברי יואל' (ליל יום כיפור אות כו): **הנה הגם שלכאורה מפשטות הגמרא לא נראה כן, דאמרו רז"ל (יומא פה): האומר אחטא ואשוב וכו' אין יום כיפור מכפר, ולפי דברי הספה"ק מאור העינים הנ"ל דמה שאמר רבי שיום הכפורים מכפר אף על שאינם שבים, הכוונה על הני חטאים דלא מהני עליהם תשובה, היה צריך שיכפר גם על זה [שאומר אחטא ואשוב] אף שתשובה לא מהני עליו. אמנם גברא רבה אמר מילתא, בוודאי שכן הוא דובר גדול דיבר בזה... וידוע מספרי חכמי האמת, יום הכפורים אינו נחשב בתוך חשבון ימי העולם, ועניינו כמו יובל העליון ואין ליצר הרע שליטה בו כלל, ממילא התשובה שעושין ביום הזה היא בבחינה גדולה ומתקבלת בוודאי באין מונע, וכמו שכתב המאור עינים.** [ועיי"ש מה שביאר].

* * *

איש ישראל הוא טוב בעצם והרע אצלו במקרה

ועדיין יפלא בעינינו נפלאות תמים דעים, האיך יתכפרו כל החטאים עונות ופשעים ברגע כמימרא, רק בזכות יקרת היום, ומדוע נתייחדו בני ישראל מכל העולם, שיתפך דינם לרחמים כן. אמנם זאת למדנו במדרשו של הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינאב זיע"א בספרו הבהיר 'בני יששכר' (תשרי מאמר ז' דרוש ב) כי ישראל במהותם טובים הם ובעצם התקרבותם למעשה ומחשבת התשובה כבר ראויים למחילה, וזה לשונו: במדרש (ויק"ג ג.) אמר רבי ביבא בר אבוי, כיצד אדם צריך להתודות ערב יום כפורים צריך לומר מודה אני וכו' כל רע שעשיתי לפניך בדרך רע הייתי עומד, וכל מה שעשיתי לא אעשה עוד כמוהו, יהי רצון ממלכתי ה' אליהי ואלקי אבותי שתמחול לי על עונותי ותסלח לי על כל פשעי ותכפר לי על כל חטאתי, עד כאן לשונו. ומן הראוי להתבונן

להם על כל חטאתיהם שחזרו עליהם בתשובה, ולכאורה הלא תשובה מועילה בכל עת ובכל זמן, ובמה נתייחד דוקא יום הכפורים משאר ימות השנה.

ביום הכפורים נמחלים אפילו העוונות שאין האדם יודע מהם

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א ביאר שביום הכפורים נמחלים אפילו אותם העוונות שאדם אינו מודע כלל לקיומם ואינו יכול לשוב בתשובה עליהם, ואלו דבריו בספרו 'זרע קודש' (ערב יו"ט): ובכל עת מועיל תשובה, אם כן מה ענין של יום הכפורים שגם כן אינו מכפר רק עם התשובה. רק שיש עוונות שאינם ידועים כלל לאדם אם חטא, והם שרש בעקביו, ואינו יודע להתודות עליהם ולא להתחרט כראוי. אם כן, איך נמחלים. אבל ביום הכפורים גם זה נמחל, כמו שאומרים 'את הגלויים לנו ואת שאינם גלויים לנו, לפניך הם גלויים וידועים', וזה שאומרים שימחול אפילו העוונות שהם רק לפני ה' ואינם גלויים לנו, הכל ימחול ויסלח.

ביום הכפורים הקב"ה מטהר את ישראל אף בלי התעוררות מצדם

ויסוד הדבר נמצא מבואר בתוספות יום טוב בבאיור המשנה (סוף מסכת יומא): אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין, מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל לו ה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטרתם', ואומר (ירמיה יז ג) 'מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל. פירוש, לפי שהדרך הישרה הוא שיבור לו האדם בעצמו להתקדש ולהטהר, ואז כשלא לטהר מסייעין לו, ועל זה אמר לפני מי אתם מיטהרים'. ומפני שלפעמים לפי שיצר לב האדם רע עליו, לא יוכל להתגבר עליו לכופו לטהר בתשובה, והוא רחום יכפר עון, יעוררהו ובימיני צדקו יתמכהו לבלתי ידח ממנו נדח, וזה שאמר 'מי מטהר אתכם'. ובמאי דסיים פתח, שנאמר 'זורקתי עליכם' וזהו בלי התעוררות האדם, אלא הוא ברחמי מטהרם.

עוד גילו צדיקים מכבשונו של עולם, שמעלת יום הכפורים הוא שמכפר אפילו על עוונות חמורים שקשה לחזור עליהם בתשובה, ובה גדול כוחו של יום הקדוש שמכפר אפילו על עוונות שסאלו.

ביום הכפורים נטהרים אף מעוונות שאין מועיל להם תשובה

וכך דבר בקדשו הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זיע"א בספרו 'אף פרי תבואה' (יו"ט): דהאמת הוא כך, שדבר זה הוא מבואר בספר 'חובת הלבבות' (בשער התשובה) שכתב שם ולומד דרכי התשובה ואחר כך חוקר אם יכול לעשות תשובה על כל עבירה, ואמר, שבאמת יש כמה דברים שאינם יכול לעשות תשובה, כגון שגזל את הרבים ואינו יודע למי ישוב או שדיבר לשון הרע על כמה בני אדם ואינו יודע ממי לבקש מחילה... והנה תשובתו קשה עליו. וכתב, דמכל מקום יעשה מה שביכולתו עד שיקומו שידו מגעת והשי"ת יעשה מה שלא יוכל הוא לעשות, דהיינו: שהשי"ת יתן בלב האנשים שימחול לו מה שגזל אותם, עכ"ד דברי פ"קודש. והנה לפי זה יש לומר בדאמת יש דברים שאינם מועיל עליהם התשובה... וזה שכתבה התורה 'כי

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

תשובה בתם לבבו קיבל על עצמו כבר היסורין נחשב כאילו היה בפועל, וכענין הנאמר בדניאל (י"ב) ומיום שנתת אל לבך להתענות נשמעו דבריך.

הקב"ה שאינו בעל גבול מקבל לעולם את השנים

ואחר כך כתב עוד (שם דרוש יב) דברים נפלאים לעורר לב כל אחד ואחד לחזור בתשובה, השב תשיבם ואפילו מאה פעמים, וזה לשון קדש: 'שובה ישראל עד ה' אלהיך', הנה כבר דקדקנו וכי יש תשובה שאינה עד ה'. ויש לפרש על פי מה שכתבו הראשונים והאחרונים דמתנאי התשובה שיהיה מאמין בה, היינו שיהיה מאמין שהתשובה מכפרת אפילו הרבה לפשוע אלפי אלפים רבבות פעמים עד אין מספר, ואפילו ביקש מחילה מאת השם יתברך כמה פעמים ואח"כ חזר לסורו בכל פעם אע"פ כן הטוב וסלה יקבלוה בתשובה, ואלמך דעת בזה לקרב הענין אל השכל, דהנה מדת בשר ודם אם יש לו איזה מדה טובה היינו שהוא רחמני ומעביר על מדותיו לסלוח ולמחול לכל המכעיס, הנה עכ"ז כשיתמיד המכעיס יום אחר יום להכעיסו הנה יופסק מאותו האיש הטוב המדה טובה של רחמנות ולא ירצה שוב למחול, הנה בזה יש חילוקים שונים, זה האיש רחמני ביותר ויארץ אף ביתור, אבל עכ"פ לכל מדת בשר ודם יש גבול כיון שהבשר ודם בעצמו הוא בעל גבול ותכלית על כן גם לכל מדותיו יש גבול, משא"כ מדת ה' יתברך כיון שהוא יתברך שמו בלי גבול ותכלית וגם מדותיו אין להם גבול, וא"כ כיון שהוא רחום ותנון וטוב וסלה, לכל עלי המדות גם כן אין גבול ותכלית, ואם כן אל יפול כל אדם עליו האשם פני לשוב אילו יתברך שמו בתשובה הנה זה כמה פעמים הייתי מתמרמר על חטאתי ובקשתי מחילה והבטחתי להשם יתברך שלא אחטא עוד ולא אחזור בהם ושוב זה כמה פעמים חזרתי לסורי ואיך שוב יקבלני השם יתברך בתשובה, הנה לא יאמר האדם כן, דכיון שהשם יתברך אינו בעל גבול ותכלית גם מדותיו אין להם גבול, וזהו שיש לפרש שאמר הנביא בפסוקי התשובה, שובה ישראל [ותעד] עד ה' אלהיך, היינו ה' אלהיך הוא לעולמי עד בלי גבול ותכלית, א"כ יקבלך בודאי בתשובה בכל זמן ועידך ואפילו שגית הרבה מאד, הטוב וסלה ימחול ויסלח ויכפר. עכ"ל.

בכל שנה נמחק קצת מחטא העגל

וכתב הרמ"ק ה'שפת אמת' (י"ב תרס"ג): יום הכפורים יום סליחה ומחילה בכלל ובפרט. ויש בו סליחות חטא העגל, כמו שאמרו ז"ל בפסוק 'וביום פקדי ופקדתי', שאין פקודה שאין בו מחטא העגל, והטעם לפי שעי"ז נסבבו אחרי כן כל החטאים, וכמו כן מדה טובה מרובה שאין סליחה שאין בו סליחות העגל, דגם כל התשובות שבני ישראל עושין תמיד וכל הסליחות הכל בכח התשובה והסליחה של דור המדבר, כמו שאמרו חז"ל שלא היו ראויין לאותו החטא רק כדי להורוהו תשובה, לכן כל זמן שבני ישראל עושין תשובה מתעורר זכות דור המדבר. ובכל שנה נמחק קצת מן החטא עד לעתיד שיהיה מתוקן כל החטא, ויזכו בני ישראל למה שהיו ראויין להיות קודם החטא, כמו שכתוב 'אמרת אלהים אתם'. ולכן ביום הכיפורים דומין למלאכים, והוא אות שעתידין להיות קדושים.

מהו הפירוש 'כל רע שעשיתי לפניך בדרך רע הייתי עומד', ומהו התנצלות הלויה. ונראה לי הפירוש על פי מה שכתב הרב הגדול בעל גור אריה על הא דקבלו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"ב) בישראל הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, ורעה אינה מצרפה למעשה, ובגוי הוא להיפוך (קידושין מ). וקשה וכי משא פנים יש בדבר, ותירץ דעצם הנפש בישראל הוא טוב בעצם, ורוע חס ושלום הוא אצלו במקרה, והנה ידוע דהמקרה אינו מתמיד רק הוא מקרה לפי שעה, מה שאין כן עצם הוא טבע קיים, והנה נפשות אומות העולם הוא בהיפוך, רע בעצם ואם תמצא בהם איזה טוב הוא במקרה, על כן הנה ישראל אשר עצם שלו הוא טוב, כיון שמחשב לעשות טוב הגם שלא גמר במעשה הרוציא הטוב הריא מן הכח אל המועל אגן סהדי שהיה אנוס בדבר ואילו לא היה אנוס, בודאי היה גומר מעשה הטוב ההוא דהרי היא העצם שלו. ואם יחשוב ברע חס ושלום, אגן סהדי שאינו רוצה בשלימות לעשות המעשה, רק שהיה לו לפי שעה מחשבה רעה, ועל כן כל זמן שלא גמר במעשה אינו מצורך לעון, ובגוי הוא להיפוך.

ולפי זה תתבונן, בישראל אפילו עושה מעשה רעה בפועל, כיון שאין זה עצם שלו, הנה הוא רק שהיה בעת ההוא במקרה רעה ואין זה בעצם כמו לאומות העולם, ונראה לי דבעבור זה לא מהני תשובה רק לישראל ולא לאומות העולם כאשר כתבתי זה כמה פעמים, ולפי זה תתבונן שזהו פירוש היודי שאמרו במדרש, כל רע שעשיתי בדרך רע הייתי עומד, היינו אז היה מקרה לי כי אין הדבר בעצם לי, על כל מה שעשיתי לא אעשה עוד כמוהו, והבן.

אף עונות שצריך יסורים לכפרתם מתכפרים כששם ומקבל עליו יסורים

עוד בביאור הכפרה על ידי תשובה, מצינו להרה"ק ה'בני יששכר' (שם מאמר ד דרוש י): והנה כבר כתבנו כמה פעמים בענין ד' חילוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דרש [והלכתא כותיה], עבר אדם על מצות עשה ושב לא אז משם עד שמחלין לו, עבר על לא תעשה ושב תשובה תולה ויום הכפורים מוכפל, עבר על כריתות ומיתת בית דין תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין, חילול השם ח"ו כולן תולין ומיתת ממורת (יומא פו), הנך רואה כי לא על כל העבירות מהני התשובה לבדה. והנה קשה על זה ממשנה שלימה (קידושין טז): המקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור ונמצא רשע גמור [משמע אפילו נמצאו אצלו עבירות חמורות כריתות ומיתת ב"ד] מקודשת, שמא הרחר בתשובה, ולפי הנ"ל מאי מהני תשובה לחודא על כריתות ומיתת ב"ד. אך הוא דהאיש הנלכב בעת אשר יתמרמר בלבו באמת על עונותיו וחטאיו ופשעיו לנגד השם יתברך ומתבונן בשפל מצבו נגד תמים דעות, ואיך עקר את נפשו ויקרה החצובה מתחת כניסו הכבוד והשליט עליה הסט"א אלהים אחיה, הנה תתקן בשפלות בעליו אל היסורין ומקבל אותם על עצמו בתם לבבו, בלבד שיתרצה לשם הנכבד וישבו נפשו מני שחת, ובתם לבבו מתאוהו אל היסורין בכדי להסיר חלאתו, הנה איש כזה תיכף מתכפר לו ע"י התשובה, הגם שהדין דין אמת ומצטרך אל היסורין, הנה השם יתברך יזמין לו יסורין קלים כגון הושיט ידו לכיס וכו' שחשבו חז"ל ליסורין וכיוצא שחשבו חז"ל (ערכין טז), אבל הכפרה נגמרת תיכף כיון שהבעל